

LIBER DE COMPUTO.

Incipit prologus sancti Cyrilli Alexandrini episcopi de ratione Paschæ.

Sanctum Paschæ mysterium, ejusque sacra solemnitas, sicut est a Salvatore nostro apostolis tradita, observatur, inhibata mansisset, si eam quorundam perversitas inter cetera fidei sacramenta minime temerasset. Illi etiam qui eorum pravitate respondere conati sunt, et 84 annorum circulum instituerunt, perfectæ rationis circulum tenuissent, si in supputatione mensium vel annorum humanam seu divinam traditionem sequi potuissent. Unde tantis sunt ignorantæ tenebris involuti, ut in utrumque paschalis ignorantæ periculum deciderint. Ita etiam luna 14, quam vulgus 16 putat, cum adhuc orbis sui circulus nonæ non implevisset, ad vesperam Sabbati, et ante mensem novorum, Pascha celebrando, contra præceptum Domini frequenter docentur errasse, quod alii pervidentes, ac reprehendentes, et quasi emendare cupientes, quia non divina revelatione inluminati, sed humana scientiæ præsumptione elati sunt, pejus aliis addiderunt, ut sicut illis sex quatuor decennitates, ita et isti per septem sedecennitates, et quasdam dimensionum pergulas duplicatos, vel multiplicatos numeros ac monogrammos adnotantes, diversos et inextricabiles circulos describere niterentur. Per quorum difficultates angustas, et infinitas controversias, quibus se invicem impugnantes ita sunt offensi nonnulli, ut relictis observationibus omnibus octavo tantummodo Kalendarum Aprilium die quotacunque luna vel feria incidisset, jam non Pascha Domini (quod enim est in die solemnitatis Resurrectionis, et in luna plenitudinis luminis, ac societas sempiterni Solis) sed in natale mundi tantummodo irrationabiliter celebrassent. Superfluo autem quis extendit humanum ingenium, et linguam habuit expolitam, nisi ab eo qui sultam facit sapientiam hujus mundi, ad veram sapientiam sensus ejus dirigatur. Cum his igitur atque hujusmodi dissensionibus per universum orbem Paschalis regula turbaretur sanctorum totius orbis synodi consultatione decretum est, ut quoniam apud Alexandriam talis esset reperta Ecclesia, quæ in hujus scientia clareret, quoto Kalendarum vel Iduum quoto luna Pascha debeat celebrari, per singulos annos Romanæ Ecclesiæ literis intimasset, unde apostolica auctoritate universalis Ecclesia per totum orbem definitam Paschæ diem sine ulla disceptatione cognosceret. Quod cum per multa sæcula partim custodissent, nullamque inde scripturam quispiam crederet, ubi nulla quæstio solveretur, et nonnunquam occurreret, ut in Sabbato luna a 20, quam illi a 23, XII Kal. Maiarum usque in VIII eadem Kal., quasi in secundo mense Pascha celebrare metuerent, essetque magna confusio in omni Ecclesia, prætorio, vel palatio, Theodosius religiosissimus, qui non solum in humanis, verum etiam in divinis legibus placere Deo semper studeat, sanctum Theophilum totius Alexandriæ episcopum urbis suis literis conrogavit, ut de sacramento Paschæ evidentissima ratione dissereret, sibi que dirigere dignaretur. Cujus sanctissimis præceptis obtemperans 428 annorum cyclum paschale instituit, ejusque clementiæ ab anno 1 consulatus ejus usque ad 100 calculans, quoto Kalendarum talium, Iduum, et quoto luna Pascha debeat celebrari, subjectis suis literis destinavit, manifestamque veritatem sub libello fideliter breviterque perstrinxit, in quo, revelante sibi Domino, perfectæ rationis ordinem pandit, omnesque

A errores, ac superfluas quæstiones luce clarius expugnavit, atque dissolvit.

Quoniam jam illi diversi circuli per totum orbem disseminati, et jam nostrorum animos inconcussè possederunt, iste quinus est edictus, vix ad paucos potuit pervenire; cujus cum nimiam profunditatem pæne omnes sensus excedere pervidissem, revelationem Domini postulavi. Et hoc, quod de ipso fonte haurire promerui, in ipso libello præsumens, quia nec illos, apud quos ipsum circulum vidi, intellexisse cognovi. Et ne forte 428 annorum infinita congeries aut fastidium cognoscendi, aut pigritiam describendi quibusdam asserat, in 95 annos eundem circulum breviavi, quos per illos annos volvere sine ulla differentia cognovi. Unum tantum assem in quibusdam annis, propter rationem bissexti, qui occurrere non potuit usque ad illum summum circuli ultimum annum, qui redit ad caput, adjiciendum, vel potius dimittendum admonui.

B A XII autem Kalendarum Aprilium, usque in VIII Kalend. Maiar. per dies 35, qui faciunt septimanas quinque, sanctum Pascha celebrari confirmans, de ipsa septimana habere manifestum est, reliquos ejus quinque dies adjecit, ut propter Dominicam diem a luna 14 usque ad 21, sicut præceptum est, distendisset. Quæ quidem luna efficitur 14 a XII Kal. Mai. protenditur, in primi mensis terminos pernoscitur, et impletur, et secundum supputationem Hebræorum, quibus Pascha rationem Christi perceptum est. Post annum embolismum occurrerit, qui 15 menses lunares idem 384 dies habere sancto Moysi divinitus revelatus, unde constat hos dies quinque mensis novorum additos, non secundi mensis esse, sed primi, quia etiam secundi essent propter Domini resurrectionem erga Ecclesiæ plenitudinem non immerito viderentur adjecti illi etiam, qui longius habitabant, vel immundi in anima fuerint, in secundo mense jussi sunt Pascha celebrare, quod in tyrum intelligitur sanctæ Ecclesiæ, quæ cum omnibus dæmonibus fornicata immunda videbatur in anima; salubri vero confusione mundata, et secundum nativitatem quasi ad secundum mensem transire videbatur percipitur. Ante mensem autem novorum mensis est ultimus veterum, in quo Pascha fieri penitus abnegatur. Sed ut breviter dicam quæ sint in eorum disputatione diversa: luna, quam illi 3 vel 16, vel 25, improprie noncitant, hanc sanctus Theophilus 1, 14, vel 21, cælo demonstrante, confirmat. Pascha autem quod ultra XII Kal. Maii celebrare formidant, sanctus Theophilus usque in VIII differre non dubitat. In ordine annorum illorum quidam in anno 14, quidam in 16, unam diem lunarem de incrementis lunaribus addiderunt. Hanc sanctus Theophilus in anno 19 adjecit. Unde illorum supputatio, quia inconveniens ac diversa est, perperat. Hujus autem, quia veritate subnixa est, superat, et in perpetuum perseverat. Ita enim luna 14 vult videre in cælo Theophilus in pleno orbis circulo eodem momento oritur, quo occidit sol, eademque nocte transacta luna occidente sol oritur. Unde evidenter apparet quia luna, quam illi 25 vigilare in Sabbato Paschæ formidant, ipse 21 adsignans sine ulla trepidatione sanctum Pascha censeat celebrari, et quam illi præterito Sabbato 15 metuentes anticipant, ipse 16 ostendens, non eos juste celebrare contendens ad 21 differrè non dubitat.

Viginti autem et novem semis dies lunam habere manifestum est, qui duplicati efficiunt 59, quibus una dies præter illos duos semisses adjicitur, ut 60 videantur implere, et efficitur lunaris legitimus salus, ut si verbotenus fuerit luna 5 alia die, non dicatur 6, sed 7. Lunæ vero 30 medietatem habere minuentis, et medietatem crescentis exinde, quæ dicitur 30, quæ et 1, calculorum nullus ignorat. Talis ergo debet videri 29, qualis pro pridie prima. Luna vero 30 videri omnino non potest, quia ad ultimum finem medio ipso tricesimo die consumitur, solique conjungitur, eodemque momento renascitur, paulatimque ab eo recedens, et per reliquam ipsius diei tricesimam partem usque ad aliam diem, quæ prima dicitur, crescens, post solis occubitum sic videtur, quemadmodum, ut dixi ante, pridie 29 diluculo tenebatur. Qualis ergo est cæcitas mentis, vel dementiæ, ut cum videri non posse 30 videatur adhuc deficiens, et dicatur 1 nonnumquam etiam et 2, ac si per omnem ordinem mentiuntur? Sicut enim pro 30, 2, et pro 1, 3 vocant, sic pro 14, 16, et pro 21, dicere compelluntur 23, sicut illius parvitatem, qui dictus est bissexti dies, invenisse, ut per hanc fallaciam diabolus inter ipsa fidei sacramenta aucupetur animas Christianas. Hoc itidem in summo et insuperabili ponit exemplo, quod Salvator noster luna 14, ser. 5. Pascha cum suis discipulis celebrasset, et ut super hac fieri semper imperavit. Quod hodieque, sicut traditum celebratur sanctumque christa conficitur, et cæna Dominica anniversaria solemnitate completur. Quod et Pascha perfectum ac maximum sacramentum, sicut sanctus Apostolus narrat sibi traditum, et ita tradidisse Corinthiis gloriatur. 14 traditur, 15 passus, et 17 resurrexit, ea videlicet luna, quæ nullis interjectis tenebris etiam secundum supputationem vulgi solis lumine diluculo sociatur. Hoc enim veræ salutis inditium, et post tergum relinquentes tenebras totius malitiæ, æterno illo sole solis lumine perfruantur. Hunc ergo biduum lunæ superfluum si dimiseris, illosque quinque dies mensis novorum juxta rationem additis intellexeris, sed et illum diem de incrementis lunaribus in nono decimo anno, quod 14 vel 16 adjeceris, omnem vim, et rationem veri-

tatis hujus ministerii recognoscēs. Lunam autem, quæ ab his dicitur 3, hodieque a Judæis et Græcis dicitur 4, et merito videtur ad vesperam, quia jam et semisse habere de 30, et quæ æque 1. Item ratio solis, vel lunæ cursus, atque bissexti. Annus habet dies 365 menses 12, tempora 4: ver, æstas, autumnum, et hiems, et per quatuor tempora duo sunt æquinoctia, et duo solstitia. 1x Kal. Apr. unum æquinoctium, et viii Kal. Jul. in natale sancti Joannis fit unum solstitium, et viii Kal. Januar. in natali Domini nostri Jesu Christi fit aliud solstitium. Nam et sol in anno lucet dies 365, quadrans vero lucet dies 354: reliqui sunt dies 11, quos supra videtur sol lucere. Et hi sunt 11, quia annis singulis ad lunæ cursum adduntur, et ut clarius manifestetur ratio: 12 sunt menses in anno, et 7 ex ipsis mensibus sunt, qui habent supra 30 singulos dies: id est, Januarius, Martius, Maius, Julius, Augustus, October, December, et ideo tolle Decembri, et Januario singulos dies, et adde eos Februario, qui habet dies 28, et fiunt ei 30. Reliquos vero dies, qui in capite 5 mensibus super 30 numerum adjacent, tolle eos, et æquantur omnes menses, ut habeant dies 30. Et unus mensis lunaris 29, et semis, dies lucet, sicut jam in superscripta epistola prælocutus sumus, quia diem 30 non complectitur. Ideoque 12 sunt lunares menses in anno. Per singulos vero lunares singulos semisses minus lucet. Et ideo de duodecim lunaribus tolle 12 semisses, et comple in unum, efficiunt dies 6, ad quos adde illos 5 dies de 5 mensibus, et efficiunt in unum dies 11, quos ad lunæ cursum addere videntur, quia eos in annum lunæ de sole minus lucet. Quadrans vero, qui super 365 dies bissexti facit post quadriennium crescere diem. Ipsum vero quadrans 3 habet uncias, quæ in anno uno crescunt. Item in alio anno 3, in tertio 4, in quarto nihilominus 3, et fiunt in unum horæ 12, faciuntque diem 1, qui vocatur bissextus; et sicut ceteri dies, qui dicuntur annum, computantur, et dimittuntur, ita et bissextus cum venerit post annos 4, dies qui venerit in ordine ducere annum illum, utpote 3 feria dimittenda est, et 4 feria computanda, sicque traditur per majorum traditionem bissextus.

Explicit prologus sancti Cyrilli Alexandrini episcopi.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI INCIPIUNT CAPITULA DE COMPUTO.

1 De compoto Græcorum, vel Latinorum. 2 Item alia. 3 De die anni inveniendi. 4 De anno communi et embolismali. 5 De epistolis Græcorum. 6 De argumentis paschalibus. 7 Item quod verius est. 8 De die mensis Paschæ. 9 Item apud Græcos. 10 Item apud Latinos. 11 De nativitate lunæ. 12 Item alia. 13 De communi anno et embolimæo. 14 Item de anno communi, et embolimæo. 15 De quatuor differentiis lunæ. 16 De celebrando sancto Paschate. 17 De embolismo majore. 18 De augmento lunæ. 19 De Kal. mensium. 20 Item de Kal. mensium. 21 De feriis monstrandis in Kal. 12 mensium. 22 De epactis in Kal. 12 mensium. 23 De feriis in quoque mense. 24 De feria, aliter de lunæ paschalis termino. 25 De concurrentibus, id est epactis solis. 26 De epactis xi Kal. Apr. 27 De temporibus mensium.	28 Item de temporibus mensium. 29 De solstitio et æquinoctio. 30 Item de solstitio et æquinoctio. 31 Item de solstitio. 32 Item de temporibus mensium. 33 De momentis. 34 Item de momentis. 35 Item de momentis ad bissextum. 36 Item ad bissextum inveniendum per 12 signa. 37 Item ad 5 dies intercalares per 12 signa. 38 De punctis. 39 De diebus anni et horis. 40 De ratione bissexti. 41 Item de bissextio. 42 Item de bissextis 43 Item de bissextis. 44 Item de bissextio et quadrante. 45 Item de solstitio et æquinoctio. 46 De saltu lunæ. 47 De lunæ cursu. 48 De interrogatione 19 annorum cycli 49 De mensibus. 50 De luna Paschæ. 51 Argumenta ad initium Quadragesimæ inveniendum. 52 Item de Quadragesima inveniendâ. 53 Item ad Pentecostem inveniendam.

- 54 De supputationibus.
 55 De termino paschali.
 56 De hebdomade.
 57 Item de hebdomade.
 58 Item de mensibus.
 59 Item de mense.
 60 Item de mensibus.
 61 Item de mense et lunæ longitudine.
 62 De mensibus et interrogatione lunæ.
 63 Item de mensibus, et quot horas habent in die et nocte.
 64 Item de mensibus.
 65 De puncto lunæ.
 66 De numero apud Hebræos.
 67 De annis naturalibus.
 68 De incendio lunæ.
 69 De die solis orientis.
 70 De die
 71 De nocte.
 72 De 14 luna paschali.
 73 Item de 14 luna quota feria sit.
 74 Item de termino paschali.
 75 De die septimanæ quotus sit.
 76 De luna in Kal. Jan.
 77 De annis a principio mundi.
 78 Item de annis a principio mundi.
 79 De annis ab origine mundi.
 80 Item de annis ab origine mundi.
 81 De mundi principio.
 82 Item de mundi principio.
 83 De annis ab Incarnatione.
 84 De luna primi mensis.
 85 De bissexto per cyclum solarem.
 86 Argumenta de concurrentibus monstrandis
 87 De anno bissextili ab origine mundi.
 88 De concurrentibus monstrandis.
 89 De divisionibus temporum.
 90 De atomis in primo momento.
 91 De horis in anno quot sint.
 92 Item de horis et momentis in anno.
 93 De punctis in anno.
 94 De minutis in anno.
 95 De momentis in anno.
 96 Item de momentis.
 97 De quadrante.
 98 De septimanis in anno.
 99 De concurrentibus solis per totum annum.
 100 De partibus lunaribus in xi Kal. Apr.
 101 De concurrentibus monstrandis.
 102 Item de concurrentibus.
 103 De feria in Kal. Jan.
 104 De cyclo solari et lunari.
- A 105 De principiis 4 temporum.
 106 De cyclis solis et lunæ.
 107 Ad epactas solis in 12 mensibus.
 108 De 11 signis cœli, siderali circulo.
 109 De causis quibus nomina accipiunt.
 110 De cursu solis et lunæ.
 111 De cursu solis per 12 signa.
 112 De septem sideribus errantibus.
 113 De velocitate cursus lunæ.
 114 De ascensu solis et descensu
 115 De eclipsibus solis et lunæ.
 116 De variis nominibus solis.
 117 Argumenta de initio Quadragesimæ.
 118 De cyclo magno 19 lunarum.
 119 De numero cyclorum.
 120 Item de cyclo 19 lunarum.
 121 Præfatio sancti Felicis abbatis.
 122 Incipit prologus sancti Cyrilli.
 123 De concordia mensium
- B 124 De cyclo libri Romanorum,
 125 De ætate lunæ.
 126 Item de lunæ cursu.
 127 Epistola de ratione lunæ 1 anni.
 128 Item de 2 anno embolimæo.
 129 De 3 anno embolimæo
 130 Item de 1 anno embolimæo. End.
 131 Item de 2 anno embolimæo.
 132 Item de 3 anno embolimæo.
 133 Item de 4 anno embolimæo.
 134 De cursu lunæ per 12 signa.
 135 De cursu solis per 12 signa.
 136 De luna per 12 signa.
 137 De saltu lunæ per 19 annos.
 138 De flexibus digitorum.
 139 De ratione paschali.
 140 Epistola Cyrilli episcopi.
 141 Epistola Paschasini episcopi.
 142 De nominibus stellarum.
 143 Epistola Dionysii Exigui.
 144 Epistola sancti Cyrilli.
 145 Epistola sancti Proterii.
 146 Epistola Moriani episcopi.
 147 Præfatio Patronio episcopo.
 148 De mundi principio.
 149 Epistola papæ Leonis.
 150 De Pascha autem.
 151 De nomine mensium.
 152 De regularibus annis Domini et indictione.
 153 De argumentis ad Incarnationem Christi.
 154 De cyclo decemnovali.
 155 De partibus.
 156 Item de cyclo decemnovali Paschali.
- C

Explicitunt capitula libri de Computo.

Si vis scire omni die datarum quota feria even- D Ad feriam inveniendam Febr. in Kal. xxxii usque rit, computa quot dies de illo mense habes, et subtrahere diem Kalendarum. Memor esto, lector, quotam feriam habueris in Kalendis, adde illam feriam ad illos dies superius memoratos, et partire per 7 partem, et quidquid remanserit, tota feria erit. Si nihil remanserit, 7 feria erit.

Si vis scire omni die datarum, quota luna fuerit, computa quot dies de illo mense habeas. Subtrahere diem Kalend. Memor esto, lector, quotam lunam habueris in Kal., adde illam lunam ad illos dies superius memoratos, et partire per 30 partem, et quidquid remanserit, tota luna erit, et si nil remanserit, 30 erit luna. Similiter qui 29 lunam habuerit, partire per 29 partem. Quidquid remanserit, tota luna erit. Si nihil remanserit, 29 luna erit.

Si vis scire omni die datarum, quota luna fuerit, computa quot dies de illo mense habeas. Subtrahere diem Kalend. Memor esto, lector, quotam lunam habueris in Kal., adde illam lunam ad illos dies superius memoratos, et partire per 30 partem, et quidquid remanserit, tota luna erit, et si nil remanserit, 30 erit luna. Similiter qui 29 lunam habuerit, partire per 29 partem. Quidquid remanserit, tota luna erit. Si nihil remanserit, 29 luna erit.

Si vis scire hoc vel illo die quota sit feria, computa dies a Kal. Jan. usque in diem de quo inquiris, et cum noveris, adde feriam quæ fuit die Kal. Jan., et si bissextilis annus est, etiam bissextili diem. Partire omnia per 7, et quot remanent dies, adde septimanæ, ubicunque quæris, ostendit 350 50 septem vicies multiplicati faciunt 350 usque in finem.

De quota luna in Kal. Jan.

Si vis scire hoc, vel illud, quota sit luna, computa diem a Kal. Jan. usque in diem de quo inquiris, et cum scieris, adde ætatem lunæ quæ fuit in Kal. Jan. Partire omnia per 58. Et si amplius 30 remanserit, tolle 50 et quod super-

est ipsa est luna diei quem quæris. Adde in fine A 6, usque finem hoc quære A, B, C, D.

De luna in Kal. Jan.

Si hoc scire desideras, sume cyclum anni præsentis. Multiplica per 11, adde epactam regularem. Partire per 30. Quod remanet, ipsa est ætas lunæ in Kal. Jan. Sed tantum memor esto ut 17, 18, 19 cyclo non 1 adjicias, sed 2 adjicias regulares. Si hoc scire cupis, quota luna ipsius, quemque velis, duces cyclum; adde 1. Duc eumdem sexies, sive triginta positus; sive 1 superfuit mus totam lunam esse reperies. Postea sedecim duobus adjicies.

AD FERIAM.		AD LUNAM.	
350.	50.	354.	6.
280	40.	295.	5.
210	30.	226.	4.
70.	10.	277.	3.
63.	9.	118.	2.
56.	8.	58.	1.
48.	7.		
42.	6.		
35.	5.		
28.	4.		
21.	3.		
14.	2.		
7.	1.		

Incipit computatio Græcorum vel Latinorum qualiter calculare debemus omnibus annis.

I. Januarius, Augustus, et December iv Non. habent; xix post Id., et dies 31. Martius, Maius, Julius, et October vi Non. habent, xvii post Id., et dies 31. Aprilis, Junius, September, et November iv Non. habent, xviii post Id., et dies 30. Mensis Februarius iv Non. habet, xvi post Idus, et dies 28. Omnes menses viii Idus habent.

Item alia.

II. In Januario, Augusto, et Decembri Kal. et vi Id., et xviii Kal., et xi Kal., et iv Kal., unus dies est. In Martio, Maio, Julio, et Octobri Kal., et viii id., et Idus, et xi Kal., et iv Kal., unus dies est. In Aprili, Junio, Septembri, et Novembri Kal., et vi Id., et xvii Kal., et x Kal., et iii Kal., unus dies est. In Februario vero Kalendæ, et vi Id., et xv Kal., et viii Kal., unus dies est. Ille mensis qui habet iv Non., facit in Nonis dies 5, et in Idibus dies 13, et ille mensis qui habet vi Nonas, facit in Nonis dies 7 et in Idibus dies 15.

Hic invenies dies anni.

III. Februarius in Kal. xxiii, in Nonis xxxvi. in Idibus xliv.

Martius in Kal. lx, in Non. lxvi, in Id. lxxiv.

Aprilis in Kal. xci, in Non. xcvi, in Id. ciii.

Maius in Kal. cxxi, in Non. cxxvii, in Id. cxxxv.

Junius in Kal. clii, in Non. clvi, in Id. cliv.

Julius in Kal. clxxxii, in Non. clxxxviii, in Id. cxcvi.

Augustus Kal. ccxiii, in Non. ccxvii, in Id. ccxxv.

September in Kal. ccxliii, in Non. ccxlviii, in Id. cclvi.

October in Kal. cclxxiv, in Non. cclxxx, in Id. cclxxxviii.

November in Kal. ccv, in Non. ccix, in Id. ccxvii.

December in Kal. cccxxv, in Non. cccxxxix, in Id. cccxlvi.

Januarius in Kal. cclxvi, in Non. v, in Id. xiii.

Concurrentes ad feriam muta in Kal. Martias.

Epactam muta in Kal. Septembr.

Ad. Kal. inveniendas.

Kal. Mart. feria illa. Kal. April. iv Non. Mart.

Kal. Maii. Prid. Non. Mart. Kal. Jun. vi Non. Mar.

Kal. Jul. iv Non. Mart. Kal. Aug. Non. Mart. Kal.

Septemb. v Non. Mart. Kal. Octobr. iii Non. Mar-

tias. Kal. Novembr. Kal. Mart. Kal. Decembr. v

Non. Mart. Kal. Januar. prid. Non. Mart. Kal.

Februar. vi Non. Martias

Si vis scire Kal. mensium quo die intrant, hoc calculo cognoscetur volentibus annis.

Incipit regula ad Kal. mensium inveniendas.

Mart. v. Apr. i. Maius. iii. Jun. vi. Jul. i. Aug-

ustus. iv. September. vii. October. ii. Novemb. v.

Decemb. vii. Jan. iii. Febr. vi.

Regulam habes. His semper adde ad epactas solis

cujuslibet anni, et deinceps partire per 7 partem, sicque calculationis feriam sine errore reperies.

Incipit epacta solis

B. i. ii. iii. iv. B. vi. vii. i. ii. B. iv. v. vi. vii.

B. ii. iii. iiiii. v. B. vii. i. ii. iii. B. v. vi. vii. i. B. iii.

iv. v. vi.

Incipit regula ad lectiones lunæ.

Septemb. v. Octob. v. Novemb. vii. Decemb. vii.

Januar. ix. Febr. x. Mart. ix. Apr. x. Mai. xi. Jun.

xii. Jun. xii. Jul. xiii. Aug. xiv.

Regulam habes. His semper adde ad epactam lu-

narem cujuslibet anni, et deinceps partire per partem, sicque calculationem lunæ sine errore reperies.

Incipit epact. Idem ad lectiones lunares.

Nul.æ. xi. xxii. iii. xiv. xxv. vi. xvii. Ogd. xxviii.

ix. xx. i. xii. xxiii. iv. xv. xxvi. vii. xviii. End.

Incipit epacta secundum Latinos.

ix. xx. i. xii. xxiii. iv. xv. xxvi. Ogd. vii. xviii.

xxviii. x. xxi. ii. xiiii. xxiv. v. xvi. xxvii. End.

Incipit terminus quadragesimalis.

Luna ii. viii. Kal. Mart. iii. Id. Febr. vi. Non.

Mart. xi. Kal. Mart. vi. Id. Febr. iii. Kal. Mart. xiv.

Kal. Mart. Non. Mart. iv. Ogd. vi. Kal. Mart. Id.

Febr. iv. Non. Mart. ix. Kal. Mart. iv. Id. Febr.

Kal. Mart. v. xii. Kal. Mart. vii. Id. Febr. ii. iv.

Kal. Mart. xx. Kal. Mart. ii. Non. Mart. End.

Incipit terminus paschalis.

Luna xiv. Non. Apr. v. viii. Kal. Apr. Id. Apr.

ii.

iv. Non. Apr. xi. Kal. Apr. iv. Id. Apr. iii. Kal. Apr.

xii. Kal. Mai. Ogd. vii. Id. Apr. vi. Kal. Apr. xvii.

Kal. Mai. Prid. Id. Apr. viii. Kal. Apr. Prid. Id.

Apr. Kal. Apr. x. Kal. Apr. v. Id. Apr. iv. Kal.

Apr. xx. Kal. Mai. End.

Incipit iterum de termino paschali.

Non. Apr. norunt quin. v. viii. Kal. inde promunt i. Id. Apr. etiam sexies vi. Nonæ quaternæ namque dipondio ii. Item undenæ ambiunt quin. v. iv. Id. capiunt ternos iii. Ternæ Kal. titulant senæ vi. Quatuordenæ cubant in quad. iv. Ogd. Septenæ Id. vii. eligent vii. Feriæ Kal. sortiuntur ternos iii. Denæ septenæ dant ass. i. Pridie Non. porro quaternis iv. Novenæ Kal. notantur namque septenis. vii. Pridie Id. panditur quin. v. Kal. Apr. unus exprimitur i. Duodenæ namque docte quaternis iv. Septenæ quinæ sperant duo ii. Quartanæ Kal. Quinæ conjiciunt v. Quindenæ constant tribus adeptæ iii. End.

Incipit terminus ad Rog.

Luna xx. vi. Id. Mai. v. iii. Kal. Mai. i. xv. Kal. Jun. vi. Non. Mai. ii. vi. Kal. Mai. v. Id. Mai. iii. iv. Non. Mai. vi. x. Kal. Jun. iv. Ogd. iv. Id. Mai. vii. Kal. Mai. iii. xiii. Kal. Mai. i. vii. Id. Mai. iv. iv. Kal. Mai. vii. xvi. Kal. Jun. v. Prid. Non. Mai. i. vii. Kal. Mai. iv. Prid. Id. Mai. ii. v. Non. Mai. v. xi. Kal. Jun. iii. End.

Incipit terminus Pentecostis.

Luna iv. ix. Kal. Jun. v. iii. Id. Mai. i. Kal. Jun. vi. xii. Kal. Jun. ii. vi. Id. Mai. v. iv. Kal. Jun. iii. xv. Kal. Jun. vi. viii. Id. Jun. iv. Ogd. vii. Kal. Jun. vii. Id. Mai. iii. iii. Non. Jun. i. x. Kal. Jun. iv. iv. Id. Mai. vii. Prid. Kal. Jun. v. xiii. Kal. Jun. i. vii. Id. Mai. iv. v. Kal. Jun. ii. xvi. Kal. Jun. v. x. Jun. iii. End.

De annis communibus et embolimæis.

Com. com. emb. com. com. emb. com. emb., ogd. Com. com. emb. com. com. emb. com. com. emb. com. emb., end.

Tu istos regulares, qui ante istos 4 terminos positi sunt, adde concurrentibus cujuslibet anni, et deinceps partire per septinam partem. Si 7 remanent, 7 feriæ erunt illi termini. Si super 7 sunt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 lotæ feriæ erunt illi termini.

De annis communibus et embolimæis.

IV. Primus annus communis xv Kal. Mai. incipit. Secundus Non. Apr. Tertius embol. incipit viii Kal. Apr. Annus solaris habet dies 365. Annus communis habet dies 354. Annus embolimæus habet dies 384. Communis dicitur, quia similis est numero dierum. Embolimæus vero Græc., quod in Latinum vertitur augmentum, sive majorem annum.

*De emistolis Græcorum***A** *Ratiõ qualiter secundum Latinos vel Græcos argumenta paschalia rectõ tramite invenire debeas.*

VI. Latini namque a iii Non. Mart. usque in iv Non. Apr., diebus scilicet 29, observandum maxime censuerunt, ut quocumque eorum die luna nata fuerit, efficiat primi mensis initium, cujus luna 14, si Feria 6 provenerit, subsequenti Dominica, id est luna 16, festivitatem paschalem sine ambiguitate celebrabis 14. Porro luna mensis ejusdem a xv Kal. Apr., usque in xvi Kal. Mai. ad fer. esse servandas.

Item quod verius est.

VII. Sancta synodus 318 pontificum, qui apud Nicæam civitatem Bythinæ convenerunt, inlustrante Spiritu sancto, firmiter sanxerunt, ut ab viii Id. Mart. usque in diem Non. Apr., quod sunt dies 23, qualiscumque luna nata fuerit, perhibet facere initium primi mensi.

Item de die mensis et lunæ paschalis ultimæ qualiter celebretur.

VIII. Statutum invenimus in concilio Romanorum, ut nec ante xi Kal. Apr., nec post vii Kal. Mai. Pascha non debeat fieri.

Item apud Græcos.

IX. Sanctæ memoriæ contra Theophilus Alexandrinus episcopus, datis epistolis ad Theodosium imperatorem, in quibus adnuntians ab viii Id. Mart. usque in diem Non. Apr., diebus scilicet 29, qualiscumque luna nata fuerit, in quolibet medio spatio perhibet facere initium primi mensis. Luna vero 14 a xv Kal. Apr., usque in xv Kal. Mai. solet inquiri, etiam si die Sabbatorum incidit, consequenti die Dominico, id est luna 15, Pascha celebrare conscripsit. Si die Dominico luna 14, ejusdem mensis, id est primi mensis evenerit, ipsa hebdomada transmissa, ad alteram diem Dominicam Pascha celebrari sine dubio conscripsit.

Item apud Latinos

X. Esset aliud exemplum de initio primi mensis, ut quota luna fuerit in Kal. Jan. tot dies de mense Martio in fine computabis, et invenies præcõ dubio lunam, et initium primi mensis potest tantum tres ætates lunæ, hoc est, 25, 28, 26.

Item de nativitate lunæ.

XI. Quærenda est nativitas lunæ 14 ab viii Id. Mart. usque in Non. Apr., quæ primi mensis novorum ostendit initium. A xii vero Kal. Apr. usque in xv Kal. Mai, in quacumque die 14 luna occurrerit, ipsa te ad celebrationem sancti Paschæ perducit.

Si vero 14 luna ante xii Kal. occurrerit, idem aut xiii Kal. Apr. aut xiv Kal. Apr. aut xv Kal. Apr.

usque in vii Kal. Maias, quocumque die Dominico regulæ videlicet luna occurrerit, sanctum Pascha modis omnibus celebraris. Quod si ante xi Kal. Apr. etiamsi luna occurrerit, vel post vii Kal. Maii Pascha nullatenus celebratur.

De communi anno et embolimæo.

XIII. Communium et embolimæorum ratio ista est, ut per ogdoadem et endecadem concurrere debeant. Sunt autem ogdoades 8, endecades 11 : com. com. emb. com. com. emb. com. emb. Endecades 11 : com. com. emb. com. emb. com. com. com. emb. com. emb. Et inveniendi sunt verbi gratia 14 luna paschalis festivitatis in anno præterito. Prid. Id. Apr. fuit ipsa luna 14. Anno præsentē in eo datarum si super extenderit diebus 19, erit annus embolimæus, si retro inventa fuerit diebus 11, erit annus communis.

Item de annis communibus et embolimæis.

XIV. Si vis scire quando in anno communi, vel quando in embolimæo debeat Pascha Dominicum celebrari, accipe rationem. Namque decemnovalis circulus, qui ðneacædetaetris Græco vocabulo nuncupatur, per ogdoadem et endecadem semper in se revolvitur, id est per 8 et 11 annos, qui simul juncti 19 faciunt. Ogdoas ergo incipit anno decemnovali 1, et clauditur ejusdem 8; cujus 1 et 2 annus communes sunt, 3 embolismalis, 4 et 5 communis, 6 embolismalis, 7 communis, 8 embolismalis est. Sicque ogdoas communibus 5 et embolismalibus 3 expletur. Endecas autem, quæ incipit anno decemnovali 9, et terminatur 19, taliter graditur, ut 1 et 2 annum communem habeat, 3 embolismalem, 4 et 5 com., 6 emb., 7 et 8 com., et 9 emb., 10 com., 11 emb. habeat. Sicque endecas communibus annis ideo dicitur, quia de minoris annor. que duodenis mensibus secundum lunæ cursum et diebus 354 expleant, invicem juncti in paschali felicitate socientur, quibus ad rationem solis 11 dies desunt, quos Ægyptii epacias, id est adjectiones vocant, quas superscriptis diebus adicientes numerum vocant solaris anni, id est 365 adimplent, quod etiam in embolismorum ratione dirigens perscrutatur, potens invenire, quorum vis talis est, ut pro sui longitudine communium annorum detrimenta compensent. Embolismalis enim Græce, Latine *superaugmentum* dicitur, quia id est annus 15 lunaribus mensibus, et diebus 384 impletur, solarem annum diebus 19 transcendens. Nam communium et embolismorum talis comprobatio est. Si enim a 15 luna præteriti festi usque 14 anni ejusdem sequentes dies 354 fuerint, communis annus erit. Si autem fuerint dies 384, embolismalis erit. Quod ut aptius fiat, a primo anno decemnovennali usque ad ultimum ejusdem subjecta poteris formula edoceri, cujus ordo talis est.

Anno decemnovennali 1, luna 17 a 15 luna præteriti festi paschalis usque ad 14 ejusdem sequentes;

A teriti festi usque ad 14 sequentes, id est a prid. Non. Apr. usque in viii Kal. Apr., quia communis annus est, fiunt dies 354.

Anno decemnovennali 3, luna 19 a 15 luna præteriti festi usque ad 14 sequentes, id est a vii Kal. Apr. usque in Idus Apr., quia embolismalis annus est, fiunt dies 384.

Anno decemnovennali 4, luna 1 a 15 luna præteriti festi usque ad 14 sequentes, id est a prid. Id. Apr. usque in iv Non. Apr. quia communis annus est, fiunt dies 354.

Anno decemnovennali 5, luna 2 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a iii Non. Apr. usque in xi Kal. Apr., quia communis annus est, fiunt dies 354.

Anno decemnovennali 6, luna 3 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a x Kal. Apr. usque in iii Id. Apr., quia embolismalis annus est, fiunt dies 384.

Anno decemnovennali 7, luna 4 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a v Id. Apr. usque in iii Kal. Apr., quia annus communis est, fiunt dies 354.

Anno decemnovennali 8, luna 5 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a prid. Kal. Apr. usque in xiv Kal. Mai., quia embolismalis annus est, dies 384.

Ogdoas.

Anno decemnovennali 9, luna 6 a 15, luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a xv Kal. Mai. usque in vii Id. Apr., quia communis annus est, dies 354.

Anno decemnovennali 10, luna 7 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a viii Id. Apr. usque in vi Kal. Apr., quia communis annus est, dies 354.

Anno decemnovennali 11, luna 8 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a v Kal. Apr. usque in xvii Kal. Mai., quia embolismalis annus est, dies 384.

Anno decemnovennali 12, luna 9 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a xviii Kal. Mai. usque in prid. Non. Apr., quia communis annus est, dies 354.

D Anno decemnovennali 13, luna 10 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a iii Non. Apr. usque in ix Kal. Apr., quia communis annus est, dies 354.

Anno decemnovennali 14, luna 11 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est ab viii Kal. Apr. usque in prid. Id. Apr., quia embolismalis annus est, dies 384.

Anno decemnovennali 15, luna 12 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est ab Id. Apr. usque in Kal. Apr., quia annus communis est,

Apr. usque in xii Kal. Apr., quia communis annus A est, dies 354.

Anno decemnovennali 17, luna 14 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est ab xi Kal. Apr. usque in v Id. Apr. quia annus embolismalis est, dies 384.

Anno decemnovennali 18, luna 15 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a vi Id. Apr. usque in iv Kal. Apr. quia annus communis est, dies 354.

Anno decemnovennali 19, luna 16 a 15 luna præteriti festi usque in 14 sequentes, id est a iii Kal. Apr. usque in xv Kal. Mai., quia annus embolismalis est, dies 384.

Sic facies semper in omnibus annis, excepto in primo anno, in quo 24 ultimi usque in 14 primi numerabis a Pasch. solemnitalis, utrum in anno communi, an embolismali debeat celebrari, rite, et abaque ullo errore reperies.

De quatuor differentiis lunæ.

XV. Quatuor differentiæ lunarum. Victorinus, 30; Onatilius et Laterculus alius 30; alius 29; apud Hebræos 29 et semis. Apud Ægyptios 29. Ægyptii faciunt in omni anno 12 menses. In unoquoque mense 30 dies, in uno mense 5 ad. Communis annus habet dies 354. Adde 11: sunt dies 365. Adde supra 19, et fit embol. Hic annus habet dies 384.

De celebratione sancti Paschalis.

XVI. Quo die debemus Pascha celebrare, idem 30, vel 31, et hoc, ut dixi, in 19 anno cycli fit propter concordiam epactarum. Isti autem 30 dies sunt, idque 354 dies anni communis supra crescunt usque in 384 dies anni embolismalis, quia communi anno, aut 354, dies Pascha non licet celebrare. Supra vero hos dies licet. In embolismali autem anno ante 384, vel 5, non debet Pascha celebrari. Supra vero licet. Iste ergo numerus dierum in communibus annis, et embolismalibus in celebratione Paschæ observandum est.

De embolismo majori.

XVII. Incipit de embolismo majori. Majorum embolismorum ratio probatur existere, quod communium annorum videtur damna supplere, quatenus et solare tempus lunaris exsequitur excursio. Embolismus quare fit, et quomodo fit, et quid esset, si non fuisset, quomodo id fit. Commune et commune, et fiunt duo anni solares, et resident 22 dies de duobus annis solis. Fit tertio anno, et supersunt 23 dies solis. Fit embolismus tertio anno lunæ, et deponit 30 dies, et supersunt 3, et fiunt similiter com. duo anni, singulares 3 tertio anno lunæ, id embolismus deponit 30 dies. Supersunt 3, id 6 dies de 6 anno communi. Id 11 dies supersunt anni solis, quia si com. aliter ann. id supersunt a sole 22, inter 2 annuum, et 6 superiores, ideo necesse est ut in altero anno fiat embolismus, et non solum embolismus implet dies 19, sed supersunt duo dies lunæ.

De augmento lunæ.

XVIII. Incipit augmentum lunæ. Augmentum lunæ quare fit, et quomodo fit, et quid esset si non fuisset. Quare idem, quia est in natura lunæ tarditas, quod superius ascensio ejus in natura, quam putaretur, addit tarditas ejus, donec non interest, quod addit in capite 19 in noctem, quam adderet id per quam venerint 19 per 15, quando putaretur ascensio lunæ esse in plenitudine, licet prius deprehenderetur.

De Kalendis mensium.

XIX. Kalendæ Græcus sermo est, sed ad colendum dicitur, in Latinum vocationem dicuntur. Apud Græcos de calo Kalendæ, apud Latinos de voco vocationes derivantur. Nonæ Græcus sermo est, unde veniunt Nonæ. Nonæ a nundinis derivantur apud Græcos. Apud Latinos mercatum, vel mercimonia dicuntur. Idus Græcus sermo est. In Latinum dicitur cor mensium, vel medietas mensium.

Item de Kalendis mensium.

XX. Quid sunt dictæ Kalendæ? Kalendæ, Nonæ, Idus Græcus sermo est. Propter festos dies Romani instituerunt, vel propter officia magistrorum; in his enim diebus congregabantur in urbibus. Quidam autem Kalendas a colendo appellari existimarunt, vel a calo, id est voco, nam astrologus vocabat populum, ut viderent accensum lunæ, id est initium primæ lunæ, vel stellarum cursum, quæ ante, aut retro currunt; apud veteres enim omnium mensium principia colebantur. Nonæ pro quo dicuntur? Nonæ a nondinis vocatæ. Nondinæ enim sunt publicæ conventiones, id est a negotiatione, sive a mercimonia nondinæ solemnitas dicitur. Quare antiqui iv Non., vel vi Non. ideo diviserunt? iv Non., vel vi Non. non ideo diviserunt, ut non scirent latrones mercatum illorum, quando esse deberet, qui abscondebant se per diversa latibula in secretis locis juxta viam, et venientes ad mercatum occidebant, et spoliabant. Qua causa dictæ sunt Idus cor mensium, vel medietas mensium? Idus autem plerique Latinorum ab edendo dictas putant, quod hi dies apud veteres epularum essent, vel species mensis sequentis, vel propter medium mensis, quia iduare Græce medium dicitur.

De feria monstranda in Kal. 12 mensium.

XXI. Si vis nosse feriam, hoc est diem 7 in Kal. 12 mensium, scito quot regulares habet unusquisque mensis, a Martio incipiens, quia in illo die factus est mundus, et ille mensis fuit principium anni apud antiquos Romanos tempore Romuli, et in illo mense discurrunt epactæ solis, id est concurrentes 7 dies, et ix Kal. Apr. in cyclo 28 annorum. Martius ergo habet regulares 5, Aprilis 1, Mad. 3, Jun. 6, Jul. 1, Aug. 4, Septemb. 7, Octob. 2, Novemb. 5, Decemb. 7, Jan. 3, Feb. 6. Hos ergo regulares adde concurrentibus præsentis cujuslibet anni per 28 annos, tunc enim cyclo solis in se revertitur totus. Qua summa in septem divisa, quotus numerus remansit, tota erit feria in Kal. 12 mensium. Si autem totum numerum

per 7 diviseris, Sabbato erunt Kalendæ illius mensis, de cujus feria quæritur. Si vero ille numerus regularum et concurrentium simul ad 7 non pervenerit, quotus numerus fuerit, tota erit feria præsens in Kal. uniuscujusque mensis per totum annum.

De epactis in Kal. 12 mensium.

XXII. Si vis scire epactas in Kal. 12 mensium, scies quot regulares habet unusquisque mensis incipiens a Septembri, quia ille est principium anni, et principium mensium apud Ægyptios, et in principio Septembris mutant Ægyptii epactas, et illas epactas primas, quas Ægyptii habent in principio cycli in Kal. 12 mensium nos regulares habemus, v. g., a Sept. 5, Octob. 5. Insunt ergo regularibus additis epactis, quæcumque fuerint in xi Kal. Apr., quolibet anno invenies epactas in Kal. 12 mensium.

Ad feriam in unoquoque mense.

XXIII. Si vis sapere quota feria est in unoquoque die datarum per totum annum, sume dies a principio mensis, qui tibi præsens fuerit, usque ad terminum paschalem, qui est anno præsentis xv Kal. Mai. Dies mensis sunt 17; adde dies septimanæ, qui præcesserint Kal. illius mensis, id est 6; mitte simul cum 17, sicut 23. Hos divide per septimam partem, dimitte 21, sit ter septies, remanent 2. Secunda feria est terminus paschalis anni præsentis, sicque per omnes menses, qualis sit feria in unaquoque die ostenditur, colligens omnes dies a Kal. illius mensis usque ad præsentem diem quem volueris. Adde dies septimanæ, qui præcesserint Kalendas illius mensis, quicumque fuerint. Si autem prima feria fuerit Kal., id est die Dominico, nihil addes, nisi dies mensis. Divide per 7, quotus numerus remanserit, tota erit feria præsens. Si autem totum numerum per 7 partitus fueris, Sabbatum erit illa feria, quæ quæritur.

Item de feria, seu ad terminum paschalem.

XXIV. Si vis nosse, quota feria sit, quicumque die computare volueris, tene regulares mensis præsentis, adde concurrentes cujus volueris anni, comprehende in unum. Si usque septem pervenerint, septima feria est. Si autem minus a septem, talis erit feria. Si autem super septem creverint, subtrahe 7, et quidquid super fuerit, tota feria erit. Hoc quidem de Kal. dictum est. Similiter et si luna scire vis quota sit, die quocumque volueris, scito quota in Kal. ipsius mensis per epactas et regulares inventa fuerit, et tene supradictum numerum. Adde etiam dies mensis præteritos, sicut supra ad feriam diximus, et unum semper subtrahe. Comprehende in unum. Si usque 30 pervenerint, trigesima luna est. Si autem minus a 30, ita et luna. Quod si super 30 fuerint, subtrahe 30, et quotquot remanserint, tota est luna. Hoc autem memento, ut diem præsentem semper subtrahas, et si tricesima lunatio est, 30 subtrahe. Si autem 29, tunc 29 subtrahe. Quia ab initio Janu. usque ad Kal. Decembris una lunatio 30, alia 29. Quando vero bissextus est, vacat dies cum luna. V. g. si hodie computatur sexta, et crastino sexta. *

* Deest cap. 25, de concurrentibus; exstat tamen in summario capitulorum.

De epactis in xi Kal. Apr.

XXVI. Si vis nosse epactas in xi Kal. Apr., scito quota luna fuerit in xi Kal. Apr., talem epactam habebis omni tempore. Quia Græci vero epactas xi Kal. Apr. ponunt, pro eo quod Juna primatum noctis, jubente Domino, tenet; dicit enim Scriptura: *Et fecit Deus duo magna luminaria, et posuit ea in firmamento cæli. Luminare majus, ut præsetet diem, et luminare minus, ut præsetet noctem*; et ideo tres dies quos atros appellat antiquitas, qui antequam luminaria crearentur a Domino facta in Genesi describuntur suis partibus, sibi vindicant. Ad quem, ut dictum est, finem faciunt anni initium que prævaluit.

De tempore mensium.

XXVII. Tempora mensium quot sunt? Quatuor: ver, æstas, autumnus et hyems. Ver quippe exoritur viii Kal. Mart., permanens diebus 91, et constat ex humore et igne. Æstas incipit viii Kal. Jun. permanens diebus 91, et constat ex igne et siccitate. Autumnus sunit principium x Kal. Septemb., permanens diebus 92, et constat ex siccitate et humore. Hyems inchoatur viii Kal. Decembr., permanens diebus 91, et constat ex frigore et humore, et inde sicut anni vertentes diebus 365.

Item de tempore mensium.

XXVIII. Tempora mensium quatuor sunt: ver, æstas, autumnus et hyems. Dicta sunt tempora a communione temperamentorum, quod invicem se humore, siccitate, calore et frigore temperent. Hæc et curricula dicuntur, quia non stant, sed currunt. Constat autem post factum mundum ex qualitatibus cursu solis tempora in ternos menses fuisse divisa, quorum temporum talem veteres discretionem faciunt, ut primus mensis ver novum dicatur, secundus adultum, tertius præceps. Sic æstas in suis tribus mensibus nova, adulta, et præceps; sic et autumnus novus, adultus, et præceps, sive extremus. Unde et est illud: *Extremæ sub casum hyemis*. Ver autem dictum, quod viret, tunc enim post hyemem vestitur tellus herbis, et in florem cuncta rumpuntur. Æstas dicitur ab æstu, id est a calore, et æstas quasi usta, id est exusta et arida. Nam calor aridus est. Autumnus a tempestate vocatur, quando folia arborum cadunt, et omnia maturescunt. Hyemem ratio hyemis feri id est dici nuncupavit, quia tunc breviori sol volvitur circulo. Unde et hoc tempus bruma dicitur quasi braxim, id est brevis, vel a cibo, quod major sit tunc vescendi appetitus, edacitas enim Græce bruma appellatur, unde et inbrumati dicuntur, quibus fastidium est ciborum. Hybernus autem inter hyemem et vernum est, quasi hybernus plerumque a parte totum hyemem significat. Hæc tempora singulis etiam cæli partibus ascribuntur. Ver quippe orienti datur, quia tunc ex terris omnia oriuntur. Æstas vero meridiano, eo quod pars ejus calore flagrantior sit. Hyems septentrioni, eo quod frigoribus et perpetuo gelu torpet. Autumnus occiduo, propter quod graves morbos ha-

bet, unde et tunc omnia arborum folia defluunt. Ut autem autumnus abundat morbis, facit autem finem trigroris, et caloris, et pugnantia intra se contrariorum.

De solstitiis et æquinoctiis.

XXIX. Solstitia duo sunt. Primum hyemale viii Kal. Jan., quod sol stat, et crescunt dies, et est ipsa die in Bethleem Nativitatis Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. Alterum æstivale viii Kal. Jul., quod sol stat, et crescunt noctes, et est ipsa die in provincia Palæstinæ civitate natale sancti Johannis Baptistæ, et in Epheso sancti Johannis evangelistæ. Hisce contraria duo æquinoctia sunt, unum vernale secundum Latinos viii Kal. Apr., et secundum Græcos xi Kal. Apr., ex quo dies crescunt, et ipsa die in Hierosolyma Dominus noster Jesus Christus crucifixus fuit, et est Conceptio sanctæ Dei genitricis Mariæ, quando salutata est ab angelo. Alterum autumnale viii Kal. Octobr., ex quo dies minuuntur, et fuit in Macheronte Castello Conceptio sancti Johannis Baptistæ.

Item de solstitiis et æquinoctiis.

XXX. Solstitium dictum quasi solis statio, quod tunc sole stante cresunt dies, vel noctes. Duo sunt autem solstitia, unum hyemale viii Kal. Jan., quo tempore sol altiores incipit circulos petere. Ascendit unoquoque die duo momenta et medium, et sextam partem momenti, alterum æstivale viii Kal. Jul., de quo tempore remeare sol ad inferiores incipit circulos; descendit unoquoque die duo momenta, et medium, et sextam partem momenti, unde hyemali solstitio dies minimus, sicut æstivo maximus invenitur. Item duo sunt æquinoctia, unum vernale, et alterum autumnale, quæ Græci *εὐσημερίας* vocant. Æquinoctium appellatum quod tunc dies et nox horarum spatia æqualia constituunt. Sunt autem æquinoctia die xi Kal. Apr., alterum autumnale viii Kal. Octobr., quia annus olim in duas partes tantum dividebatur, hoc est in hyemalem et æstivum. Solstitium in duo hemispheria id est dici.

De solstitiis.

XXXI. Si sapere vis duo solstitia per xii signa quomodo crescit dies, et nox per momenta et horas, solstitia duo sunt, hyemale viii Kal. Jan., alterum æstivale viii Kal. Jul., quod ascendit sol et descendit. Si hoc scire vis, ita investigandum est ab xii Kal. Januar. usque in xi Kal. Jul. dies incipit crescere in unaquaque die duo momenta, et medium, et sextam partem momenti, id est duas tertias momenti. Primo signo id est a xii Kal. Jan. usque in xiv Kal. Febr. fiunt momenta 80, et ipsa momenta faciunt horas duas, et sunt dies 30. Secundo signo, id est a xiii Kal. Febr. usque in xii Kal. Mart. fiunt momenta 80, et ipsa momenta faciunt horas duas, diebus 30. Tertio signo, id est ab xi Kal. Mart. usque in xi Kal. Apr. fiunt momenta 80, ipsaque momenta faciunt horas duas, diebus 31. In his tribus signis in unoquoque signo tricenis diebus, et uno die addito, hoc est 91 tot dies sunt, momenta 240, et ipsa momenta faciunt horas 6 a xii Kal. Jan.

usque in xi Kal. Apr., et tunc æquinoctium vernale diebus, et noctibus, et momentis, et horis æqualibus consistit. Quarto signo, id est a x Kal. Apr. usque in xi Kal. Mai. fiunt momenta 80 et ipsa momenta faciunt horas duas, diebus 30. Quinto signo, id est a x Kal. Mai. usque in xi Kal. Jun. fiunt momenta 80, ipsaque momenta faciunt horas duas, diebus 31. Sexto signo, id est a x Kal. Jun. usque in xi Kal. Jul. fiunt momenta 80, horæ duæ, diebus 30. Et ita tribus signis, hoc est ab æquinoctio vernali usque ad solstitium æstivum, id est ab xi Kal. Apr. usque in xi Kal. Jul. 91 tot dies sunt, momenta 240, et ipsa momenta faciunt horas 6, in 6 signis fit summa ad crescendo momentorum 380, horarum 12.

Incipit in nocte solstitium æstivum, quod nox crescit, et dies minuitur. Crescunt autem in unaquaque nocte duo momenta, et medium, et sextam partem momenti, id est duas tertias momenti. Septimo signo, id est a x Kal. Jul. usque in xi Kal. Aug. fiunt momenta 80, horæ duæ, diebus 31. Octavo signo, id est a x Kal. Aug. usque in xii Kal. Septembr. fiunt momenta 80, horæ duæ, dies 30. Nono signo, id est ab xi Kal. Septembr. usque in xii Kal. Octobr. fiunt momenta 80, horæ duæ, dies 30. Et ita in tribus signis a solstitio æstivo usque ad æquinoctium autumnale in unoquoque signo dies 30, et uno addito die fiunt 91 dies. Sunt autem momenta 240, horæ 6, a x Kal. Jul. usque in xii Kal. Octobr., et tunc æquinoctium autumnale diebus, et noctibus, et momentis, et horis æqualibus consistit. Decimo signo, id est ab xi Kal. Octobr. usque in xii Kal. Novemb., fiunt momenta 80, horæ duæ, diebus 30. Undecimo signo, id est ab xi Kal. Novemb. usque in xii Kal. Decembr., fiunt momenta 80, horæ duæ, diebus 30. Duodecimo signo, id est ab xi Kal. Decembr. usque in xi Kal. Jan., fiunt momenta 80, horæ duæ, diebus 30. In his tribus signis in unoquoque signo tricenis diebus, et uno die addito, fiunt 91 dies, momenta 240, horæ 6, ab xi Kal. Jul. usque in xi Kal. Jan. In noctibus ad crescendo fiunt momenta 480, horæ 12. In toto anno dies 365, momenta 960, horæ 24.

Item de temporibus mensium.

XXXII. Sanctus Augustinus episcopus a:loquitur de annis. A v Id. Febr. usque in v Id. Maii tempus vernum est, dies sunt 91. A v Id. Mai. usque in v Id. Aug. tempus æstatis est, diesque sunt 91. A v Id. Aug. usque in v Id. Novemb. tempus autumnus est, diesque sunt 92. A v Id. Novemb. usque in v Id. Febr. tempus hyemis est, diesque sunt 91. Decembr. Jan. Febr. hyems est, Mart. Apr. Mai. tempus vernum est. Jun. Jul. Ang. æstas est. Septembr. Octobr. Novemb. tempus autumnus est.

De momento.

XXXIII. Momentum Græcum est. Anatholius Græcus episcopus dixit: Per 15 dies sole ascendente per singula momenta, id est per 4 in una die ab xi Kal. Jan. usque in xi Kal. Apr. hora diminuitur, et dimidio. Punctum vero 1 facit x momenta. Puncta 2 faciunt xx momenta. Puncta 3 faciunt xxx momenta.

Puncta 4 faciunt 40 momenta. Ista 40 momenta faciunt 1 horam. Horæ 6 faciunt 1 quadrantem. Quadrantes 4 per 4 annos faciunt diem et noctem.

Item de momentis.

XXXIV. Momentum a velocitate dictum est, quasi motus mentis. Nihil enim aliud velocius habemus motione mentis, ex quibus duobus nominibus momentum nomen accepit. Minutum vero dictum est, quasi aliquid minutum, etenim *minuo* verbum activum tertiæ conjugationis correptæ invenitur, et exinde participia *minutus*, *minuta*, *minutum* derivantur, quod ut nomen aliquod accipitur ad parvitatem pertinens, ut per ejus etymologiam dignoscitur. Punctus autem a punctione etymologiam nominis accepit, quia *pungor*, et inde *punctus*, *puncta*, *punctum*. Hoc autem nomen a Græcis definitur. Est igitur punctum intervalli principium, et natura insecabile, quod Græci atomum vocant, id est ita diminutum atque parvissimum, ut ei par inveniri non possit, unum non de numero puncto dicitur. Interrogandus est denique quot momenta, vel quot minuta, aut quot puncta in unaquaque hora inveniantur. Momenta vero 40 et 10 minuta, 4 quoque puncta in unaquaque hora fiunt, quia in 4 momentis, in 1 minuto 2 quoque minuta et dimidium in puncto implicantur. In 24 horis diei, noctisque 960 momenta, minuta autem 240, puncta vero 96, computari dicuntur. In hebdomada vero momenta 6,720, minuta 1,680, puncta 671, esse creduntur. Same adspirationem, ut alii quasi de milite dicta, eo quod sunt diei noctisque limites. Lunæ a meridie usque ad meridiem dies dictus sit, qui dies jucundus sit, sive dividendo lucem, et tenebras dies solis ab ortu solis usque ad ortum diei. Numerus a numerando nomen accepit, aut de Numeria dea. Est collectio unorum, ut Augustinus ait, qui eum 2 sint singuli, et plus 4 sunt, quibus constat definitio numeri, et quo hæret numerus 90 mil. murias initium anni lunaris ab initio primi mensis apud Hebræos, et ita secundum regulam Ecclesiæ. Græci autem enumerant annum a 15 usque in 14 præter decemnovennalem cycli annum, qui incipit a 14 propter commutationem lunæ.

Item de momentis ad bissextum.

XXXV. Momentum Græcum est, Latinum dicitur minimum, atque angustissimum tempus a motu siderum dictum; est enim extremitas horæ in brevibus intervallis, cum aliquid sibi cedit, atque succedit. Anatholius Alexandrinus Lauditiæ civitatis Græcus episcopus dixit: Per medium signum, id est per 15 partes, et fiunt 15 dies sole ascendente per momenta, idque in unoquoque die a XII Kal. Jan. usque in XI Kal. Apr. ascendit unoquoque die duas partes momenti. In primo signo momenta 20 sit media hora dies 30. In secundo signo momenta 20. In tertio signo momenta 20. In his tribus signis a XII Kal. Januar. usque in XI Kal. Apr. fiunt momenta 60. Ipsa momenta faciunt horam 1, et mediam, dies 90. A XII Kal. Jan. usque in XI Kal. Apr. hora diminuitur, et dimidia de tenebris crescit in lumine.

A Item tria signa a X Kal. Apr. usque in XI Kal. Jul. fiunt momenta 60, hora 1, et media, dies 91. Iterum tria signa a X Kal. Jul. usque in XII Kal. Octob. fiunt momenta 60, hora 1 et media, dies 91. Itemque tria signa ab XI Kal. Octob. usque in XI Kal. Jan. fiunt momenta 60, hora 1, et media, dies 92; et fiunt in anno 12 signa, dies 355, momenta 240; et ipsa momenta faciunt horas 6, et ipsæ horæ faciunt 1 quadrantem, quadrantem 4 per 4 annos faciunt diem et noctem, quia 6 horæ quadrages ductæ faciunt horas 24, et ipsæ horæ faciunt diem et noctem, qui additur VI Kal. Mart.

Ad bissextum inveniendum per 12 signa.

XXXVI. Si vis cognoscere quomodo bissextus crescit singulis annis, et mensibus, et diebus, solis cursu per 12 signa, in unoquoque signo media hora ex duobus punctis, et ipsa media hora facit 20 momenta. Da unicuique diei ex 30 diebus duas partes momenti. Secundo die momentum 1 et tertiam partem momenti. Tertio die mom. 2. Quarto 2 et secund. part. momenti. Quinto momenta 3 et tert. par. mom. Sexto mom. 4. Septimo mom. 4 et duas partes mom. Octavo mom. 5 et tert. partem momen. Nono momenta 6. Decimo mom. 6 et duas partes mom. Undecimo mom. 7 et tert. part. mom. Duodecimo die mom. 8. Decimotertio mom. 8 et secund. part. mom. Decimo quarto mom. 9 et tertiam partem mom. Decimo quinto mom. 10. Decimo sexto mom. 10 et duas partes mom. Decimoseptimo mom. 11 et tertiam partem. mom. Decimo octavo mom. 12. Decimonono mom. 12 et secund. partem mom. Vigesimo mom. 13 et tert. partem mom. Vigesimo primo mom. 14. Vigesimo secundo mom. 14 et secund. partem mom. Vigesimo tertio mom. 15 et tert. partem. mom. Vigesimo quarto mom. 16. Vigesimo quinto mom. 16 et secund. partem mom. Vigesimo sexto mom. 17 et tert. partem mom. Vigesimo septimo mom. 18. Vigesimo octavo mom. 18 et secund. partem mom. Vigesimo nono mom. 19 et tert. partem mom. Trigesimo die mom. 20.

Hæc in unoquoque signo sit summa momentorum 20 et ipsa momenta faciunt mediam horam, et dies 30. Secundo signo mom. 20 ex dimidia hora, ibi 30 dies. Tertio signo mom. 20 ex dimidia hora, ibi 30 dies, et sic de singulis. Hæc 12 signa faciunt 860 momenta. Ipsa momenta 240 faciunt horas 6, et ipsæ horæ faciunt 1 quadrantem in 1 anno, et quadrages ductæ per 4 annos faciunt horas 24, quod est 1 dies naturalis, quem Latini bissextum vocant.

Ad quinque dies intercalares inveniendos per 12 signa.

XXXVII. Si nosse vis quomodo ad crescant 5 dies intercalares singulis mensibus et diebus in 1 anno solis cursu per 12 signa, in unoquoque signo 10 horæ crescant. Multiplico 10 per decies, fiunt 100, quia 1 hora 10 minuta facit. Multiplica 10 per decies, fiunt 100 minuta. Da unicuique diei ex 30 diebus 3 minuta, et tertiam partem minuti, quia omni die ex 30 diebus ad crescant 3 minuta, et ter-

Quarta pars minuti. Primo anno p. bissextus initium prima hora noctis in primo signo intret in Arietem in unoquoque die ex 30 diebus crescunt 3 minuta, et tertia pars minuti. Secundo die 6 momenta, et secunda pars minuti. Tertio 10 minuta. Quarto 13 minuta, et tertia pars minuti. Quinto 16 min. et secunda pars min. Sexto 20 min. Septimo 23 min., et tertia pars min. Octavo 26, et duas partes minuti. Nono 30 min. Decimo 33 min., et tertia pars min. Undecimo 36 min., et secund. part. min. Duodecimo 40 min. Decimotertio 43 min., et tert. part. min. Decimoquarto 46 min., et secund. part. min. Decimoquinto 50 min. Decimosexto 53 min., et tert. part. min. Decimoseptimo 56 min., et secund. part. min. Decimo octavo 60 min. Undevigesimo 63 min., et tert. part. min. Vigesimo 66 min., et duas partes min. Vigesimo primo 70 min. Vigesimo secundo 73 min., et secund. part. min. Vigesimo tertio 76 min., et secund. part. min. Vigesimo quarto 80 min. Vigesimo quinto 83 min. et tert. part. min. Vigesimo sexto 86 min., et secund. part. min. Vigesimo septimo 90 min. Vigesimo octavo 93 min., et tert. part. min. Undetrigesimo 96 min. et duas partes min. Trigesimo die 100 minuta.

Hæcque unum signum integrum, et sit summa 190 minutorum. Ipsa minuta faciunt horas 10 et 30 dies. Similis numerus in 12 signis; in unoquoque signo 100 minuta, ipsaque minuta faciunt horas 10 et 30 dies. Hæc 12 signa faciunt dies 360, horas 120. Ipsæ horæ faciunt minuta 1200. Partire 120 horas per 24, et sunt quinquies 24, quod sunt 5 dies qui dicuntur intercalares, et erunt totius anni dies 365.

De punctis.

XXXVIII. Unus punctus quarta pars horæ est. Puncti 4 faciunt 1 horam. Punctus 1 facit 10 mom. Puncti 4 mom. 40, et ista 40 mom. faciunt 1 horam. Et 6 horæ in 1 anno faciunt 1 quadrantem, et 4 quadrantes in 4 annis faciunt diem et noctem, et ipsi 4 quadrantes id est 6 quater ducti faciunt horas 24, id est 1 dies ex 24 horis, qui dicitur bissextus, quia bis legitur vi Kal. Mart.

Punctus 1 facit 2 minuta, et medium. Puncti 2 minuta 5. Puncti 4 minuta 10. Ipsa minuta faciunt horam. Puncti 40 faciunt horas 10, et faciunt ipsæ horæ 100 minuta. Ipsa minuta quater ducta faciunt 4,500 minuta, quia 1 minutum quater ductum facit 4 minuta. In 12 mensibus ter. quater ducta faciunt minuta 4,200. Ipsa minuta quater ducta faciunt momenta 4,800 ex 360 diebus in 1 anno.

De diebus anni.

XXXIX. Annus 1 habet dies 365, et inter dies et noctes 8,760. Fac ex ipsis 7 partes millenas, remanent 1,760. Et istas fac 7 partes ducentenas, remanent

diem 1; et quando bissextus evenerit, dies 2, et habet ipse annus horas 1[8]770, et habet punctos 1,035, et insuper horas 40. Ipsas horas divide in 7 partes, septima pars ex ipsis horis sunt horæ 1,260, et de ipsis remanent horæ 3 extra portionem horarum, et ipsæ 3 horæ faciunt bissextum.

Item de bissexto.

XLI. In mensibus 12 ad crescunt puncti 12 in anno 1, qui faciunt horas 3. In alio anno horas 3. In tertio horas 3. In quarto anno horas 3, et ipsæ horæ faciunt horas 12. Et vi Kal. Mart. faciunt diem 1, et ipsam diem mensis Februarius, quando bissextus evenerit, accipit.

Item de bissexto.

XLII. Bissexturn non ob illum diem fieri, ut quidam putant, cum Josue solem orabat stare, credendum est, quia ille dies fuit, et præterit. Sed ob hoc dicitur bissextus, quod in unoquoque mense punctus 1 ad crescat. Punctus vero 1 quarta pars horæ est. Puncti vero 4 horam 1 faciunt. Puncti vero 12 horas 3 explent. Ergo in 4 annis 4 ternæ horæ, quod sunt 12, diem faciunt 1 qui additur Februario, cumque vi Kal. Mart. habuerit, et ut in crastino sic habeat. V. g. si hodie vi Kal. Mart. additur ille dies, qui quarto anno expletus est, ut et in crastino sic habeat vi Kal. Mart. Et ideo bissextus dicitur, quia bis legitur vi Kal. Mart.

Item de bissexto.

XLIII. In 6 diebus fecit mundum Deus, in septimo requievit. Ergo ut plenius intelligatur computus, vide quot horas habeat 1 annus, et divide illas in 7 partes, quotquot remanent exinde. Primum computa dies 300 quomodo horas decies centeni sunt 1000. Bis trecenteni 600 sunt. In 300 dies 1,600 sunt. Iterum facies 10 sexagen 120. Fiant horæ 720. Iterum facies quinquies 10, sit 50, et bis 5 sit 10. Ecce habebis 65 dies. Fiant simul inter dies et noctes horæ in toto anno 8,760. Divide illas in 7 partes. Primum facies septies mille, remanent 1,760. Iterum facies septem 200. Fiant 1,400. Iterum facies septies quinquagint. Fiant 350, remanent 10. Iterum facies septuag. 7 remanent 3. Istæ 3 horæ faciunt 1 diem in 4 annis. Anni ergo duas habet horas 70,080. Anni endecas habet horas 95,360. Fiant insimul octo duas set endecas 165,900 [165,440].

Item de bissexto.

XLIV. Quare fit bissextus, et quomodo fit, et quid esset, si non fuisset? Quare, id est quia implent 365 dies solarem annum, nisi fuisset quadrans. Fit quadrans per totum annum, et mensis, et diem. Primo anno incipit quadrans a solis ortu in medium noctis. Incipit oratio

diei, quia 24 horis cum sua nocte completur, ideo **A** tardio- rem habet cursum, quam sol, quia sol propter velocitatem sui cursus ab ea prolongat spatium.

De lunæ cursu.

XLVII. Omnes igitur lunares cursus secun- dum Hebræorum Ægyptiorumque supputationem potest facere juxta naturalem cursum per singulos menses dies 29, et semissem, et dimidium horæ, et 10 pæne momenta. Omnis namque dies et lunæ computa- tione, non eodem numero cum mane incipit, ad vesperam finit, quæ dies quæ mane in luna minus ad sexta, et dimidium horæ horam 14 adnumera- tur. Idem vesperam 14 invenitur. In quo manifeste dicere videtur in 29 diebus, et semisse, id est 6 horis, et dimidio horæ, id est 20 momentis, lunarem cursum finiri, additis tamen, ut supra dictum est, **B** 10 pæne momentis, et tunc ad alteram lunam incipit prima. Kalendæ a *colendo* dictæ vel a *calo*, id est vöco. Astrologus vocabat populum, ut viderent ascensionem lunæ, id est initium primæ lunæ vel stellarum cursum, quæ ante vel quæ retro currerent. Nonæ, id est nundinæ, negotium, mercatum. Inter iv Non. vel vi Non. ideo diviserunt, ut non scirent latrones mercatum illorum, quando esse deberet, quia reponebant se in silvis, et in secretis locis juxta viam, et venientes ad mercatum occidebant vel prædabant. Idus, id est ab *edendo* dictæ vel species mensis sequentis. Per ann. 8 in Nicæna synodo computaverunt 14 lun. et iterum per annum 18 computaverunt sine quadrante, et non revertebantur in se nisi in annum addidissent, nec concordabat solis cursus cum lunæ cursu, et ideo in ogdoadem et endecadem diviserunt circulum decemnovennalem. Indictio dicta juxta censum Romanorum, et non juxta 5 dies intercalares Ægyptiorum. Indictiones viii Kal. Apr. incipiunt in capite annorum 5. Romam revertentur semper cum sensu ꝑ capite autem 15 revertentur in primum ordinem. Si autem de auro esset forma Cæsaris, aurum dabant, si argentum, argen- tum, si æs, æs erat.

De interrogatione 19 annorum cycli.

XLVI. Saltum lunæ anno 1 decemnovennali ponunt pro eo quod ideo ultimus annus decemnovennalis epacta lunaris decemnovennalis tunc retinens anno 1 decemnovennali non 11 dies, ut in cæteris **D** annis solet fieri, sed 12 dies accommodat. Et quia 30 diem sine volvuntur, nullæ epactæ in principio ipsius ponuntur; secundo autem anno epactas suscipit. Unde autem sumant exordium, dicendum est. Fac de anno solari, qui habet dies 365, annum communem, qui habet dies 354, hoc modo: prius subtrahe 300, remanent 65. Iterum tolle 50, remanent 15, itemque subtrahe 4, remanent 11. Inde sumunt exordium, et inde multiplicant ceteræ epactæ. Saltus autem lunæ ideo in 19 annis protenditur, quia sicut solis cursui aderescit dies, quæ fit per puncta, et momenta, et quadrantes, quæ in 4 annis facit bissextum, ita per lunæ cursum 19 annis decrescit nox, quæ facit lunæ saltum; luna enim

XLVIII. Prima igitur ratione debeas interrogare de 19 annorum cyclo; secundo quomodo luna per Kal. mensium; tertio qualiter luna in suo mense habeat numerum; quarto quali die et luna sit paschalis solemnitas; quinto quomodo Pascha memoriter computandum; sexto de lunæ ascensione et solis descensione; septimo responsum his qui discordant in Paschæ compoto. Licet omnis homo quoad compunctionem cordis salutemque animæ pertinet, hæc debet meditari. Qui compotum scire vult, debet instare qualiter sancti viri in paschali Dominica Resurrectionis festivo ordine celebranda inquirentes pervenerint. Non est igitur hoc otiosum scire vel quemadmodum illi cyclum scripserunt, et ad ipsam intelligentiam pervenerunt.

De mensibus.

XLIX. Quibus modis dicuntur menses 4 quomodo sub idolis, sub rebus, sub regibus, sub numeris? Januarii quibus modis dicitur? Duobus, sub idolo et

sub re. Sub idolo dicitur eo quod a Jano pagano accepit nomen, et bifrons fuit. Et sub re dicitur, quia sicut homo ingreditur per ostium in domo, ita anni ingrediuntur per istum Januarium. Febr. quibus modis dicitur? Duobus sub idolo et sub re. Sub idolo erat generatio, quæ appellabatur Luperci vel Lurconis, quia omnes immunditiæ, quæ per totum annum fiebant, vel lavabant eorum corpora, nisi tantum in istum Februarium, et sic febrizabant in aqua frigida. Et sub re dicitur, eo quod omnes creaturæ Dei omnes conjunguntur in eo. Martius sub idolo accepit nomen, et a Marso pagano, ita et dies Martis. Aprilis sub re dicitur, et ab *aperiendo* dicitur eo quod aperit mundum, et floret in eo. Maius a Maia matre Mercurii accepit nomen vel a majorum sapientia Romanorum. Junius a juniorum sapientia Romanorum. Julius Cæsar et Augustus ad dignitatem acceperunt nomina. Sept., Oct., Nov. et Decemb. a numero acceperunt nomina. Sept. quia septimus a mense Martio; Octob. quia octavus; Nov. quia nonus; et Decemb. eo quod decimus, et imber pluvie est.

De luna paschali.

L. Luna in Pascha non potest fieri minor quam 15, major quam 21. In Quadragesima vero minor non potest fieri quam 3, nec major quam 9, nisi bissextus evenierit. In Rogationibus minor non potest fieri quam 22, nec major quam 28. In Pentecoste minor non potest fieri quam 5, nec major quam 11. Si fuerit in Pascha luna 15, in Quadragesima erit 3, in Rogationibus 22, in Pentecoste 5. Et quantos dies creverit in Pascha, tantos crescit in Quadrag. similiter in Rogation. seu in Pentecoste.

Argumentum ad initium Quadragesimæ inveniendum.

LI. Quantos dies Pascha fuerit ante prid. Kal. Mart., in Febr. habebis Quadragesimam, et quantos dies post prid. Id. Apr. habueris Pascha, tantos dies post Kal. Mart. habebis Quadragesimam. Et si prid. Id. Apr. habueris Pascha, Kal. Mart. habebis Quadragesimam.

Item ad Rogationes inveniendas.

LII. Quantos dies ante Kal. Apr. habueris Pascha, tantos dies ante Non. Mai. habebis Rogationes. Et quantos dies prid. Kal. Apr. habueris Pascha, tantos dies prid. Non. Mai. habebis Rogationes, et si evenierit ut Kal. Apr. habueris Pascha, Non. Mai. habebis Rogationes.

Item ad Pentecostem inveniendam.

LIII. Quantos dies ante Kal. Apr. habueris Pascha, tantos dies ante xiii Kal. Jun. habebis Pentecostem, et quantos dies prid. Kal. Apr. habueris Pascha, tantos dies post xiii Kal. Jun. habebis Pentecostem. Et si evenierit ut Kal. Apr. habueris Pascha, xiii Kal. Jun. habebis Pentecostem.

De subpotationibus.

LIV. Subpotatio Eusebii, Hieronymi ab Adam, usque ad diluvium anni 2,252. A diluvio usque ad Abraham anni 942. Ab Abraham usque ad Moysen anni 505. A Moysen usque ad Salomonem, et primam

ædificationem templi, anni 488. In secundam minorem quæ tertius Regnorum liber continet jam juxta judicium anni 650. A Salomone usque ad instaurationem templi quæ sub Dario rege facta, colliguntur anni 512. Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, et usque ad 15 annum Tiberii primus explentur anni 548. Itaque sunt simul ab Adam usque ad prædicationem Christi et 15 Tiberii anni 5,228 [5,897]. *Ætas proprie duobus modis dicitur; aut eam homines sic infantia, juvenus, senectas. Aut mundi ab Adam usque ad Noe. Secunda a Noe usque ad Abraham. Tertia ab Abraham usque ad David. Quarta a David usque ad transmigrationem Judææ in Babyloniam. Quinta deinde usque ad adventum Salvatoris. Sexta quæ nunc agitur usque quo mundus iste finiatur.*

Si vis scire annos ab initio mundi multiplica quindecies, 400, et 15, et 10, et 15, 9. Adde indictionem ejusdem anni, et partire per 15 partem.

De termino paschali.

LV. Si vis invenire subito quotus terminus paschalis sit, si in mense Martio evenierit terminus, tene de Martio regulares 36. Subtrahe epactam lunarem ipsius anni, et quotquot dies post subtractam epactam de ipso numero remanserunt, collige numero in articulis, et in quo datatum evenierit, talem habebis terminum. Si autem in mense Aprili terminus incurrerit, tene de Aprili regulares 35, et de ipsis regularibus 35. Eodem modo calculabis quo superius diximus. Quod si mense Martio post deductam epactam 50 tantum remanserint, 30 die Kal. Mart., id est in Kal. Apr. habebis terminum. Incipiente autem anno primo decemoveanni in mense Apr. epactam minime habes, quod recedas de ipsis regularibus 55. De Aprili recede 30, remanent 5. Quinto die de mense Apr., id est Non. Apr. habebis terminum, et sic omnibus annis.

De hebdomada.

LVI. Hebdomada apud Græcos et Romanos 7 dierum cursu peragitur. Apud Hebræos autem 7 anni sunt. Declarat hoc Daniel de hebdomadibus. Hebdomada autem feriis constat. Feria quoque a *fando* dicta, quasi *fari*, eo quod in creatione mundi per singulos dies dixit Deus: *Fiat*. Item quia dies Sabbati ab initio feriatu habetur, inde dies solis prima feria nuncupatur, quia primus est a feria. Item luna perinde secunda feria, quia secundus est a feria, id est a Sabbato, quod est feriatum. Sic et ceteri dies alii ex numero sumpserunt vocabula. Apud Romanos autem hi dies a planetis, id est erraticis stellis nomina acceperunt. Primus enim dies a sole vocatus, qui princeps est omnium siderum, sicut et idem dies caput est cunctorum dierum. Secundus a luna, quæ soli splendore proxima est, et magnitudine, atque ex eo nutrit lumen. Tertius a stella Martis, quæ Vesper vocatur. Quartus a stella Mercurii, quam quidam candidum circulum dicunt. Quintus a stella Jovis, quam Fetion dicunt. Sextus ab stella Veneris, quam Luciferum asserunt, quæ inter sidera plus lucis habet.

Septimus a stella Saturni, quæ * sexto cœlo collocata 30 * annis fertur explere cursum suum. Proinde autem gentiles ex his septem stellis nomina diebus dederunt, eo quod per eosdem aliquid sibi effici existimarent dicentes : habere ex sole spiritum, ex luna corpus, ex Mercurio linguam, et sapientiam, ex Venere voluptatem, ex Marte fervorem, ex Jove temperantiam, ex Saturno tarditatem. Talis quippe extitit gentilium stultitia, qui sibi fluxerunt tam ridiculosa signata.

Item de hebdomada.

LVII. Hebdomada dicta est a Græca appellatione, quasi Hebdoma a numero 7 dierum dicta. Hebdomada enim apud Græcos 7 adest * dies veteres dicebant. Inde dicitur hebdomada, et reliquæ hebdomadæ. Apud Græcos et Latinos septem dierum cursu peragitur, apud Hebræos 7 annis dicebant. Hoc Daniel de septuaginta hebdomadibus, id est ab exitu sermonis, et exultationis captivitatis de Babylonia sub Esdra, et Nimian, et Zorobabel septuaginta hebdomadæ, id est septem vicibus septuaginta anni sunt, quæ efficiunt 490, quod spatium fuit a reditu captivitatis Babyloniæ usque ad Nativitatem Christi. Et ideo septem diebus hebdomada completur, quoniam scilicet universitatem creaturarum 6 diebus Deus operatus est, in septimo requievit. Prima die condidit lucem, secunda firmamentum, tertia mare et terras, quarta sidera, id est solem et lunam, quinta volucres et reptilia, sexta hominem ad imaginem et similitudinem suam, septima die requievit ab omnibus operibus suis. Nomina dierum hebdomadæ secundum Hebræos duobus modis dicuntur, id est ordinem, et requiem, hoc modo. Prima Sabbati, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta Sabbati, Sabbatum. Secundum Græcos dictione, et ordine nuncupantur hoc modo : Prima feria, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, septima feria. Secundum Latinos a diis gentilium et reliquæ nominantur. Habuerunt enim duos deos cœlestes, et quinque terrenos. Martem patrem Romuli, Mercurium eloquentiæ et ingenii dominum, Jovem virtutis, et humor * ejus idolum, Vencrem libidinis, concupiscentiæ et omnis turpitudinis inventricem ; Saturnum patrem Jovis, frugum, et ventorum moderatorem. His delusa erroribus vetusta gentilitas, quæ propter frequentiam usitandi nomina deorum diebus sæculi imposuerunt. Sed propter eorum confusionem hæc ipsa nomina Christiani non mutaverunt, ut cum singulis diebus nominantur, singulis horis despiciantur tam ipsi, quam et cultores eorum.

Item de mensibus.

LVIII. Mensis a mensura quadam nomen accepit, quoniam omnis mensis secundum lunæ cursum 29 diebus et semisse mensuratur. Menses primitus in lunari cursu reperti sunt, et ab Hebræis hæc observatio primitus abstracta est, apud illos enim primum Kalendæ et neomeniæ dictæ sunt. Menes enim apud Hebræos luna, vel neomenia dicitur. Inde neomenias novæ lunæ observatione celebrant. Deinde apud La-

atinos menses solares reperti sunt. Arcades enim annum suum 3 mensibus numerabant, id est in nomine 121 diebus computabant. Archanenses vero 6, id est singulos menses 62 diebus computabant. Græci reliqui 354 annum proprium computabant. Incipiebat a Martio, computabatur mensibus 11. Romani vero auctore Romulo annum suum 10 mensibus computabant. Incipiebant a Martio mense, perſciebatur a Decembrio mense diebus 301. Symphronius autem adjunxit unum mensem, qui dicebatur Februarius, qui et modo Februarius dicitur, et computabant annum 322 diebus. Aurelius Clepa addit mensem 30 dierum, quem Græci Afronitem vocant, quem nos Aprilium dicimus, et computabatur annus hoc modo 364 diebus. Numa Pompilius addidit unum diem in honorem paris numeri, et annum 12 mensibus, et quatuor temporibus per incisionem duorum solstitiorum, et duorum æquinoctiorum in numerando distinxit. Nomina mensium secundum Ægyptios ita dicuntur : Dios, Apollonius, et Dyneus, Filisteus, Distreus, Arternisius, Pharemeneus, Laus, Scurpeus, Iperventius.

Item de mensibus.

LIX. Mensis est luminis lunaris circuitus, ac reintegratio, sive nova ad novam, in cujus figura plerumque hujus vitæ cursus intelligitur, quæ suis incrementis quasi mensis peragitur, eodem * nationibus suis certissimis terminatur. Mensem autem antiqui desinierunt : quamdiu zodiacum circumducit. Antiqui autem gentiles mensibus nomina quædam ex diis suis, quædam ex causis suis, quædam vero ex numero imposuerunt, incipientes a Martio, quia ex ipso anni orientis ordinem servaverunt. Hunc enim Martium propter honorem Romuli sic appellaverunt, quia Martis filium cum crediderunt. Aprilem vero nullo deorum suorum nomine, sed de re propria, quasi Aprilem nominaverunt, eo quod tunc primum germina aperiantur in florem. Inde mensem Maium pro Maia Mercurii matre, quam deam æstimaverunt, vel propter majores. Deinde Junium a Junone, quam sororem, vel conjugem Jovis fuisse testantur. Alii autem sicut majoribus, ita pro junioribus Junium vocari dixerunt. Item Julium a Julio Cesare, Augustum vero ab Augusto casare Octaviano vocari dixerunt. Nam prius Julius Quinctilis, et Augustus Sextilis vocabantur, sed eorum nomine a Caesaribus Julio et Augusto sunt commutata. Jam September, quod septimus sit a Martio, qui est principium veris, similiter quoque October, November, et December ex numero imbrium atque aeris acceperunt vocabulum. Porro Januarium ex nomine Jani vocaverunt, sed specialiter Januarius appellatur, eo quod janua sit anni, atque principium. Februarium autem a Febribus Lupercorum sacris appellaverunt. Apud antiquos itaque Latinos 10 mensibus cursus anni computabatur, sed Januarium Romani, Februarium vero Numa Pompilius addidit, atque in 12 menses distinxit.

Plerique autem asserunt Cyminum Sabinorum regem prius annum in mensibus divisisse, Id., Kal. et intercalares dies instituisse; in codicibus autem sanctarum Scripturarum 12 menses fuisse in anno etiam ante diluiviam ostenduntur: sic enim ibi legitur: *Agua autem minuebatur usque ad undecimum mensem. Undecimo autem mense prima die mensis apparuerunt cacumina montium*, sic enim tunc menses denumerabantur, non sicut nunc, hos enim Kal. et Idus, illos vero luna finita concludebat. *Kalendas a colendo* dictæ; apud antiquos enim semper mensium principia celebrabantur. Idus quoque dictæ a diebus, et Nonæ a nundinis. Menses autem apud Latinos ex Kal. sumunt principium. Apud Hebræos ex lunæ nascentis recursu. Apud Ægyptios autem principia mensium esse ante Kal. 3 aut 2 dies pronunciantur. Annum autem quasi quidam animum dici putant, id est cyclum, unde anuli dicti sunt diminutive. Principium anni alii ab Roma putant, ut populi Romani, alii ab æquinotio vernali, ut Hebræi, alii a solstitio, ut Græci, alii ab autumno, ut Ægyptii. Æra a die Kal. Januar. adrecescit. Bissexthus autem a vi Non. Mart. usque ad diem Kal. Jun. lunæ cursu proponitur. Annus Ægyptiorum sine bissexthus habet iuitium vii Kal. Septemb., cum bissexthus autem annus evenerit, ut Kal., ut supra Scripturarum. Solstitium autem dicitur quasi solis statio. Æquinotium vero, quod tunc dies et nox in æquitatem horarum duodenarum revertantur, coæquatis spatiis suis. Solstitium æstivum ideo lampas dicitur, eo quod ex eo infundat diem lampas solis, claritatem majorem accipiat, caloremque ævum adventantis æstatis,

Item de mensibus.

LX. Sini ut hii * menses Ægyptiaci, Orientales, Mauri, et Græci, Macedones, Alexandrini, Asiatici, Persæ, Medi, Chaldæi non numerant dies. Mensium per Kal., et Non., et Idus, sed his Romani præjudicant. Sed Græci, et hi supradicti omnes 12 menses habent, et sub mense eorum dies 30 semper præter Ægyptios concordant omnes. In eodem mense bis, et in sole * lunæ exceptis Ægyptiis, qui 13 menses faciunt, decimo tertio mense de 5 diebus remanentibus completo Augusto * ann. 3 sine bissexto, et 3 anno cum intret bissexthus, sex dies adhuc de Augusto remanent propter bissexthum, et sit iste mensis decimus tertius 6 dierum, quos dies vocant Ægyptii epagomenas, id est Latine concurrentes.

Item de mensibus et lunæ longitudine.

LXI. Menses quoque lunæ secundum Latinos longitudine dispares: 6 longi, et 6 breves per omnem * communium lunæ longe in anno embolismali simul cum luna embolismus, et dies bissexthus, in eundem annum conveniunt. Ut si luna 30 in Kal. Jan., et luna ipsius Jan. 30, et luna Februar. pro bissexto 30 computabitur. Et luna Mart. semper 30 secundum Latinos. Sed quod dicimus lunares menses longitudine dispares secundum numerum, non secundum naturam omnes lunæ mensis æquales sunt. Unde

A apud Hebræos omnes menses 29, et semissem semper habent ætates; v. g., si accendatur luna media die, et ejusdem dies quatuor hebdomadibus in medio expletis, altera media die 29 luna * esse deinde semis usque in mediam noctis: una enim vice apud Hebræos media die, altera mensis vice media nocte accenditur luna. Sed parum Romani ab Hebræis discrepant, non enim multum distat, si in altera luna diem integrum adjicias, an duos menses dividens æquas partes utriusque distribuas. Cum autem media die luna accenditur, locus accensionis medium Austri adfirmatur. Cum vero media nocte illuminatur, in medio Septemtrionis, sed ignito cœli loco inluminari traditur. In duobus horis apud Hebræos luna accenditur, id est in media hora post 6, et in medio noctis apud Romanos quibus videatur altera luna 30, altera 29 post 7 accenditur. Quia facilius est apud eos ad tenendam rationem unum imponere diem, qui efficit 30. Ideo Aquilonares hanc regulam non observant, quia consequens est apud eos ut mensis 31 die, luna 30, mensis 30 die, luna 29 habet. Sed si hoc dixerimus propter præparationem bissexti vel solis accensio variatur, ut in toto cœli orbe circulo, quo luna currit, nullum locum arbitremur ejus accensione vacare luna longa 30, luna brevis 29, luna Jan. 30, luna Febr. 29, sic et omnes menses. Sed lunas mensis adsignare magis traditione magistrorum, et maxime Latinorum, quam literis divulgatum est. Ægyptios autem lunæ narrat litera singulas lunas singulis mensibus distribuere. Necesse est vero C lectorem scire quamlibet lunam cuilibet mensi adscribat, utrumque in eo accenditur, an illo in quo ea extinguitur. Nam si semper Kalendis mensium lunæ deficere essent solitæ, et semper in Kal. mensium primæ lunæ compotibus præbere, et alterius mensis luna in alterum non vagaretur, profecto quæstio solubilis foret, et ea luna quæ in eodem mense extinguitur et accenditur, ejusdem mensis esse definirent. Sed quod esse in Kal. mensium, et reliquis in exordio mensis diebus lunæ deficiunt, et lunæ accenduntur immobili ratione desigunt, ut luna quælibet, in quo mense defecerit, et non inlustraverit, de eodem mense nisi unum diem tantum mense ipsius erit luna, excepta luna embolismæ, quæ 13 sine mense vel luna mensibus non deputatur, dum sit mensis, in quo duos * extinctionis fiunt, et mensis sine extinctione invenitur.

De mense et interrogatione lunæ.

LXII. Dic de unoquoque mense luna quot dies habet, et qualiter menses solares numerantur. Diximus namque unoquoque mense lunam habere dies 29, et dimidium, et ob hoc in una lunatione 29. Sequentem autem die jam prima numeratur; altera vero lunatione cum illa alia medietate quæ relicta fuerat numeratur luna 30, etiam sequenti die 1, sic per totum annum uno mense luna 29, alio mense 30, sicque fit ut 6 menses luna numeretur usque 29. Sex autem alii menses usque luna 30, et in capite anni solaris inde fertur habere luna minus dies 11, id est sex

superius memoratos, et 5 qui ad mensem solarem A adduntur supra 30 dies. Et cum ergo lunæ 13 mense, id est dies 11 ad annos solares implendos fuerint adjuncti, restant de eodem mense lunæ dies 19. Et hinc embolismorum ratio probatur existere, quod communium annorum videtur damna supplere, usque expleto decemnovennali cursu conveniunt in unum. Hoc quoque non est admittendum, quod in illo solari, in quo luna incipit accendi, si habet dies 31, tunc dicitur luna 30; in illo vero qui habet minus quam 31, tunc dicitur 29, et inde 1, nisi quando in Kal. Aug. fuerit 29, quod ceteris rationibus intermisso die noscitur addere, vel minuere. Ipsum quoque numerum clare noscitur, quibus mensibus 31 dies habere dicitur. Scilicet Jan., et Mart., Mai., Jul., Octob., ceteri vero iv Non. et cuncti viii Id.

Item de mensibus quot horas habeant in die et nocte.

LXIII. Aprilis et Sept. habent horas in nocte 12, in die 12. Matus et Augustus horas in nocte 11, in die 13. Junius et Julius horas in nocte 9, in die 15. October et Martius horas in nocte 13, in die 11. November et Febr. horas in nocte 14, in die 10. Decemb. et Jan. horas in nocte 15, et in die 9.

Item de mensibus.

LXIV. Januar. iv Non. xix, dies 31, luna 30. Febr. iv Non. xvi, dies 28, luna 29. Mart. vi Non. xvii, dies 31, luna 30. April. iv Non. xviii, dies 30, luna 29. Maius vi Non. xvii, dies 31, luna 30. Junius iv Non. xviii, dies 30, luna 29. Julius vi Non. xvii, dies 31, luna 30. Augustus iv Non. xix, dies 31, luna 29. September iv Non. xix, dies 30, luna 30. C October vi Non. xvii, dies 31, luna 29. November iv Non. xviii, dies 30, luna 30. December iv Non. xix, dies [31], luna 29.

De punctis lunæ.

LXV. Luna prima, 4 punctis lucet, id est 40 momentis. Luna 2, 1 hora et 3 punct. Luna 3, 2 horis et 2 punct. Luna 4, 3 horis et 1 punct. Luna 5, 4 horis lucet. Luna 6, 4 horis et 4 punct. Luna 7, 5 hor. et 3 punct. Luna 8, 6 hor. et 2 punct. Luna 9, 7 hor. et 1 punct. Luna 10, 8 hor. lucet. Luna 11, 8 hor. et 4 punct. Luna 12, 9 hor. et 3 punct. Luna 13, 10 hor. et 2 punct. Luna 14, 11 hor. et 1 punct. Luna 15, 60 puncta, id est 12 horas. Luna 16, 11 hor. et 1 punct. Luna 17, 10 hor. et 2 punct. Luna 18, 9 hor. et 2 punct. Luna 19, 8 hor. et 4 punct. Luna 20, 8 hor. lucet. Luna 21, 7 hor. et 1 punct. Luna 22, 6 hor. et 2 punct. Luna 23, 5 hor. et 3 punct. Luna 24, 4 hor. et 4 punct. Luna 25, 4 hor. lucet. Luna 26, 3 hor. et 1 punct. Luna 27, 2 hor. et 2 punct. Luna 28, 1 hor. et 3 punct. Luna 29, 4 punct. habet. Luna 30, 2 punctis crescit, et 2 decrescit.

Dic mihi quot horas lucet luna, vel quot punctos habet luna, quibus partibus hoc reperiri possit. Quare per 4 partem multiplicas ipsam lunam, quia quarta die factus est sol et luna. Quare per quintam dividis, et quinque puncti unam horam explicant.

De numeris.

LXVI. Numerus apud Hebræos, Chaldæos et Syros mina dicitur, cum Græcis arithmus nuncupabatur, apud Ægyptios laterculus, penes Macedones calculus, cum Latinis comptus, ema cum Hebræis, apud Græcos emera, penes Latinos dies. Libia in Hebræo, nicta in Græco, nox apud Latinos. Primus apud gentiles dies nominatur a sole, secundus a luna, tertius a Marte, quartus a Mercurio, quintus a Jove, sextus a Venere, septimus a Saturno.

De annis naturalibus, et magnis seu solstitiabus.

LXVII. Annus naturalis est, ut cum se soli luna subponit, ut inter orbem solis et oculos nostros media facta tenebras totius orbis efficiat, quod dicitur eclipsis.

Annus magnus dicitur, quando omnia sidera certis temporibus, numerisque completis ad suum locum, vel ordinem revertuntur, quem annum antiqui finire, vel adimplere dixerunt.

Annus solstitialis est cum sol expleto per omnia signa circuitu in id, unde principium cursus sui sumpsit, recurrit. Ipse est solaris annus, vel civilis, qui diebus 365 peragitur.

De incendio lunæ.

LXVIII. Incenduntur lunæ 225 certis computatis minutis, id est 40 pæne minuta in unaquaque hora per singula continent momenta 10. Ita dies et nox raro diminuitur, donec in fine anni 14 id efficiunt. Sic mutatio lunæ intelligitur per 19 annos.

De die solis orientis.

LXIX. Dies est solis orientis præsentia, quousque ad occasum perveniat. Dies autem geminatur appellari solet proprie a solis ortu usque quo veniat ad occasum, spatie, die duo sunt inter diurnum et nocturnum, et est dies horarum 12. Partes abusivæ diei 3 sunt, mane, meridies, et suprema. Initia diei alii a solis ortu putant, ab occasu, alii a media nocte. Nam Chaldæi a solis ortu diei initium faciunt, totum id spatium hi diem appellantes. Ægyptii autem ex initio noctis sequentis diei originem trahunt. Romani autem a medio noctis initium oriri diei volunt, et in medio noctis finire. Fasti dies sunt, quibus satur, id est dicitur, ut nefasti quibus non dicitur. Feriati dies, in quibus res divina st, et abstinere homines a litibus oportet. Profesti dies festis contrarii, id est sine religione. Atri dies sunt, qui et communes vocantur. Siderales, in quibus sidera moventur, et homines a navigationibus excluduntur, isti continuo 30. Præliares; quibus fas est hostem bello lacessere. Intercalares dies sunt 5, qui juxta Ægyptios supersunt 12 mensibus, et incipiunt ix Kal. Sept. et v Kal. memoratarum finiuntur. Dies epactarum sunt 11, qui per singulos annos ad cursum lunarem adcrescunt. Nam in anno 12 lunæ 354 dies habent, remanent ad cursum anni solaris dies 11, quos epactas Ægyptii vocavere, pro eo quod ad inveniendam lunam per totum annum adjiciantur. Solstitiales dies sunt, in quibus sol stat,

crescente spatio dierum vel noctium. Æquinoctiales dies sunt, in quibus dies et nox in æqualibus horarum spatiis concordant, seu evolvuntur. Nox est solis absentia, quamdiu ab occasu rursus ad ortum recurrit. Noctem autem umbram fieri terræ tanquam datum ad requiem corporis credimus, non ad alicujus operis officium; nox autem a *nocendo* dicta, eo quod oculis noceat.

De die.

LXX. Dies est prima creaturarum, ostensio rerum, comes solis. Item dies solis presentia, quousque ad ortum perveniat. Isidorus dicit: « Dies gemine appellari solet, proprie ab ortu solis, donec rursus oriatur, abusive vero ab ortu solis, usque quo ad occasum perveniat, quæ ideo dies dicta est a dividendo lucem a tenebris. » Item Phragonus dicit: « Sol super terram dies est, sol sub terra nox est. Initia dierum 4 sunt secundum Hebræos; ab ortu solis dies. In principio operum Domini, » et reliqua. Secundum Chaldæos a medio die. Secundum Græcos et Ægyptios ab ortu stellarum. Secundum Romanos a media nocte. Ab ortu solis Hebræi computant propter physicam scientiam rerum, quia natura creaturarum a lumine initium sumpsit. Prima enim die condidit lucem testimonio Moysis: *Fiat lux, et facta est lux.* Chaldæi ideo a media die incipiunt, quia cursum lunæ observant, quæ assidue circa mediam diem accenditur, et extinguitur. Ægyptii vero quia astrologi sunt, et circulum siderum observant, a vespere et ortu stellarum incipiunt, quarum cursus et tempora observant. Romani a media nocte incipiunt, sequentes illud quod scriptum est: *Media nocte factus est mundus, et media nocte iterum destruetur.* Et in Evangelio: *Media nocte clamor factus est, et reliqua.* Et iterum: *Sicut fur in nocte, ita veniet.* Partes diei tres sunt, mane, meridies, suprema. Mane dictum est a manibus inferorum diis, qui res ad gaudendas fruges distillant, quorum conversata luna ad terram est. Vel mane a Manibus diis, quos antiqua gentilitas oriente colebat. Vel mane a Mano dictum est, quod veteres Latini bonum dicebant, ut Isidorus meminit: « Mane a Mano, » et reliqua. Meridies, quasi medies, hoc est medius dies; tunc enim purior micat lux, quando sol medio cælo rutilat, et totum orbem pari claritate inlustrat. Vel meridies, quasi meridios, quia tunc purior micat æther; *merum* enim purum dicitur. Suprema dicta est pars diei novissima, quia superest ultima. Tunc dies ad vesperum supprimitur, quando nubilosæ noctis caligine obumbratur. Mane ab ortu solis usque ad horam quartam dicitur, quod ut quadrans artificialis. Meridies 5, 6, 7, 8, horam tenet. Suprema 9, 10, 11, 12 horam obtinere videtur.

De nocte.

LXXI. Nox est obscuritas mundi, latibulum, requies vivorum. Nox dicta est a *nocendo*, eo quod obtutibus nocet humanis, vel quia fures et bestię in ea noceant. Vel quia negotiis et laboribus humanis nocere, vel impedire videtur. Vel quia ab etymo-

logia Græca nomen accepit; nictus enim Græci, noctem Latini dixerunt, ut in Psalmis legitur: *Immerasce nictus*, id est, die ac nocte. Partes noctis sex sunt: vesper, crepusculum, conticinium, intempestivum, gallicinium, matutinum. Vesperum dictum est a stella occidentali, quæ Vesper vocatur, et ipsa stella ab Hesperia regione nomen adsumpsit, mutata *v* pro *h*, vesper dicitur. Hesperia autem dicta est pridie Spania ab Hespero regionis filio, qui hanc regionem bellicis virtutibus subjugavit. Et hanc stellam nautæ, ne nocturna in navigatione oberrarent, navigantes a Gallogræcia observabant. Hanc stellam alii ferunt uno anno solem præcedere, cum Lucifero lumen matutinum æqualibus radiis præclarare, et duobus annis post in occasu solis remanere. Mutato nomine vesper nominatur, cum Lucifero vero Lucifer dicitur. Crepusculum dictum est nocturni temporis spatium a *crepero*, id est commixtione tenebrarum, et luminis, quia Græci diafodi nominant, id est dubitantia inter excessum diei et introitum noctis aut exitum noctis et introitum diei; et ob hoc dubium, quia si quis expergefactus fuerit a somni gravitudine in hoc tempore incertum se putat esse, utrum transacto noctis spatio ad diei claritatem pervenerit, aut exacto die ad initium noctis perducit. Conticinium, hoc est silentium; conticescere enim silere est, quia in ipso tempore omnes tacent, et silent, et primi somni gratia adgravantur. Intempestivum, medium, et inactuosum spatium noctis, tempus, quando nihil agi potest, et omnia sopore quietasunt. Gallicinium dictum est a clangore volucrum nuncupatum quasi gallicanium, propter gallos, videlicet lucis prænuncios; et hoc tempus antelucinium dicitur, quia galli antelucani nuncupantur, eo quod naturaliter præconio, et plausu alarum lucis adventum prænuntiant. Matutinum dictum est noctis tempus a maturitate lucis accedente die, recedente aurora. Aurora dicta est, quasi Eurora ab Euro vento dicta, quia in ipsa hora Euri spiramen ad excitandas fruges ab Austro emittitur. Inter vesperum, et vesperam, et vesperem, hoc interest, quia vesperum diei, vespera inclinatio solis ad occasum, vesper uniuscujusque rei consummatio vespere nuncupatur. Hæc sunt 6 spatia noctis, et binas horas obtinent.

De 14 luna paschali.

LXXII. Si vis scire quibus annis 19 circuli Martio mense 14 luna paschalis incurrat, hoc est anno 2, 5, 7, 10, 13, 16 et 18. Hos suprascriptos 7 in Martio mense reperies; residuos vero 12 secundum regulam subter adnexam Aprili mense indubitanter calculabis.

Item de 14 luna paschali quota feria sit.

LXXIII. Incipit calculatio quomodo reperiri possit, quota feria singulis annis 14 luna paschalis, id est decemnovennalis primi circuli. Anno primo, quia non habet epactas lunares pro eo quod cum 19 inferioris anni 18 et suas 11 epactas additur etiam Ægyptiis die uno fiant 30, id est luna mensis unius

integra, et nihil remanet de epactis. Et quia Apr. mens. incidit in eo anno luna paschalis 14, tene regulares semper in eo mense 35, subtrahere 30, id est ipsam lunam integram, et remanent 5. Die 5 a Kal. Apr., hoc est Non. Apr. occurrit luna 14 paschalis. Tene suprascriptos, adde concurrentes ejusdem anni 5: fiunt 10, adde et regulares in eodem semper mense Aprilis 7: fiunt 17. Hos partire per 7, id est bis septies, fit 14. Remanent 3. Feria 3 incurrit luna paschalis 14 et Dominicus festi paschalis dies luna 19.

Item præfati circuli anno 2, a quo sumunt exordium epacta 11, et incidit in eodem anno luna paschalis 14 in mense Martio. Tene 36 regulares semper in eo mense, subtrahere epactas 11, remanent 25. Die 25 mensis Martii a Kal. quod est viii Kal. Apr. occurrit luna paschalis 14. Tene suprascriptos 25, adde concurrentes ejusdem anni 5: fiunt 30, adde semper in fine hujus mensis Martii regulares 4: fiunt 34. Hos partire per 7, id est septies 4, fiunt 28, remanent 6; si nihil remanserit Sabbatum est, 7 feria erit 14 luna paschalis, et Dominicus festi paschalis dies luna 15.

Iterum mense Aprili sæpe dicti circuli anno 3 tene semper in primis regulares 35, subtrahere epactas ejusdem anni 22, remanent 13. Die 13 mensis, id est Id. Apr. occurrit luna paschalis 14. Tene hos 13, adde concurrentes ejusdem anni 6, fiunt 19. Adde in Apr. mense semper inferius regulares 7, fiunt 26. Hos partire per 7 septies 5, fiunt 21, remanent 5. Feria 6 erit 14 paschalis, et Dominicus dies festi paschalis luna 15. Ita annis singulis a primo anno usque ad 95 annum calculabis. Si quando mense Martio 14 luna paschalis incurrit, 36 regulares in primis teneas. Ex quibus epactas ejus volueris anni deducas, et concurrentes adjicias, et in finem semper 4 regulares augmenta.

April. vero mens. 35 in capite tene, ex quibus deduc supra scriptas epactas, et adjectis ejusdem anni concurrentibus suis, et regularibus in finem 7 augmenta. Latinius namque ac brevius omnia argumenta paschalis calculabis. Hoc tamen propterea lectori sit cognitum, quod si in utroque mense suprascripto in prima regula contingit, ut deductis epactis amplius quam 30 remaneant, demittenda esse 30. Quod si 1, aut 3, aut amplius superfuerint, tot dies ipsius mensis a Kal. sit luna paschalis 14. Quando hoc deductis epactis infra 30, ut puta 20, seu amplius, minusque remanserit, idem tot dies mensis a Kal. occurrit luna paschalis 14. Si enim deductis epactis 30 tantum remanserint, quod semel in 19 annis accidere manifestum est, 30 die a Kal. erit luna paschalis 14.

Item de luna termino paschali.

LXXIV. Si vis cognoscere quota luna festi paschalis occurrat, si in Martio mense Pascha celebratur, computa menses a Septembri, fiunt 6. His semper adjice regulares 2, fiunt 8; adde et epactas, id est adjectiones lunares ejus volueris anni, ut puta

A indictiones 3 epactas 12, qui fiunt 20, et diem mensis quo Pascha celebratur, id est de Martio mense dies 31, fiunt simul dies 51. De his deduc 30, remanent 21 Luna 21 in die Resurrectionis Domini. Si vero mense Apr. Pascha celebratur, computa menses a Septembri usque ad Martium, fiunt 7. His semper adjice regulares 2, fiunt 9. Adde et epactas lunæ ejus volueris anni, ut puta indictione 4 epactas 23, qui fiunt 31, et diem mensis Apr. quo Pascha celebratur adde, id est de Aprili dies 13, qui simul fiunt 45, de his deduc 30, remanent 15, Luna 15 est in die Resurrectionis.

De die septimanæ quotus sit.

LXXV. Si vis sapere quotus dies septimanæ sit, sume dies a Januario mense usque ad mensum quem volueris, ut puta usque ad 31 diem mensis Martii, fiunt dies 90. His semper adjice 1, fiunt 91, et semper adde concurrentes ejus volueris anni, ut puta anni præsentis indictione 3, concurrentem 1, fiunt simul 92. Hos partire per 7, id est septies 10, fiunt 70. Iterum septies 3 fiunt 21, remanent 1. Sic quamlibet diem a Kal. Jan. usque ad diem 31 mensis Decembris, quota feria fuerit invenies computando, ut et regularem 1, et concurrentes ejusdem anni, quæ a Januario mense semper incipiunt, pariter adsumes.

Si requirere volueris quotus dies septimanæ sit hodie, quocumque die computare volueris, fac omnes menses esse dierum 29, et quicquid ex eis remanserit 29 prætende in manu tua propter computandum, et quanti dies venerint de mense tunc tibi præsentem quando hoc computare volueris, adde et accessores solis anni ejus volueris, et indictionem anni, quem quæris, et divide in septimas, et dimitte ex eis quanti fuerint, et quicquid tibi remanserit, ipse dies est septimanæ, ut puta indictione 1 anno quo fecimus Pascha vii Id. Apr., habet sol adjectiones 4, adde 1 indictionis. His adde 1 Kal. Jan. 3, et tolle de 9, 2 et de 10, 3, 8, ergo et 6 quid sunt nisi 14. Si non remanserit tibi aliquid Sabbatum 6 feria erit Kal. Jan. isto anno. Si remanserit 1 Dominica, si 2, secunda feria. Ita in reliquis feriis observandum est.

Si nosse vis Kal. Jan. per singulos annos quota feria intrent, sume annos ab Incarn. Domini nostri Jesu Christi 808, hos partire per 7 partem, et 4 partem, quam partitus es, adjice super 909, fiunt simul 1011. Hos partire per 7, remanent 5. Feria 5 erit Kal. Jan.; si 4, feria 4, si nihil Sabbatum; si 1, Dominica.

Si vis scire Kal. mensium qua die intrent, hoc argumento cognoscitur volventibus annis, hoc modo. Octob. 4 literam habet. Novemb. 4. Decemb. 6. Jan. 2. Feb. 5. Mart. 5. Apr. 1. Maii 3. Jun. 6. Jul. 1. Aug. 4. Septemb. 7. His semper adde epactam solis cujuslibet anni, et deinceps partire per 7, septies 1, aut septies 2, sicque calculationis seriem sine ullo errore reperies, excepto in his sextili anno. In his 5 mensibus vacat, hoc est Octob., Novemb.,

Decemb., Jan., Febr., deinde in supradicto numero A decidit.

Si vis agnoscere quota feria sit septimana: cujuslibet mensis, computa hoc modo. Octob. 3, Novemb. 2, Decemb. 3, ut qui 31, diem habent, 3 adsumas de eo mense, et qui 30, de eo mense semper adsumas 2, et diem mensi quo requiris; deinde partire per 7, et quicquid remanserit in manu tua, adjectis accessoribus solis, quæ eo anno eveniunt, ipsa est feria cujuslibet anni. Febr. autem mense præterinitas, quia imperfectum numerum habet, nisi tantum dies ipsius mensis, quando intrat, usquequo exeat.

De luna in Kal. Jan. et xi Kal. Apr.

LXXVI. Si vis agnoscere, quota luna sit in xi Kal. Apr., sume annos Domini qui fuerint eodem anno, quosque computare volueris, deinde partire per 19 partem, et quicquid remanserit ex eis in manu tua, rursum ipsas multiplica per 11, ac deinde partire per 30 partem, et quicquid remanserit de eodem compoto, tota luna erit in xi Kal. Apr. eo anno. Si requirere volueris a Septembri in Decembrem, in his 4 mensibus 3 regulares adjicies. In bissexto autem solummodo anno 2 regulares semper in mense numerabis, et pro 30 die 32 annis singulis, et mens. adsumes in fine.

Si vis sapere quota luna fuerit mense, quo volueris, ut puta anno quo facimus Pascha in Id Apr. fuit, v. g., 9 mense post illud Pascha, computa lunam ejus tali modo. Tolle de Septemb. 4, id est pro eo uno pone de Octob. 1. Mitte 2 regulares, sunt simul 4, pone et dies mensis, qui transierunt de eo, quem computas, ut puta modo hodie quando hoc computavi 23, vel qualiter evenerit, mitte et adjectiones lunæ 22, adde 7, sunt simul dies 52. Tolle de his 30, remanent 22. Hodie quando hoc computavi, 22-luna est mensis Novembris. Tali ordinè lunæ ætatem omni die mensium invenire facile poteris, si sic semper computaveris.

Si vis nosse quota luna sit Kal. Jan., scito quotus cyclus lunaris sit. V. g., cyclus 15. Tene tibi 4, id est ipsas Kal. Jan., adjice quinquies decies quinquies, sunt 75, quos adjicies super 4, et sunt simul 76. Item decies sexies quindicies faciunt 90 quos adjicies super 76, et fit summa numerorum 136, in quibus partitis per 30 remanent 16. Luna 16 erit Kal. Jan., et puncti 16. Isto modo per decem-novennalem cyclum lunares computabiles semper, et Kal. Jan. quota sit luna sine errore reperies. Dum autem veneris ad cyclum lunarem 17, et dixeris quinquies decies septies super Kal. Jan., qui faciunt 85 si partiris sexagesimam, et adjicies super 85 ipsam 1, sunt 86. Deinde decies sexies decies septies sunt 102, quos adjicies super 87, et sunt 189. Ibi tricesim. remanent 9. Luna 9 est Kal. Jan., et puncti 27. Sic et 18 et 19 cyclo facies. A primo vero cyclo lunari usque 16 non partire 60 partem, ne in errorem incidas.

Item aliud compendiosum nuper inventum. Scito

quotus lunaris cyclus sit. V. g. præsentì anno 3. Multiplica hoc per 11: undecies 3 fit 33. Divide per 30, remanent 3. Adde et primum diem Kal. Jan. sunt 4. Luna 4 erit in Kal. Jan. præsentè anno, sicque per 19 annos cycli lunaris facile poteris invenire, ut scias quotus cyclus lunæ sit absque eo dividente per 19, atque eis iterum multiplicatis per 11. Iterum partiris per 30, et ex eis quicquid remanserit addito etiam uno Kal. Jan. tota luna erit in Kal. Jan. Hoc autem firmissime memento, ut quotiens ad 9 cyclum lunarem perveneris, deinde sumas et aliud 1 usque ad primum cyclum, et absque titubatione reperies quota luna sit Kal. Jan.

De qua re juxta Ægyptiorum argumenta veracitalis supputationis probantur adhibuisse compendium. Ponunt in primis epactas, id est, adjectiones lunares, quæ per hanc indictionem 4 23 sunt. In his adjiciunt 4, id est medietatem numeri 8 mensium, a Septembri scilicet usque ad Apr., sunt 27. Super hos addunt et quota die mensis Pascha contingat, id est a Kal. Mai. dies 19, et quia 5 dies Ægyptii præire noscuntur, sunt simul 24, et ita 51 omnis summa colligitur. Ex his subtrahunt 30, remanent 21. Ipse est numerus lunæ paschalis. Hæc autem veræ rationes explicantur. Deo gratias. Amen.

De annis a principio mundi.

LXXVII. A principio mundi usque ad diluvium anni 2,245. Item a diluvio usque ad nativitatem Abrahamæ anni 942. Natum autem 43 Abraham regnante jam Nino eadem monumenta testantur, a C cujus tempore etiam gestarum rerum publici scriptores apud barbaros esse cœperunt, anni 3,688, 5 feria ix Kal. Apr. luna 13 incipiente jam vespera doceantur impleti, cujus sequenti die scilicet anno 3,690 procedente, mense primo, viii Kal. Apr., luna 14, noctis initio, Hebræos claruit agni sacrificium peregisse. Passum autem Dominum nostrum Jesum Christum peractis 2,328 annis ab ortu mundi, quod gestum est inchoante anno 2,229 non potest dubitari, 6 feria id est viii Kal. Apr. crucifixus est et sepultus. Tertia autem die, hoc est vi Kal. Apr. Dominica resurrexit a mortuis. Per 430 annos cum consulibus, ac deinceps sine consulibus per annos 102 futuros, ut 532 annorum omnis summa constat.

Item de annis a principio mundi.

LXXVIII. A principio mundi usque ad diluvium anni 2,245. A diluvio autem usque ad Abraham anni 942. Ab Abraham vero usque ad egressionem filiorum Israhel ex Ægypto usque ad ædificationem templi Salomonis anni 481. Ab ædificatione ergo templi usque ad dissolutionem ejus et transmigrationem in Babyloniam, anni 390. A transmigatione igitur Babylonis usque ad Passionem Domini anni 659. A passione usque ad transitum sancti Martini anni 412. A transitu sancti Martini usque ad transitum Chlodovæi regis anni 141. A transitu Chlodovæi usque ad transitum Theodoberti anni 30. A transitu Theodoberti usque ad transitum Sigiberti

anni 29. Ab initio mundi usque ad regnum Theodorici sunt anni 5,660.

De numero annorum ab origine mundi usque ad adventum Domini.

LXXIX. Anni ergo sunt ab origine mundi usque ad Nativitatem Christi, sicut in Orosio legitur, 5,199. Hinc ipse dixit ab orbe condito usque ad Urbem conditam anni sunt 4,484. Ab urbe autem condita usque ad Nativitatem Christi anni sunt 715. Colliguntur ergo anni ab origine mundi usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi 5,199.

De annis ab origine mundi, vel Incarnatione.

LXXX. Ab Incarnatione autem Domini nostri Jesu Christi usque ad præsentem annum, sicut in omnibus cyclis, qui recte scripti sunt, et sicut per argumenta ostenditur, anni sunt 784. Sed tamen secundum lunam cœpit annus 99 a xvi Kal. Mai. Simul autem anni sunt ab origine mundi usque in præsentem annum 5,989. In chronicis legitur. Anni autem ab origine mundi usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi quæ facta est anno 15 Tiberii Cæsaris, et usque ad baptismum Domini 5,228. Item Orosius dicit. Sunt autem ab Adam primo homine usque ad Ninum magnum, ut dicunt, primum regem Persarum, quando natus est Abraham anni 3,184, qui ab omnibus historiographis vel omissi, vel ignorati sunt. A Nino autem vel Abraham usque ad Cæsarem Augustum, id est usque ad Nativitatem Christi, quæ fuit anno imperii Cæsaris 42, cum facta bella toto orbe cessarunt, colliguntur anni 2,015. Fiunt simul 5,199. Item in chronicis legitur secundum Eusebium, et Hieronymum, et Prosperum ab Adam usque ad diluvium anni sunt 2,242. Ab Abraham usque ad Moysen, et egressum Israhel ex Ægypto computantur 505. A Moysæ usque ad Salomonem, et primam ædificationem templi sunt anni 479. A Salomone usque ad instaurationem templi, quæ sub Dario Persarum rege facta est colliguntur anni 512. Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi et usque ad 15 annum Tiberii Cæsaris principis Romanorum expletur anni 547. Omnes autem anni usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi 5,235. Isidorus autem dicit: Cessante regno ac sacerdotio Judæorum Dominus noster Jesus Christus ex Virgine nascitur anno 42 regni Cæsaris Augusti, 15 annis de regno ejus adhuc restantibus. Regnavit autem annis 56. Post illum regnavit Tiberius Cæsar 23 annis; 15 autem anno regni Tiberii Dominus crucifixus est, peractis annis a principio mundi 5,228. Hunc eundem numerum Victorius confirmat dicens: Passum ergo Dominum nostrum Jesum Christum, et reliqua.

Incipit de mundi principio.

LXXXI. Quomodo factus est mundus, initio creaturarum Dei, etc. *Reliqua omittuntur, quod eadem infra cap. 148 habeantur.*

Item de mundi principio.

LXXXII. Interrogatio de mundi principio, quomodo factus sit initio creaturarum Dei? in quo die?

A et in diebus septimanæ? et in quo anno? et in quo tempore? Si in die anni? in nocte? et in qua hora? interrogamus. In æquinoctio autem et in die Dominico, et in communi anno secundo, et in ogdoade, et in prima hora creatus est, et in momento oculi omnia simul creata sunt a Deo. Latini namque æquinoctium viii Kal. Apr. facere volunt, sed hoc sancta synodus minime permisit propter illos 3 dies, id est 5 feriam, quando Dominus noster Jesus Christus tentus est, et sextam feriam quando crucifixus est, et septimam feriam, quando in sepulcro quievit, quos foras limitum etiam tanto minime abjiciendos putavit, et ideo in ipso sancto concilio statutum est, ut æquinoctium ab xi Kal. Apr. computetur.

De annis ab incarnatione mundi.

B LXXXIII. Si vis scire quotus sit annus ab incarnatione mundi, compota 391 per 15, sunt 5,865. His semper adde 33 regulares, sunt 5,903. Isti sunt anni ab initio mundi, anni scilicet ab incarnatione Domini 703, memor esto in 15 indictione supradictam regulam observare.

Si vis scire quota sit indictio, sume annos a mundi initio, ut puta 5,903. His semper adde 7 regulares, sunt 5,911. Partire per 15: quindecies 300, 4,500. Remanent 1,311. Quindecies 60, 900. Remanent 511. Quindecies 30, 450. Remanent 61. Quindecies 3 [4], 60. Remanet 1, prima indictio. Si nihil remanserit, 15 indictio est.

C Si vis scire quotus sit annus solaris circuli, et quot vicibus in se revolutus sit: sume annos ab initio mundi, ut 5,903. Partire hos per 28. Vicies octies 210, 5,980. Remanent 34. Annus 24 annus est solaris circuli.

Si vis scire concurrentes septimanæ dies, tene suprascriptum numerum 24. Tolle semper 1, remanent 23. Adde 4 partem, fit 28, et partire per 7 partem, id est quater 7, fit 28. Nihil remanet, Sabbatum est in ix Kal. Apr. Quicquid supra 7 remanserit, tota feria erit.

De prima Luna primi mensis monstranda.

D LXXXIV. Si vis agnoscere, quomodo initium primi mensis, hoc est prima luna invenitur, scito eodem anno quolibet, et quot epactæ sunt in Kal. Jun., et quota luna fuerit, tot dies in Martio mense a fine retro subtrahe, et ubi deveneris, ibi initium primi mensis invenies, exceptis tribus embolismis, id est novissimo embolismo ogdoadis, et primo endecadis, et novissimo. In novissimo enim embolismo ogdoadis initium primi mensis in Non. Apr. invenitur. In primo autem embolismo endecadis in iv Non. Apr. invenitur prima luna primi mensis. In ultimo vero embolismo endecadis in iii Non. Apr. initium primi mensis invenitur.

De bissexto monstrando per cyclum solem.

LXXXV. Si vis scire de bissexto, tene annos solaris cycli quotcumque fuerint in præsentem quolibet anno. V. g. 14 anno cycli solaris; dimitte semper 1; remanent 13. Partire per 4 partes, dimitte 12. Quater quaternos, remanet 1; primus annus est

præparationis bissexti. Si nihil remanserit, bissex- A
tus erit.

Item argumenta de concurrentibus monstrandis.

LXXXVI. Si vis scire adjectiones solis, id est concurrentes septimanæ dies ix Kal. Apr., sume annos ab incarnatione Domini, quicumque fuerint, v. g. 810. Hos divide per quatuor partes, et annorum qui fuerint 4 partem semper adice, bissextilem diem 4 semper anno invent. hic addit. In 400 ergo annis bissextiles dies sunt 100. In 200, dies 50 bissextiles. Item in 160 annis, hoc est in duobus octogenis 40 dies, bissexti 28 annis 7 sunt. Simul autem in 810 annis bissextiles dies sunt 204. Quod adiecit Dionysius super annos Domini, peractis 5,228 annis ab ortu mundi eadem Chronicorum relatione monstratur. Item in Chronicis legitur. Omnes anni ab origine B
mundi usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, quæ facta est 15 anno Tiberii Cæsaris, et usque ad baptismum Domini 5,228, usque ad annum autem præsentem 6,038.

Ad ann. præparationem bissexti ab origine mundi.

LXXXVII. Si vis scire iterum bissextilis annus nun sit, an etiam annus præparationis bissexti : sume annos ab initio mundi usque ad præsentem annum, v. g., 5,989. Hos divide per 4. Dimitte per 4,000 quæ 4 partes æquales sunt, et postea dimitte 1,600, quia 400 sunt 4 vicibus. Remanent 389. Dimitte 320. Quia 4 octogeni sunt ; remanent 69. Dimitte 40, quia 4 deni sunt ; remanent 29. Dimitte 28, quia 4 septem sunt ; remanet 1. Primus annus est præparationis bissexti. Si autem 2 remanent, C
secundus annus præparationis bissexti. Si 3, tertius. Si autem totum numerum annorum ab origine mundi per 4 partes æquales partitus fueris, bissextilis annus erit.

De concurrentibus monstrandis per annos ab origine mundi.

LXXXVIII. Si vis scire quot concurrentes sunt in unoquoque anno præsentis, sume annos ab initio mundi, v. g. 5,989. Hos divide per 4 partes ; hoc est 1,497 quatuor vicibus ; et 4 partem, quam partitus fueris, hoc est 1,497 mitte super 5,989. Fiant simul 7,486. Hos divide per 7 partes, quia diem septimanæ quæris ; dimitte 7,000, quia septem partes æquales sunt, hoc est 1,000 septem, remanent 486. Dimitte 7 vicanos, remanent 36. Dimitte 63, D
quia 9 septem sunt, remanent 3. Concurrentes 3 sunt anno præsentis, sicque per alios annos hoc argumento concurrentes invenies, totum numerum annorum ab initio mundi usque in præsentem annum colliges, et 4 partem superaddendo per 7 divides. Quotus numerus remanserit, tot concurrentes erunt in præsentis quolibet anno. Si autem totum numerum per 7 partitus fueris, 7 concurrentes erunt in illo anno, et ix Kal. Apr. Sabbato erunt in illo anno.

De divisionibus temporum.

LXXXIX. Divisiones temporum 16 sunt : id est atomus, momentum, minutum, punctus, hora, qua-

drans, dies, hebdomada, mensis, tempus, annus, cyclus, vicissitudo triformis, sæculum, ætas, mundum. Atomus nomen Græcum est, quod interpretatur indivisibilis, nam *atomon* apud Græcos indivisum, vel indivisibile interpretatur. Omne enim quod in mundo est sive corporale, seu incorporale, quod dividi ac partiri non potest, atomus est. Sicut ait Isidorus : *Atomos* philosophi dicunt quasdam partes in mundo minutissimas, ut visui non pateant, nec sectionem recipiant. Huc illucque feruntur sicut minutissimi pulveres, qui effusi per tenebras solis radiis videntur. Atomorum genera quinque sunt, id est atomus in re, atomus in corpore, atomus in oratione, atomus in numero, atomus in tempore. In re sicuti prædicti pulveres. In corpore veluti cum partiris quamlibet partem lapidis in 4,000 particulas, millesima pars quæ partiri, vel dividi non potest, atomus in corpore dicitur, id est indivisibilis. Atomus in oratione, sicuti oratio in versus, in partes, in syllabas dividitur, ita syllaba in literas, litera autem dividitur, vel solvi non potest, ideoque atomus a Latinis philosophis dicta est. Atomus in numero sicuti solvitur millias in 1,000, 1,000 in 100, 100 in 20, 20 in 10, 10 in 5, 5 in 2, 2 in 1, 1 vero quod dividi, aut solvi non potest, atomus in numero dicitur. Atomus in tempore, sicuti solvitur sæculum in ætates, ætas in annos, annus in menses, mensis in hebdomadas, hebdomada in dies, dies in quadrantes, quadrans in horas, hora in punctos, punctus in minuta, minutum in momenta, momentum in atomos 16, pars 16, quæ dividi non potest, atomus dicitur, id est indivisibilis. Sed de hoc philosophi mundum factum esse dicunt.

Item de atomis in primo momento.

XC. Si vis scire quot atomi sint in 1 momento, divide 1 momentum in 12 partes, et unamquamque partem in 47, quia 47 pars 12 partes momenti atomus est in tempore. 47 duodecies multiplicati fiunt 564 : tot atomi sunt in uno momento. Momenta autem sunt in 1 die 480.

Si vis scire quot atomi sunt in 1 hora, duc 564 quadragies, fiunt 22,564 [22,560]. Item si scire voveris, quot atomi sunt in 1 die naturali, qui habet 24 horas, multiplica supradictum numerum atomorum unius horæ, qui sunt 22,564. Hos ergo multiplica vicies quater [per 24], fiunt simul 541,540 [541,536]. Tot atomi sunt in 1 die. Tu nobis, lector, ignoscas, quia hæc calculandi et litteriolo doxibus.

De horis in anno quot sunt.

XCI. Si vis scire quot horæ sunt in anno, multiplica vicies quater 365. 320 [vicies] quater multiplicati, fiunt 7,200 [7,680]. Item 60 vicies quater ducti 4,440 fiunt. Simul autem et prædictus numerus 8,640 fiunt. Item 5 vicies quater, vel 24 quinquies ducti 120 sunt. Hos mitte supra numerum supradictum, fiunt simul 8,760. Tot horæ sunt in anno. Propterea autem 365 vicies quater multiplicari diximus, quia 24 horæ sunt in 1 die naturali, id est in-

ter diem et noctem. Per hunc ergo numerum horarum 1 diei naturalis, hoc est 24 omnes dies totius anni, qui sunt 365, multiplicati, vel 24 [quater] vices trecenties sexagies quinquies 8,760 horas efficiunt. In bissextili autem anno 8,780 horæ sunt.

Item de horis et momentis quot sunt in primo anno.

XCVI. Primus annus in 7 dividitur partes, et 7 partes 52 dies et noctes, et 7, 52 dies et noctes 288 horæ. Alii 12 dies et noctes similiter 288 horæ. Junge 2. Summa facit 576 horas 52, 52, 52. Adde alios 20 dies et noctes, faciunt 1,152 supra 4, 52, 52, 52, dies et noctes 60, 56 faciunt. Et ita in ista prima parte 1,000 in cil, 53 invenies, et in secunda similiter, et in tertia eodem numero, et in 360 quarta æquali, et quinta æquali simili, et in sexta non impari, et in septima in quinque dies quoque numerabis eundem numerum, et superfluous dies, et nox, et quadrans 27 horas habet, et totus numerus horarum, dierum et noctium anni septies supputatus 8,760 horæ. Momentorum numerus, dierum ac noctium anni incipit. Hora 40 momenta habet. 4 horæ 160. Junge. Summa facit 480 momenta. Nox similiter 12, et facit eundem numerum 480. Junge diem et noctem, 960 25 dies et noctes 21,000 momentorum. Alii 25 dies et noctes 24,000 momentorum. Nullus ambigat. Summa 50 dierum et noctium 48,000. Duos dies et noctes, qui reliqui sunt, 2,000. Si adjiciantur duæ horæ, id est 80 momenta duobus ipsis diebus de 53 die, et de eodem supradicto die supersunt 380 momenta, et pars secunda, id est 52 dies et noctes, 50,000, et adjiciuntur duæ horæ de eodem die supradicto, et supersunt die illo a 300 momenta. Et tertia pars similiter 50,000, et adjiciuntur duæ horæ de supradicto, et supersunt a 220 momenta. Et quarta simili modo 50,000 et duæ horæ adjiciuntur de eodem die, et supersunt a 140 momenta. Et quinta pars pari modo 50,000, et duæ horæ adjiciuntur de eodem die, et supersunt a 60 momenta. Et sexta pars æqualiter 50,000, et duæ horæ adjiciuntur de eodem die, et supersunt a 480. Et septima pars similiter 50,000 momenta, et duæ horæ adjiciuntur de eodem die singulis partibus, ut supra, et supersunt 400 momenta, et quadrans supputatur, id est 3 horæ, et facit 120 momenta, et ut breviter dicam, annus 365 dies et quadrans habet horas 8,753. Momenta habet 350,040.

De punctis in anno

XCVI. Si nosse desideras quot puncti sunt in anno, duc quater illum numerum horarum, quem diximus, hoc est 8,760. Si ergo 8,000 per 4 multiplicati fuerint, 32,000 sunt. 700 autem quater ducti 2,800 sunt. Simul autem 34,800 sunt. Item 60 quater multiplicati, 240 sunt. Mitte simul ad supradictum numerum, sunt 35,040. Tot puncti sunt in anno. Ideo autem diximus numerum horarum totius anni, hoc est 8,760 per 4 multiplicari, quia 4 puncti unam horam in sole percipiunt. In anno autem bissextili puncti sunt 35,156.

De minutis in anno.

XCVI. Si vis scire quot minuta sint in anno, multiplicabis numerum supradictum punctorum, id est 35,040, qui multiplicati bis, sunt 70,080. Adde dimidiam partem punctorum supradictorum, hoc est 17,540, simul autem sunt 87,620. Tot minuta sunt in anno. In bissextili autem anno minuta sunt 87,680. Id autem totum numerum punctorum bis multiplicari diximus, et dimidiam partem addi, quia 2 minuta, et dimidium 1 punctum faciunt

De momentis in anno.

XCVI. Si vis scire quot momenta sunt in anno, multiplica quater supradictum numerum minorum, hoc est 87,620; qui numerus quater ductus 352,480 facit. Tot momenta sunt in anno. In bissextili autem anno sunt mom. 352,540. Ideo autem numerum momentorum per 4 vices multiplicari diximus, quia 4 momenta minutum 1 efficiunt.

Item de momentis.

XCVI. Momentum minutum atque angustissimum tempus a motu siderum dictum: est enim extremitas horæ in brevibus intervallis, cum sol aliquid sibi cedit, atque succedit. Item momentum quasi motum mentis est; scit enim mens nostra mutatam esse creaturam. Tunc enim mutatur mens in scientia mutata creaturæ. Momentorum genera 6 sunt. In sole, id est de eo quod sol hora orbis sui superiore ostendit, quousque inferiora horam ibidem posuerit. Id est dum se totum momenta erit mora temporis, qui ibidem esse videtur, certus lectus solis est in cælo. In mente momentum dicimus cum per aliquid offendiculum, seu quolibet detrimentum mens humana mutatur. Nam postquam protoplastus noster patrato delicto vidit omnia elementa ex vi peccati mutasse virtutem, tunc repente propter detrimentum creaturæ mens ejus de sublimi culmine beatitudinis et incorruptæ lætitiæ tramite in mortalem mœstitiæ mutata est. Et inde primum momentum dierum, et motus scilicet mentis. In tempore momentum dicitur, cum tempus a serenitate in nubilum, a tranquillitate in tempestatem mutatur. Momentum in cælo cum sphaera superior cæli ab occasu ad ortum convertitur, vel mutatur. Momentum dicitur in volucris, dum quilibet ales quantumque tempore quietis pinnis volatum duxerit usquequo alas concitans mutaverit tempus, quod in hac transigitur, aut gallus cum plausu alarum præsigio lucem indicat, usque dum in cantu vocis duxerit moram temporis in medio positam. Momentum in homine dicitur, cum quislibet obtutum immotis palpebris suspenderit; ac momentum in oculo dicitur, de quo philosophi dicunt, quia facta sunt omnia in momento, vel ictu oculi. In rota commutatur de cantu; in cantu momentum dicitur, quod est unus passus. Est præterea momentum magnum, quod est motus cæli ab occasu in meridiem. Momentum minus motus superioris speræ ab occasu in orientem, quod est spatium 12 horarum. Momentum maximum cæli per duas hemisphasas motus naturalis ab oriente in orientem.

aut ab occasu in occasum, quod tenet spatium 24 horarum, et ab aliis amplum momentum nuncupatur. Sophonias propheta minutum ex minutis elementis dictum, cujus visus tactusque acuitur. Iterum: Minutum velut minus momentum, quia minus numerant id, quod majus implet. Punctum pungendo aciem oculorum dictum; tunc enim post hyemem, et brumalis frigoris caliginem adjunctis 10 momentis ab acie solis de luminis gratia oculos obtensos transactis frigoris nebulis acies solaris, quasi pungere, seu rutilare humanus visus videtur, et inde illud spatium temporis punctum nominatur. Aliiter Isidorus dicit: Punctum opus horum qui horologia faciunt, nam in fine 12 lunarum ponebant: de hac hora est finis temporis. Sic horæ sunt fines maris, fluviorum, vestimentorumque, sed hora finium per o, hora dierum per h scribendum. Item hera dicta est quasi hora, eo quod temperat articulos diei. Horam autem maris, et horas vestimentorum dicimus. Hoc nomen Græcum est, quod Latine dicitur species vel pulchritudo, siliæ enim Jovis 10 horæ apud Homerum dictæ sunt, id est 10 pulchritudines.

De quadrante.

XCVII. Quadrans dicitur eo quod quarta parte unciæ appendit. Apud enim geometras quarta pars uniuscujusque rei quadrans dicebatur. Quarta pars diei dicitur. Item in Scripturis divinis quarta pars actus humani quadrans dicitur; actus enim hominis quatuor modis probatur consistere, sive in bono, sive in malo. Idem opere, consensu et cogitatione. Ut in Evangelio legitur: *Non exiet inde, donec reddat novissimum quadrantem*, id est ultimam culpæ cogitationem. Et quadrans temporis dicitur quarta pars anni, sicut legitur de Antichristo tribus annis et duobus quadrantibus decepturum esse mundam, et inlusurum gentibus tribus annis et sex mensibus. Item Theophilus dicit: « Quadrans dictus est a quadrata figura, quæ in sua soliditate consistit. » Sublata enim quarta parte cujuslibet rei, trina figura remanet. De qua apertius dicit: « Quadrans dicitur, eo quod quartam partem diei suspendit, quem Hebræi quadrantem, Græci dodrantem, Latini quadrantem vocant. » Quadrans sine n scribi deberet, sicut gigas non gigans, ita quadras non quadrans; lex enim literaturæ est in gentem a nominativo crescat amplius literis, vel syllabis. Hieronymus dicit: « Non ut imperiti gigans gigatis, sed ut gigaphi gigantes, ita et quadras quadrantis. »

De septimanis in toto anni circulo.

XCVIII. Si vis scire quot septimanæ sunt in anno, dec quater 12, sunt 48. Tot septimanæ sunt in 12 mensibus, id est 4 septimanæ uniuscujusque mensis, illi autem residui dies, qui supersunt, id est a quatuor tricenis, et 22 a mensibus, qui 31 dies habent, simul sunt 99, hoc est 4 septimanæ, et 1 dies. Quandocumque autem bissextus fuerit, tunc annus habet 52 septimanas et dies 2.

De concurrentibus solis per totum annum

XCIX. Si vis scire a die datarum per totum an-

num, v. g., 1x Kal. Apr., ubi discurrunt concurrentes solis, quali feria erunt in centesimo anno, sic investigare debes. Qualiscumque feria fuerit in 1x Kal. Apr. in præsentī anno, computa 6 dies septimanæ sequentes illam feriam, et ille sextus dies qui tibi occurrerit, scias eundem futurum esse in illo die datarum centesimo anno. V. g., isto anno præsentī 1x Kal. Apr. tertia feria fuit. Sume 6 dies sequentes, id est quartam, quintam, sextam, septimam, primam, et secundam feriam, hæcque ipsa secunda feria 6 dies occurrit post tertiam feriam; in illa secunda feria erunt 1x Kal. Apr. centesimo anno, quia qualiscumque feria fuerit in qualibet die datarum in præsentī anno supra diximus 1x Kal. Apr. 3 concurrentes, quia 3 feria fuit 1x Kal. Apr. anno præsentī; sic erit post 28 annos 3 feria erit viii Kal. Apr., id est 3 concurrentes. Sed post 56 annos, 7 incipiente, 3 feria erunt 1x Kal. Apr. Et ita post 84, quinto anno incipiente, 3 feria erit, et 3 concurrentes, id est 1 annus præparationis bissexti. Remanent tibi 16 anni de 100 annis. Curre ergo per ordinem recurrentium, id est 4, 5, 6, cum bis. 1, 2, 3, 5, cum bis. 6, 7, 1, 2, cum bis. 4, 5, 6, 1. cum bis. 2 feria erit ille 100 annus. In illo erunt viii Kal. Apr. id est 2 concurrentes 100 anno. Sic et alios dies quoslibet datarum per totum annum investigare debes, quali feria erunt usque ad 100 annum. Qualiscumque enim tibi feria presens erit in illa feria præcedenti hoc est heri v. g., ut in 6 die septimanæ, quæ sequitur, eadem feria erit. In eodem die datarum erit in 100 anno, et in qualicumque ordine fuerit illa feria, in illo anno concurrentes, id est sive cum bis. sive 1, aut 2, vel 3 annus post bissextum in illo ipso ordine erit illa feria, aut concurrentes in 100 anno.

De partibus lunaribus in xi Kal. Apr.

C. Si nosse desideras partes lunares a præsentī qualibet die usque ad 100 annum, ita observare debes. Qualiscumque epacta fuerit in præsentī quolibet die datarum per totum annum, v. g., xi Kal. Apr. 20 epacta fuerit anno præsentī. Collige 11 undecies epactas per 5 annos sequentes, quæ sunt 55. Si autem saltus fuerit, erunt 56. Mitte simul et epactam præsentis anni, id est 20, sunt 76. Dimitte 60, remanent 15. Epacta 15 erit in 5 anno post præsentem annum. Hæc etiam epacta erit et in anno 100, quia qualiscumque epacta fuerit in præsentī quolibet anno, v. g., sicut diximus, xi Kal. Apr. 20, eadem erit et in anno 20, id est 20 epacta, et ita in 38 anno 20 erit, et in 76 anno 20 erit, et in 95 anno 20 erit. Remanent tibi 5 anni de 100. Curre per ordinem epactarum 1, 12, 23, 4, 15, hæcque in 100 anno 15 epacta erit, sicut etiam diximus. In 5 anno futuro 15 erit, hoc est quartum. Fiant ergo simul 986. His ergo adde 3 regulares, quia in anno Incarnationis Christi viii Kal. Apr. 4 feria fecerunt 4 ergo additis ad supradictum numerum sunt 990. Hoc divide per 7, dimitte 700, centies septeni sunt. Remanent 290, dimitte 214, viceni sunt, hoc est bis

7 viceni, qui habet 47. Remanent 10. Dimitte septenos, remanent 3. Concurrentes 3 sunt anno præsentē 1x Kal. Apr., 3 feria fuerunt. Hoc argumento etiam ostenditur quota feria sit in Kal. Jan. in unoquoque anno præsentē, 1 tantum regulari dimisso, sicut bonus sanctus P̄micerius ostendit.

De concurrentibus monstrandis.

CI. Si vis scire concurrentes septimanæ dies in 1x Kal. Apr. scies quotus annus sit cycli solaris, v. g. 14 adde semper 4 partem, hoc est modo 3, fiunt simul 17; divide per 7. Dimitte 14, quia bis 7 sunt, remanent 3. Concurrentes 3 fuerunt in 1x Kal. Apr., id est 3 feria anno præsentē. Sicque per alios annos facies, quicumque fuerint, divide per 4 partes, et 4 partem adjicies, v. g., quinto anno cycli post 4 addas 1. Nono anno, post 8 addas 2 anno 13, post 12 addas 3; post 16 addas 4; post 20 addas 5; post 24 addas 6, post 27 addas 7. Et sic invenies concurrentes præsentis cujuslibet anni. Iste ergo cyclus solaris habet annos 28 in se, id est 4 septimanas, vel 7 quaternos, quia non potest consummari, priusquam bissextus, qui quarto anno redire solet, cunctos septimanæ dies circumeat, et contingat, id est Dominicam 6 feriam, 4 feriam, 2 feriam, 7 feriam, 5 feriam, 3 feriam; hoc enim ordine circumeunt, et percurrunt omnes septimanæ dies, namque unaquæque anni dies suos concurrentes habet, qui concurrentes adfixi sunt in 1x Kal. Apr., videlicet ut proprias festiuitates Paschalis 14, luna quota sit feria pandunt, et diem epactarum, ac per hoc et Paschalis diei inventionum planum faciunt iter. Dionysius de concurrentibus dicit: *Concurrentium autem Hebdomadam ratio, quæ de solis cursu supervenit septeno annorum circulo quater ducto jugi circuitu terminatur.* In quo per annos singulos id est 3 unum addere, et concurrentes præteriti anni curabis. In eo tantummodo anno, id est 4, in quo bissextus fuerit duos adjicias. Ista ergo epactas solis, id est concurrentes septimanarum dies 1x Kal. Apr. auctores ponunt, quia secundum traditionem divinæ auctoritatis, vel sancti Nicæni concilii sidera cœli solem, et lunam in ea datarum die a Domino creata, et in cœlo posita ad officium humani generis esse adscribunt.

Item de concurrentibus.

CII. Si vis scire subito quot concurrentes sint eodem anno, ad feriam curre. Inveni Kal. Apr. quota feria sit, et ubi Kal. inveneris, statim retro inveni 1x Kal. Apr. Et in quota Feria 1x Kal. Apr. inveneris, v. g. in Feria 1, 2, 3, 4, 5, 6 vel 7, quia plus non crescunt, talem habebis concurrentem, quia Græci epactam solis, id est concurrentes septimanæ dies, qui de solis cursu perveniunt, 1x Kal. Apr. ponunt. Quia secundum traditionem divinæ auctoritatis, vel sancti Nicæni concilii sidera cœli, id est solem et et lunam, et stellas in eo datarum a Domino creata, vel in cœlo posita ad officium humani generis esse adscribunt.

Ad feriam monstrandam in Kal. Januar.

CIII. Si vis scire diem Kal. Januar. per singulos annos.

PATROL. CXXIX.

A nos, quota sit feria, sume annos ab Incarnatione D. N. J. C. ut puta modo 810, subtrahe semper unum, remanent 809, hos partire per 4 partes, et quartam partem, quam partitus es, adice, hoc est 202 fiunt simul 1011, hos partire per 7 partem, dimitte 700, fit septies centum, remanent 311, dimitte 280 septies 40 sunt, remanent 31, dimitte 28 quater septies sunt, remanent 3. Tertia feria fuerit Kal. Januar. anno præsentē.

De cyclo solari et lunari per digitos demonstrando.

CIV. Quidam ad compendium calculandi utriusque ordinem circuli, solaris videlicet, et lunaris, transferunt in articulos. Nam quia manus humana articulos habet 19 adjunctis unguibus singulis artubus, et unguibus singulos aptantes annos lunarem cursum per 19 annos. In læva manu intrinsecus radice pollicis incipiunt, et in ungue minimi digiti, hoc est auricularis intrinsecus eundem cyclum lunarem consumunt. Et quia manus binæ articulos habent 18 intrinsecus autem exceptis unguibus his singulis artubus singulos annos aptant in quantas a minimo digito lævæ manus hoc est summo articulo auricularis, quasi prima feria cum bissexto, et in sinistro pollice, hoc est a summo articulo, in 6 feria cyclum solarem complentes, et terminantes, non ut in lunæ cyclo singulos exordio ne digitos expedientes in numerum, sed propter rationem quadrantis per quaternos intrinsecus versus digitos quadriennium omne signantes, ita ut minimorum digitorum, hoc est auricularium bis terni articuli, id est 6 ad totidem annos bissextilis deputant. Item proximorum digitorum a minimis bis terni articuli ante hos est 6 primus annus præparationis bissexti in utraque manu demonstrat; similiter secundi digiti a minimis duabus manibus per 6 articulos 2 sex annos præparationis bissexti ostendunt, et tertii digiti a minimis utriusque manus 3 ann. 6 præparationis bissexti per 6 articulos utriusque digiti demonstrat. Porro septimus bissextilis annus cum tribus annis sequentibus bis binos articulos duorum pollicibus teneat. In hoc ergo ordine calculator bissextilis 7 annos per 28 percurrens invenit, incipiens bissexto in prima feria a minimo digito in summo articulo auricularis, et sic dicit prima feria cum bissexto. In secundo articulo minimi digiti 6 feria cum bissexto. In tertio articulo 4 feria cum bissexto. Deinde in dextera manu in summo articulo minimi digiti dicitur secunda feria cum bissexto. In secundo articulo 7 feria cum bissexto. In tertio articulo hoc est in radice minimi digiti 5 feria cum bissexto. Deinde in radice pollicis dextræ dicitur 3 feria cum bissexto. Hucusque de concurrentibus.

De principiis quatuor temporum.

CV. Si vis scire, qua die septimanæ intrant quatuor tempora, hoc est ver, æstas, autumnus, et hyems, sume principium a Kal. Maii, quacumque enim feria fuerint Kal. Maii, sequenti die septimanæ intrant Kal. Aug., hoc est principium au-

iumni tertia die Kal. hyemis, quarta die principium veris, hoc est Kal. Febr., nec dissexus mutat hanc rationem.

Item Sesebutus de eclipsibus solis et lunæ dicit.

CVI. Sesebutus dicit :

Quar fesso Luna * libescit circulus orbe
 Purpureumque jubar nivei quor tabeat horis
 Indigna vicinis novum quam decolor umbris
 Fratres * curet vacuaque exanguis deficit hora.
 Inviolatum * erit sed vasto corpore tellus
 Quæ medium tenet immo polum dum culmina fratres
 Deserit umbriferis noctibus dum sidere casco
 Pollescit terræ umbra rotæ dum transeat axem
 Agere velox cumulo speculoque rosanti
 Fraternas reparat per cœlum libera flammæ.
 Quar autem sola spoliatur lumine Luna,
 Nil vero mirum est, quippe illam lucis egentem
 Lux aliena fovet, quam cum pars proxima metæ
 Invidet, expectat radius male cœrula fratres.
 Ad chorum austrorum * reliquos non tangitur umbris,
 Et proprium cunctis jubar est, nec Sole rubescunt
 Sed porro ultra Solem rapitur cum vertice cœli.
 Jam quæ menstruo non semper palleat orbe
 Inflexi præstant illi: eo jam tramite, cursus
 Namque vagans errore rato cum devia tortus
 Tum legit anfractes, metam sol emittit exit
 Intorquetque peplum noctis, radiatque sororem.
 Hæc eadem ratio est subtilis ubi frangitur umbris
 Augusti Solis rectum jubar indiga lucis,
 Quando inter terram et Solem rota corporis albi
 Lunam erat fratrem rectis arguens.

Argumentum ad epactas solis in Kal. 12 mensium.

CVII. Si vis scire uniuscujusque mensis diem septimanæ in Kal. per unam septimanam, ita invenies, hoc est per illos dies 7. Primus Mart. mensis usque ad Non. Mart.; quia quæcumque feria fuerint Kal. Mart., in illa erunt Kal. Novemb.; et quæcumque die septimanæ fuerint 6 Non. Mart., in illa ipsa die erunt Kal. Jun. et Kal. Febr.; et in quali feria fuerint 6 Non. Mart. in ipsa erunt Kal. Febr. et Decembr.; in quacumque feria fuerint 4 Non. Mart. in illa erunt Kal. Apr. et Kal. Jul. Item 3 Non. Mart. Kal. Octob. prid. Non. Mart. Kal. Maii, et Kal. Januar. Non. Mart. Kal. Aug. in eadem feria sunt.

De duodecim signis cœli, quæ currunt in zodiaco circulo, qui circulus signifer dicitur, hoc est sideralis cursus.

CVIII. Zodiacus cursus, idest siderius vel sideralis, et signifer dicitur, eo quod 12 signa inferre videtur. Undique enim gyrum cœli rotundissimum per lineam zodiaci circuli, quasi personam amplissimæ speræ circumdatam distincti ordines gemmarum 12 sese invicem contingentium ab oriente usque in occidentem, ita obsident et cohærent. Hæc ergo zona, quæ zodiacus et sideralis dicitur, et Mazarothe, et horum cobus cingit cœlum 12 stellis distincta, per quæ sol et luna discurrent. Et sunt tantæ magnitudinis, ut non minus quam duabus horis singula signa oriri, vel occidere, vel de loco moveri possint. Tantum vero ambitum zodiaci ictis 65 diebus et 6 horis peragit. Luna autem 26 diebus, et 8 horis eadem 12 signa pervolat, binis vero diebus, et 6 horis, ac besse unius horæ unumquodque signum percurrit. Hæc autem signa 12, per quæ sol et luna currunt, ita vocantur: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagitta-

* Forte At chorus astrorum

rius, Capricornus, Aquarius, Pisces. In unoquoque signo ex his sol moratur 30 diebus, et 10 horis, et dimidia hora. Luna autem duobus diebus, et 11 horis unumquodque signum percurrit. Et hæc 12 signa cum firmamento currunt linea obliqua candido circulo ab oriente in occidentem, et ab occidente in orientem semel in die et nocte per 24 horas. Sol autem et luna, et stella Saturni, stella Jovis, stella Martis, stella Veneris, stella Mercurii contra firmamentum currunt, sed fortitudo cursus firmamenti trahit ea secum retro, unde retro gradiuntur. Et hæc causa est inæqualitatis dierum, et noctium in longitudine et brevitate obliquitas signiferi, per quem sol et luna currunt, cum pars æqua mundi super subterque terras omnibus fiat momentis. Inde Isidorus dicit: *Sol enim obliqua linea pergit ad Boream, et ita ad orientem revertitur.*

De causis quibus nomina acceperunt 12 signa.

CIX. Signa 12, vel a causis annalibus, vel a Gentiliū fabulis nomina sumpserunt. Nam Arietem Martio mensi propter Ammonem Jovem tribuunt, qui ut fabula fert, in illo mense Libero patri cum suo exercitu in India in arenosis locis, ubi aquam non habebant, et illis sitientibus Jupiter ostensus est in forma arietis, et ostendit illis fontem. Propterea in ejus simulacro arietis cornua slexerunt. Item Eusebius in Chronico ait: *Frixus cum Helle sorore sua fugiens insidias novercalis visus est per eram vehi ab ariete velleris aurei.* Fuit autem navis parata ei fugienti, cujus insigne aries erat. Taurum Aprili tribuunt propter eundem Jovem, eo quod in bovem conversus sit, ut fabula ferunt. Geminos, idest Castorem et Pollucem, quibus Maium propter insignes virtutes eorum adsignarunt. Porro Cancrum Junio adsignarunt, eo quod sol in illo mense ad inferiora revertitur, sicut Cancer impulsus retro cursum dirigere solet. Leonem, quem occidit Hercules, Julio propter vim fervoris adsignant. Virginem Augusto, eo quod tunc tellus exusta caloribus nihil pariat. Libra Septembri ob æqualitatem diei et noctis. Scorpionem et Sagittarium equinis cruribus formatum propter fulmina mensium ipsorum Octobrem et Novembrem accipiunt; Capricornum Decembris sortitur propter capram Jovis nutricem, cujus extrema pisci similia pinguntur, eo quod hujus mensis ultima spatia sunt pluviosa. Aquarium Januario et Februario. Pisces tradunt propter menses illos imbriferos. Unumquodque ergo signum de his 12 annis a medio die mensis semper incipit; hoc est xxv Kal. Jun. cujusque mensis exceptis duobus mensibus Januar. et Febr., quia xvi Kal. Febr. sol intrat Aquarium, et xiv Kal. Mart. ingreditur Pisces. In aliis autem 10 signis sol intrat principium uniuscujusque signi xv Kal. Primum signum Arietis oriri incipit medio Martio, idest a xv Kal. Apr. Secundum Tauri incipit xv Kal. Maii. Tertium Geminorum xv Kal. Jun. Quartum Cancræ xv Kal. Julias. Quintum Leonis incipit xv Kal. Aug. Sextum signum Virginis

Incipit xv Kal. Sept. Septimum signum incipit Libræ
 xv Kal. Octob. Octavum signum Scorpio xv Kal.
 incipit. Nonum signum Sagittarius xv Kal. Decemb.
 incipit. Decimum signum Capri xv Kal. Januar.
 incipiunt. Undecimum signum Aquarii incipit xvi
 Kal. Febr. Duodecimum signum Piscium incipit xiv
 Kal. Mart. Decem horæ et semis, quæ plus sunt in
 signis singulis, computari negliguntur, sed tamen
 computari et memorari debent. Tricenis enim diebus
 et 10 horis et semis hoc est 20 momentis sol in
 unoquoque signo moratur. Singulis signis 30 partes,
 ternæ vero decades deputantur, et singula signa 10
 punctos habent, idest duas horas 5 Enim. puncti
 in luna unam horam faciunt. Singuli igitur menses
 sua signa habent: Aprilis signum Arietis, Maius
 Tauri, Junius Gemorum, Julius Canceri, Augustus
 Leonis, September Virginis, October Libræ, Novem-
 ber Scorpionis, December Sagittarii, Januarius
 Capricorni, Februarius Aquarii, Martius Piscium,
 sicut quidam veterum etiam versibus explicavit.

*De cursu solis et lune, idest in quo signo currit sol
 et in quo signo luna.*

CX. Si vis scire, in quo signo luna est, et quot
 signa, quot partes sunt inter solem et lunam in una
 quaque die, sume lunam, quam volueris, ut puta
 primam. Multiplica unam per 4. sunt 4. In 4 ergo
 punctis luna prima semper a sole distat. Duc quater
 ter, sunt 12. Duodecim ergo partibus hoc est 12
 diebus luna prima semper a sole elongatur. Prop-
 terea autem quotacumque luna fuerit per 4. multi-
 plicatur, quia 4 punctis semper crescit splendor
 lune recedendo a sole, et 4 punctis splendor lune
 decrescit semper omni die post plenilunium adpro-
 pinquando ad solem usque ad ascensionem, et 4
 punctis semper luna crescens omni die elongatur a
 sole usque ad plenilunium. Sic etiam luna decre-
 scens, 4 punctis omni die adpropinquat ad solem.
 Propterea, sicut diximus, quæcumque luna fuerit
 per 4 multiplicatur. Et ideo postea ille numerus
 quaternarius quotuscumque fuerit ter ducitur, quia
 tres partes sunt in unoquoque puncto, et ita in 4
 punctis ter ductis 12 partes sunt. Aut eo amplius,
 hoc est 13 partibus. Quod enim luna currit in uno-
 quoque die per 4 punctos illud spatium cœli, et
 temporis, non potest sol currere minus, quam 12
 vel 13 partibus hoc est diebus. Item luna secunda
 multiplica 2 quater, sunt 8. Tot puncti sunt inter
 solem et lunam, hoc est una hora, et 3 puncti.
 Quando luna secunda est, duc 8 ter, sunt 24. Tot
 partes sunt inter solem et lunam, quando secunda
 est. Item tertia luna multiplica ter quater: 12 sunt.
 Duc ter, sunt 36. Uno ergo signo et 6 partibus luna
 3 elongatur a sole. Sic luna 4 multiplica, 16 sunt.
 Duc ter, sunt 48. Uno signo, et 18 partibus luna
 quarta elongatur a sole. Item luna 5 multiplica quin-
 que quater, sunt 20. Tot puncti sunt inter solem,
 et lunam, quando luna quinta est, hoc est duo signa
 integra; 10 enim puncti in luna, hoc est duæ horæ
 unum signum faciunt; 20 autem puncti duo signa

A complent. Si enim ter duxeris 60 sunt, hoc est bis
 30, qui faciunt duo signa. Tricenæ enim partes
 unum signum faciunt. Item luna 6 si vis scire,
 quantum a sole distat, multiplica 6 quater, sunt
 24. Hos partire per decies, bis deni sunt, hoc est
 duo signa, remanent 4. Multiplica ter, sunt 12.
 Duobus ergo signis, et 12 partibus luna 6 semper a
 sole distat. Item luna septima multiplica 7 quater,
 sunt 28. Duc ter, sunt 84. Duobus signis, et 24 parte
 tertii signa luna a sole elongatur. Item luna 8
 multiplica 8 quater, sunt 32. His ductis ter sunt 96
 tribus signis, et 6 partibus luna 8 elongatur a sole.
 Sic luna nona si volueris scire quantum distat a
 sole: multiplica 9 quatuor vices, sunt 36. Duc ter,
 sunt 108 tribus signis, et 17 partibus luna nona a
 sole elongatur. Item luna 10 multiplica 10 quater,
 40 sunt 40 punctis, hoc est 8 horis luna decima
 elongatur a sole; 10 ergo puncti, idest duæ horæ
 unum signum faciunt, et 40 puncti, hoc est 14, 4
 signa complent, et ita luna 10, 4 signis semper a
 sole distat. Luna ergo 15 si vis scire, quantum a
 sole distat, et quot signa sunt inter solem, et lu-
 nam, quando plenilunium est, multiplica 15 per 4
 vices, sunt 60. Tot puncti sunt in luna 15, et tot
 punctis lucet, hoc est 12 horis, et tot punctis, et tot
 horis distat luna decimaquinta, hoc est 6 signis; si
 enim 60 per decem partitus fuerit, hoc est per signa
 integra, quia 10 puncti semper signum faciunt.
 Sexaginta ergo sexies deni sunt, hoc est 6 signa.
 Item 60 ter multiplicati sunt ter sexageni, hoc est
 6 triceni, qui perficiunt 6 signa. Sex ergo signis
 semper, idest dimidio spheræ cœlestis luna 15 a
 sole discernitur. Denique orbem lune, quotiens ple-
 nissimus est, contra solem cernis oppositum, humi-
 lem videlicet sole sublimi, et sublimem lunam sole
 humili. Sole æstivum tenente circulum, hoc est con-
 finia solstitii æstivi plena luna tenet brumalem cir-
 culum, hoc est confinia hyemalis solstitii. Sole de-
 vero et inclinante in brumalem circulum, lunam
 plenam solstitiali circulo scandere nox longissima
 prodit. Cum sol unum æquinoctium tenet, in pleni-
 lunio alterum æquinoctium luna servat. Sol æqui-
 noctii transgressus longitudinem noctis superat luna
 per plenilunium totam noctem in æquinoctio, et post
 æquinoctium inlustrat; idest totum spatium, quod
 sol per diem percurrere inlustravit, similiter luna
 tota nocte peragrande illuminat. Hucusque de luna
 crescente diximus per quot punctos, horas, partes,
 et signa elongatur a sole usque ad plenilunium; nunc
 etiam videamus, quomodo luna decrescens adpro-
 pinquet ad solem omni die. Aequali numero puncto-
 rum, et horarum, et partium, et signorum usque ad
 accensionem in 30 die. Sicut ergo luna crescens, 4
 punctis omni die elongatur a sole, sic etiam luna
 decrescens 4 punctis omni die adpropinquat ad so-
 lem: et quantum 15 luna distat a sole recedendo, id-
 est 5 signis, et 18 partibus, hoc spatium luna 16 di-
 stat a sole adpropinquando, hoc est 5 signis, 18 par-
 tibus. Et quantum luna 15 elongatur a sole recedendo

dendo, idest 5 signis, et 6 partibus interpositis; et aicut luna 12 quatuor mensibus et 24 partibus elongatur a sole, hoc numero interposito luna 18 adpropinquat ad solem. Et sic de singulis usque ad lunam 30.

Argumenta de cursu solis per 12 signa.

CXI. Si scire volueris, in quo signo, vel in qua parte signi est luna, et quot partes, vel quot menses sunt inter solem et lunam, in omni die sume lunam præsentem, quamcumque volueris, et multiplica duodecies, quia 12 partibus luna omni die elongatur a sole, et quotus numerus de illa multiplicatione fuerit, tot partes, idest dies, vel signa sunt inter solem, et lunam. Si autem terdecies lunam quamlibet multiplicaveris, quotus numerus fuerit, tot partes vel menses erunt inter illum locum, in quo luna accensa fuerit, et illam partem cœli, ubi luna currit præsens. Illam ergo partem cœli, quam prima luna die nocteque completa percurrit, sic luna 2, ubi currit, ibi 24 dies sol perveniet, et ita investigandum est per cetera.

De septem sideribus errantibus.

CXII. Inter cœlum terramque septem sidera pendunt certis discreta spatiis, quæ vocantur sol, et luna, stella Saturni, stella Jovis, stella Martis, stella Veneris, stella Mercurii. Hæc autem 7 sidera errantia dicuntur contrarium mundum agentia cursum, idest lævo illo semper in dextera percipiet, quamvis assidua conversatione, in mense celeritatis adtolluntur ab eo, rapianturque in occasum, adverso tamen ire motu per suos quæque passus advertuntur nunc inferius, nunc superius propter obliquitatem. Signiferi vagantur; radiis autem solis præpedita, anomala, vel retrograda, vel stationaria fiunt. Summum planetarum, idest errantium siderum, Saturni sidus est natura gelidum. Inde Augustinus dixit: *Stella Saturni circumulum suum 30 annorum spatio implet, quæ pro aquarum vicinitate frigida esse fertur. 30 annis Signiferum peragit. Hæc ergo stella in septimo cœlo posita esse dicitur; 7 enim cœli esse dicuntur. Inde enim Isidorus dicit: Philosophi mundi 7 cœlos globorum consono motu introduxerunt. In sexto cœlo stella Jovis esse dicitur, quæ alio nomine vocatur stella Phaetonis, natura temperata, annis 12 cursum suum peragit. In 5 circulo stella Martis currere dicitur, quæ Vesper vocatur natura fervida, annis duobus cursum suum peragere videtur, totum vero circumulum zodiacum 15 peragit annis. In quarto cœlo sol medius planetarum currit 365 diebus, et quadrante cursum suum peragens, sed tamen post 28 annos peractos in eundem circumulum revertitur. In tertio cœlo stella Veneris infra solem discurrens, quæ Lucifer dicitur, ut aliodem 348 diebus cursum suum perficiens. Totum autem circumulum novem annis implere dicitur. In secundo cœlo Mercurii sidus currere dicitur 340 diebus ocioire ambitu modo: ante solis exortum, modo post occasum splendens. In primo circulo luna percurrere dicitur 28 diebus, et 12 horis, ut*

A alii autem dicunt 27 diebus, et tertia parte diei, hoc est 8 horis signiferum pervolat. Post 19 autem annos completos in eundem circumulum revertitur.

De velocitate cursu lunæ.

CXIII. Luna vicinior est terris, quam sol, unde et brevior orbe celerius peragit cursum suum; nam iter, quod in diebus 365 et quadrante sol peragit, luna currit per 30 dies; unde et antiqui menses in luna annos; non in solis, cursu posuerunt. Crescens autem luna orientem cornibus petit; decrescens occidentem; et merito, quia casura, et amissura est lumen.

De ascensu solis, et descensu per totum annum, quomodo crescit in unaquaque die, vel quomodo decrescit.

CXIV. Quot dies sunt in ascensione solis, et descensione, ut sit æqua divisio inter lucem, et tenebras, hoc est inter ascensum solis, et descensum? Si hoc scire volueris, ita investigandum est. A XII Kal. Januar. dies incipit crescere usque in XI Kal. Jul. hoc est per duo 90, et duos dies, idest per 6 menses, qui habent dies 182. Per hos ergo sex menses, et dimidium diem naturalem, hoc est 12 horas crescit lux, et dies, et decrescit nox, et tenebræ in omni die per 2 momenta, et dimidium, et sextam partem momenti, hoc est duas tertias momenti. Et ita per 15 dies, et paulo amplius hora crescit. Per 30 autem dies duæ horæ crescunt, sed tamen non sunt illæ duæ horæ integræ adhuc usque dum pervenias ad octo horas diei de mense sequente. In duobus autem mensibus 4 horæ crescunt in sole in augmento diei, sed tamen illæ 4 horæ non sunt plenæ usque ad 16 horam diei de mense tertio. Et ita in tribus mensibus tricenis, et in uno die addito, hoc est per 91 dies sex horæ crescunt. Tot dies sunt a XII Kal. Januar. usque ad XII Kal. Apr., hoc est 12 horis in die, et 12 in nocte; æqualem namque horarum, et momentorum, quæ 480, et totidem in die quot in nocte. In 6 horis autem crescentibus momenta sunt 211. Item ab XI Kal. Apr. usque ab XII Kal. Jul. 3 menses sunt, qui habent dies 91, et sic crescit sol in unoquoque die per duo momenta, et duas tertias momenti. Per 15 autem dies una hora crescit, sed tamen paulo amplius, quia usque ad 4 horas 15 diei non est illa hora integra. Et sic in uno mense 30 dierum duæ horæ crescunt. In duobus mensibus 4 horæ, et ita in tribus mensibus; hoc est ab Æquinotio vernali, usque ab Solstitium, id est ab XI Kal. Apr. usque ad XI Kal. Jul. per 91 dies alix sex horæ crescunt, sic enim Anatholius Alexandrinus Laodicæ civitatis episcopus demonstrat licens: *Per 15 dies sole ascendente per duo momenta, et dimidium, et sextam partem momenti, hora diminuitur de tenebris, hoc est de nocte, et crescit in lumine hoc est in die. Et sic crescunt 12 horæ, hoc est 480 momenta a XII Kal. Jan. usque in XI Kal. Jul. et tunc fiunt 18 horæ in die solstitiali æstivo, hoc est 3 partes diei naturalis, qui habet 24 horas in se, et quarta pars illius diei naturalis fit in nocte sol-*

stitiali, hoc est sex horæ simili modo; et simili numero dierum, hoc est nonageni bini, et duodecies per 6 menses, et dimidium diei naturalis; idest 12 horas per duo momenta, et duas tertias momenti in unoquoque die decrescit lux, et crescunt tenebræ: et nox ab xi Kal. Jul. usque in xii Kal. Januar. usque ad Solstitium hyemale simili numero horarum, et momentorum, et dierum sicut lux sic decrescit, et crescunt tenebræ hora per 15 dies duæ horæ, per 30 horæ 4 per duos menses, hoc est per 40 dies sex horæ. Per 3 menses hoc est a Solstitio æstivo ab xi Kal. Jul. usque ad Solstitium hyemale, et ad xii Kal. Janu. secundum Græcos 12 horæ crescunt in tenebris; et duæ diminuuntur per dies 182, hoc est per momenta 480. Et tunc habentur in illa nocte solstitiali hyemali 18 horæ, hoc est tres partes diei naturalis, et quarta pars in die illo solstitiali, nempe 6 horæ. Hucusque de ascensu, et descensu solis sit dictum, sapientiori majora relinquendo.

De eclipsi lunari et solari Plinius et Hieronymus.

CXV. Plinius secundus in opere pulcherrimo naturalis Historiæ ita descripsit: *Certum solis defectum non nisi novissima vel prima luna fieri, quod vocant cœtum. Luna autem non nisi plena patitur eclipsin; omnibus autem annis fieri utriusque sideris defectus sub terra, nec tamen cum superne sunt ubique cerni, aliquando propter nebula, sæpius globo terræ obstante, et convexitatibus Mundi.* Item Hieronymus: *Deliquium solis, idest defectus veris, ætatisque temporibus accidere solet, nunquam nisi ortu lunæ fieri solet.*

Lacteus circulus est via candida, quæ in spera videtur, a candore dicta, quia alba est, quam aliqui viam esse dicunt, quia circuit sol * splendoris ipsius transiit, ita Lunare.

Sol dum igneus sit, præ nimio motu conversionis suæ amplius incalescit, cujus ignem dicunt philosophi aqua nutrirî, et e contrario elemento virtutem luminis, et caloris accipere.

De variis nominibus solis per varias linguas.

CXVI. Quam se in Hebræo luna simplicia. Ælios in Græco, Phanath cum philosophis, Tithan cum Caldæis, sol cum Latinis de soliditate luminis, vel eo quod solus appareat obscuratis sideribus radiis ejus potentibus.

Argumenta de initio Quadragesimæ, et de clausula Paschæ, et de Rogationibus, et Pentecoste.

CXVII. Si volueris scire quota luna sit initium Quadragesimæ in Rogationibus, scias quota luna fuerit in Pascha in unoquoque anno. De illa epacta præsentî in Pascha rescinde 12, sic erit luna initii Quadragesimæ. Item adde 7 super illam ætatem, quam in Pascha præsentî habueris, sic erit luna in Rogationibus. Item hoc scias, quia qualis luna fuerit in clausula Paschæ in unoquoque anno, talis erit in Rogationibus. Quando enim 15 luna in Pascha fuerit, tunc 22 luna in clausula Paschæ, sic etiam 22 erit in Rogationibus. Sic per 7 ætates luna in clausula Paschæ, et in Rogationibus, id est a 22 usque ad 28.

A Item quando 15 luna in Pascha fuerit, tunc erit 25 in Ascensione Domini, et quando 21 luna in Pascha invenitur, tunc prima luna erit in Ascensione Domini a 25 luna usque ad 31. Et quodcumque 15 luna fuerit in Pascha, tunc erit 5 in Pentecoste, et quando 21 in Pascha, tunc erit 11 luna in Pentecoste. Hæ enim sunt 7 ætates lunæ servandæ in Pentecoste a 5 luna usque ad 11. Et quando 15 luna in Pascha invenitur, tunc 8 luna in Dominica Palmarum est; et quando 21 luna in illa die Palmarum ante Pascha, et hæ sunt 7 ætates lunæ die illius, id est ab 8 luna usque ad 11.

Argumenta de cyclo magno decemnovennali, et lunari et de cyclo magno demonstrandis per annos ab origine mundi.

B CXVIII. Si vis scire quotus sit annus cycli solaris, qui 28 annis peractis in se revertitur 29 anno incipiente; quod si volueris scire, quotus annus cycli 19, immo etiam quotus annus sit cycli magni, qui 533 anno incipiente in semetipsum revertitur, aut quot anni sunt ab origine mundi, et quot cycli solares, et decemnovennales, et quot saltus, et bissextiles dies, et quot cycli magni: computa undecies 533; 500 ergo anni undecies multiplicati fiunt 5000. Item 30 undecies multiplicati fiunt 330, simul autem et prædictus numerus 5830. Item 3 undecies multiplicati 33, qui additi super numerum prædictum fiunt simul 5863. In 11 ergo cyclis magnis tot anni sunt, idest 5863, remanent 126. De numero annorum ab initio mundi. Centesimus igitur vigesimus sextus annus nunc agitur duodecimi magni cycli.

C Hos ergo omnes annos divides per cyclos solares, et decemnovennales, ut sciamus, quot cycli solares sint, et quot decemnovennales ab origine mundi, et quotus annus sit in præsentî anno cycli solaris, et cycli decemnovennalis. In uno ergo cyclo magno, quem dicunt in se reverti 533, anno incipiente, solares cycli sunt 19. Decemnovennales vero 28. Si enim 28 decies et novies multiplicaveris, vel 19 per 28, 532 efficiunt. Et si in 11 cyclis magnis 209 solares cycli sunt; nam 10 undecies multiplicati fiunt 110 et 9 undecies, vel undeno ducti 99 sunt, simul autem 209. Item in 11 magnis cyclis decemnovennales sunt 308, 20 enim undecies multiplicati 220 sunt, et 8 undecies, vel 11 octies ducti 88 faciunt; simul vero 308 in quibus sunt anni 5863. Item in annis 126, qui supersunt, 4 cycli solares continentur, 20 enim quater ducti fiunt 80, et 8 quater multiplicati fiunt 32, sunt simul autem 112. Adde istos 4 cyclos solares super alios supradictos 209, fiunt 243. Tot cycli solares integri ab initio mundi, in quibus anni continentur 5575 remanent 14. Quartus decimus annus est cycli solaris. Item in 126 annis, qui remanent super 11 cyclos magnos per 19 divisi 6 decemnovennales sunt. Si enim de 120 tolle 6, sex decemnovennales fecisti, et illi 6 quos tulisti, et alii 6 qui super 120 fuerant, fiunt simul 62. Duodecimus annus est cycli decemnovennalis. Qui annus communis incipit a 16 Kal. Mai. usque in prid. Non. Apr. dies

habens 354. Illos ergo 6 decemvovennales, quos fecisti de 120 mitte super 308 supradictos, sunt 314, tot. cycli decemvovennales sunt integri ab initio mundi, in quibus sunt anni 5977; remanent 12: duodecimus annus est cycli decemvovennalis, sicut diximus.

De numero cyclorum, et quot dies bissextilis, et quot saltus ab origine mundi.

CXIX. Quot ergo cycli decemvovennales habet ab origine mundi, 314 tot saltus sunt, idest 314. Bissextilia autem dies sunt 1497, in quibus continentur anni 4, et dies 37.

Incipit cyclus decemvovennalis, quem Græci Enneacidecaeterida vocant.

CXX. Constitutus a sanctis Patribus, in quo 14 Paschales omni tempore sine ulla reperies falsitate: tantum memineris annis singulis, qui cycli lunæ, et qui decemvovennalis existet. In præsentem namque tertiam Indictionem est consulatu Probi junioris tertius decimus circulus decemvovennalis, 10 lunaris est, finit.

Hic autem cycli Dionysii 5 decemvovennalis constat, hoc est 95 annis, sumitque exordium a 32 anno Incarnationis Domini, et desinit in 526 annos. Hunc ergo cyclum præterminisimus, quia præterit totus.

Incipit præfatio sancti Felicis abbatis Cyrillitani.

CXXI. Olympiade 194 mediante, idest 42 anno imperii Octaviani Augusti natus est Dominus Noster Jesus Christus in carne. A nativitate ergo Domini usque in olympiadem 45, tam idem usque in primum annum Diocletiani sunt anni 284. Et a primo anno Diocletiani usque in primum cyclum Dionysii invenies annos 248, sunt quippe simul anni 532. Ab hoc et Dionysius annos 532 in primo suo cyclo ab Incarnatione Domini. Nam hic cycli sancti Cyrilli in 247 finivit. Adde 1, quem inchoat Dionysius, et invenies annos 248, sicut supradictum est. Finit.

Incipit Prologus sancti Chyllitani. Iterum sermo Felicitæ, incipit de Dionysio, et de semetipso in Christi nomine.

CXXII. Dionysius quondam Urbis Romæ sanctissimus, abbas utriusque linguæ Græcæ scilicet et Latinæ, elegantiam scientiam præditus, Paschali interea rationum decemvovennales numero 5 sagaci ingenio anteriores composuit cycli, exordium scilicet sumens ab Incarnatione D. N. J. C. 532 ann. Indictione 10 usque ad 626 Incarnationis annum Indict. 14 memoratorum cyclorum serie continuata produxit. Et quoniam memorati viri quintus nunc peragitur cycli, ad cuius supplementum 10 adhuc supersunt anni, ad nostram providet parvitas alios subsequentes cycli decemvovennales numero 5 ad instar superiorum cyclorum rationali dispositione componere, initium facientes a 627 Incarnationis anno Indict. 15 usque ad 721 Incarnationis annum Indict. 4 certum præfixum est posuimus terminum. Quapropter monuimus lectorem, ut dum præfati, et venerabilis Dionysii quintus expletus fuerit, ad nostros subsequentes

cyclus, ut diximus 5 transitum faciat, et absque ulla erroris caligine dies festos Paschales, vel lunas per ordinem fida ratione reperiet.

Explicunt Chyllitani 5 cycli decemvovennales prætermisiss, eo quod omnes præterierint.

Anno XIX. IV. Luna 1 a Kal. Jan. usque ad 13 Kal. Jan. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. V. Luna 2 a 12 Kal. Jan. usque in 5 Id. Decemb. quia communis est annus, dies 354.

Anno XIX. VI. Luna 3 a 4 Id. Decemb. usque in 5 Kal. Jan. quia embolimus est, dies 384.

Anno XIX. VII. Luna 4 a 4 Kal. Jan. usque in 17 Kal. Jan., quia communis est, dies 354.

Anno XIX. VIII. Luna 5 a 15 Kal. Jan. usque in 8 Id. Decemb. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. IX. Luna 6 a 7 Id. Decemb. usque in 8 Kal. Januar. quia embolimus est, dies 384.

Anno XIX. X. Luna 7 a 7 Kal. Januar. usque in 8 Kal. Janu. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XI. Luna 8 a 18 Kal. Januar. usque in 4 Non. Januar., quia embolimus est, dies 384. Ogdoas.

Anno XIX. XII. Luna 9 a 3 Non. Janu. usque in 11 Kal. Januar., quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. XIII. Luna 10 ab 11 Kal. Januar. usque in 3 Id. Decemb., quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XIV. Luna 11 a prid. Id. Decemb. usque in 3 Kal. Jan., quia embolimus est, dies 384.

Anno XIX. XV. Luna 12 a prid. Kal. Jan. usque in 14 Kal. Jan., quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. XVI. Luna 13 a 13 Kal. Januar. usque in 6 Id. Decemb. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XVII. Luna 14 a 5 Id. Decemb. usque in 6 Kal. Januar. quia embolimus est, dies 384.

Anno XIX. XVIII. Luna 15 a 5 Kal. Januar. usque in 17 Kal. Januar. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XIX. Luna 16 a 16 Kal. Januar. usque in Non. Decemb., quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. I. Luna 17 a Nonis Decemb. usque in 10 Kal. Janu., quia embolimus est, dies 384.

Anno XIX. II. Luna 18 a 9 Kal. Januar. usque in prid. Id. Decemb. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. III. Luna 19 ab Id. Decemb. usque in prid. Kal. Jan., quia embolimus est, dies 384.

Idcirco autem 17 luna anno computis ab ipso, quo prior explicitur est annus die incipit, et non a sequente, ut cæterorum, ne propter saltum lunæ, quem dicunt, unum eidem anno dies 10 videatur, quia ipsum Dionysius decemvovennalem cyclum huiusmodi vocavit percurrrens edecuit ab eodem die, quo ultimi conclusit anni ætas primi inchoando principium.

Mensis lunaris habet dies 19, et dimidium, hoc est 12 horas, sed illam mediocritatem de altero mense

actores conjungunt, et faciunt unum diem, et pro-
pterea dicitur unus mensis in Luna 29 Luna habere.
et alteram 30.

De concordia mensium.

CXXIII. Januarius autem cum Decembrio in hora-
rum mensura concordat. Februarius cum Novem-
brio spatium æquale consummat. Martius con-
sentit cum Octobrio. Aprilis æquat Septembrem.
Maius respondet Augusto. Junius compar est Julio.

*De cyclo Libri Romanorum incipit, qui inventus
est apud Romanos 30 anno ante Nativitatem
Christi.*

CXXIV. Quinto cycli decemnovennalis regione
lunaris cyclus includitur a quarto hujus anno inci-
piens, et in tertio ejusdem anno completur. Hic
autem cyclus proprie Romanorum est, et ad men-
sem Januarium pertinens, nam sicut annum decem-
novennalis cycli propter legalem Hebræorum ob-
servationem a Paschali mense inchoat, ibidemque
finitur, ita et hic Romanorum institutione a luna
Januarii mensis inchoat, atque ibi desinit. Sicut ille,
sic et iste primum et secundum annum habet com-
munes, tertium habet embolimæum, quartum et
quintum communes, sextum embolimæum, septimum
communem, octavum embolimæum. Huc usque
Ogdoas. Endecas quoque cycli lunaris instar de-
cemnovennalis cycli 7 annos communes habet, et
4 embolismales, et habet communis annus menses
lunares 12, id est dies 354. Embolimæus autem annus
habet 13 menses, videlicet dies 384 præter unum
dumtaxat 17 annum cycli hujus, qui est decemno-
vennalis primus, in quo unus de ratione saltus lunæ
intercipitur. Quæ ut manifestius clara fiant, singu-
lorum annorum ordinem, et cursum videamus, et
quæ Dionysius in mense Paschali, nos in Januario
facere curamus.

Annus solaris incipit a Kal. Janu., et habet dies
365. Annus communis habet dies 354. Annus autem
embolimæus habet dies 384, et menses 13.

Anno decemnovennali I. Luna 17 a 15 Kal. Maias
usque ad Non. Apr. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. II. Luna 18 a prid. Non. Apr. usque
in 8 Kal. Apr. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. III. Luna 19 ab 7 Kal. Apr. usque in
Id. Apr. quia embolimæus est, dies 384.

Anno XIX. IV. Luna 1 a prid. Id. Apr. usque in
4 Non. Apr. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. V. Luna 2 a Kal. Apr. usque in 11
Kal. Apr. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. VI. Luna 3 a 10 Kal. Apr. usque in 4
Id. Ap. quia embolimæus annus est, dies 384.

Anno XIX. VII. Luna 4 a 5 Id. Apr. usque in 3
Kal. Apr. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. VIII. Luna 5 a prid. Kal. Apr. usque in
14 Kal. Maii, quia embolimæus est, dies 384. Ogdoas.

Anno decemnovennali IX. Luna 6 a 15 Kal. Maii
usque in 7 Id. Apr. quia communis annus est,
dies 354.

A Anno XIX. X. Luna 7 a 8 Id. Apr. usque in 6
Kal. Apr. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XI. Luna 8 a 5 Kal. Apr. usque in 19
Kal. Maias, quia embolimæus est, dies 384.

Anno XIX. XII. Luna 9 a 6 Kal. Maias, usque in 2
Non. Apr., quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. XIII. Luna 10 a Non. Apr. usque in 9
Kal. Apr. quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. XIV. Luna 11 ab 8 Kal. Apr. usque
in prid. Id. Apr., quia embolimæus est, dies 384.

Anno XIX. XV. Luna 12 a 3 Id. Apr. usque in
Kal. Apr. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XVI. Luna 13 a 4 Non. Apr. usque in
12 Kal. Apr., quia communis annus est, dies 354.

Anno XIX. XVII. Luna 14 ab 11 Kal. Apr. usque
B in 5 Id. Apr., quia embolimæus est, dies 384.

Anno XIX. XVIII. Luna 15 a 14 Id. Apr. usque
in 4 Kal. Apr. quia communis est, dies 354.

Anno XIX. XIX. Luna 16 a 3 Kal. Apr. usque in 15
Kal. Maias, quia embolimæus est, dies 384. Endecas.

Quot sunt menses qui habent 31 dies? 7, hoc est,
Januar. Mart. Mai. Jul. Aug. Octob. Decemb. Item 4
menses, qui habent dies 30, hoc est Apr. Jun. Se-
ptemb. et Novemb. Februarius autem 28. Cœqua
omnes menses, ut unusquisque 30 dies habeat, su-
persunt 5 dies intercalares. Cum ipsis augmenta,
ubi opus fuerit. Hoc autem scito, quia si unus dies
plus aut minus fuerit, evidens error est.

De ætate lunæ si quis computare non potest.

CXXV. Quod si adeo quiquam deses, vel hebes sit,
ut absque omni labore computandi lunæ cursum
scire voluerit, innotetur Alphabetis, quæ in hujus
annali videlicet libello juxta cursum destinata luna-
rem, ubi duos lunæ circuitus, idest quinquagenos,
et novenos dies terna tenet Alphabeti. Et quam-
cumque literam luna in hac ætate semel habet,
eamdem per totum annum simili modo notatam in
eadem semper ætate habere non desinit, nisi forte
(quod tamen raro accidit), embolismorum hæc
ratio immutet; v. g. anno tertio cycli decemno-
vennalis luna quæ 30 dies habitura est, semper ab A
nodo incipit, secunda est in B, tertia in C similiter
modis, idest nullo puncto adnotaris. Et sic ex or-
dine suæ literæ quamque reserva ætatem lunæ.
Item luna, quæ eosdem 30 dies habitura est ab I
D subnotato incipiens, secunda semper in M, tertia
est in N simili figura, et sic ex ordine recurrens
lunam sui culcumque literæ restituit ætatem. De-
scendendi enim gratia primum de ternis Alphabe-
tum nodis utrinque literis secundum subnoteris,
tertiam semper notaris determinandum providit
antiqutitas.

Item de lunæ cursu si quis ignorat.

CXXVI. Si quis vero etiam calculandi minus ido-
neus lunaris circuitus existit curiosus, et huic ad
commoditatem ingenioli sui commodamus argumen-
tum, ut omnes inveniat. Siquidem totam annalis
circuitus seriem, que 12 mensibus continetur, Al-
phabetis distinximus, ita dumtaxat, ut primi et

secundi ordo vicens septenos dies, tertius autem uno amplius complectatur, illo videlicet, qui de tertio repetitis octo horis superfluis adcrevit, et ut dies, quo signare volebamus, litera sufficerent, non singulis has diebus adposuimus, atque ideo non ultra O Alphabetum tangere opus erat. Præposuimus eidem operi paginam regulam, quæ decem et novem Alphabeti huiusmodi a diversis literis inchoantia totidem annorum circuli decemnovennalis caperet simul et mensium singulorum, signorumque vocabula duodecim, quæ hoc ordine disposita est. Juxta numerum dierum, quibus luna zodiacum persolvat 27 lineas habet in longitudine nominibus singulorum ante, nominibus vero mensium retro adnotatis, ut qui signorum imperitus est, ex mensium tamen notitia possit invenire quod quærit. Decem vero et novem habet in latitudine lineas, quæ ordine decemnovennalis circuli superscripto adnotato annorum ex numero præmonstret. Cum igitur anno quolibet diem quemlibet in quo signo, vel cuius mensis in partibus lunam habet, scire volueris aperto, literam q. idem sit proposita die, recurres ad regularem paginam, in qua literarum est distincta congeries, eodemque statim anno ex titulo frontis invento illam, quam quærebas, literam ejusdem diei invenies, atque ante, ac retro incipiens quod signum, quemve mensem e regione habet adnotabis. Ponamus aliquod, quo ad cætera Lector convalescat exemplum. Quæris, ubi sit luna v. g. in Kal. Apr. anno sexto circuli decemnovennalis. Aperi Codicem, quære diem Kalendarum memoratarum, invenies E literam præscriptam. Recurre ad paginam regularem, videbis annum sextum, perspecto ejus Alphabeto E literam reperies. Circumfer oculos ad latera, hinc Geminorum extrema, illinc Junii mensis initia deprehendes esse notata, et sive eruditus, sive simplex es lector, palam te quod cupiebas, investigasse lætaberis in supernotato illo anno quibuscumque diebus E literam videris, adscriptam sive crescentem, sive decrescentem in hisdem coeli partibus lunam noveris esse conversatam.

Incipit Epistola de ratione lunæ primo anno embolimæo ogdoad.

CXXVII. In primo igitur anno embolimæo, hoc est in ogdoade tertia sunt epactæ 22 et ideo est luna in Kal. Septemb. et Octobr. 27. In Kal. Novemb. et Decemb. 29. Ipsa autem luna, quæ est 29 in Kal. Decemb. * extingit illic, sua luna est. Illa

II

vero luna, quæ in quarto Non. Decemb. incipit, et terminatur 30, 2 Kal. Jan. embolismi est. Quæ autem in Kal. Jan. et prima luna, ipsius est, quam et ipsam tricesimam terminare debeas. Ecce invenisti lunam in primo anno embolimæo in Kal. Jan.

A ipsius est. Illa enim luna, quæ initiatur prima 4 Non. Septemb., et finitur 30 Kal. Octob. embolismalis est. Et illa, quæ incipit prima 6. Non. Octob. et 3 Kal. Novemb. finitur 29, luna Octobris est. In Kal. vero Novemb. et Decemb. sit luna 2 in Kal. Januar. 4, sicut ordo est.

Item de tertio anno embolimæo ogdoadis.

CXXIX. Item de tertio anno embolimæo, sunt autem in ultimo embolimæo ogdoadis epactæ 17; luna vero in Kal. Septemb. et Octob. 22, in Kal. Novemb. et Decemb. 24, in Kal. Mart. 26, in Kal. Apr. et Maii 27, in Kal. Jun. et Jul 29, in Kal. Aug. 1, in Kal. Septemb. 3. Quare facis unam ætatem lunæ in Kal. Apr. et in Kal. Mai., quia nusquam sic in calculo requiritur; ideo quippe quia luna, quæ 27 est in Kal. Apr., in 4. Non. Apr. 28, 3 Non. Apr. 29, prid. Non. Apr. 30 embolismalis est extingit illic. Et illa quæ initiatur Non. Apr. ipsa est Paschalis, et evenit 14, 14 Kal. Maii, et terminatur 29, 5 Non. Maii luna Aprilis est. Illa vero quæ est prima 4 Non. Maii, et finitur 30, 4 Non. Jun., luna Maii est; luna enim, quæ initiatur prima 3 Non. Jun. finiturque 29 Kal. Jul. luna Junii est. Luna namque quæ incipit 6 Non. Jul., terminaturque 30 prid. Kal. Aug., luna Julii est. Postea autem sit luna in Kal. Aug. prima in Kal. Septemb. 3, sicut ordo habet. Nam si non fecisses unam ætatem lunæ in Kal. Apr., et in Kal. Maii, et si non fuisset luna embolismalis, quæ finitur 30 in Apr., sed 29, evenisset tibi in ipso anno in termino Paschali, quod est 14 Kal. Maii, non 14 sed C 15, et fuisset error in Pascha, seu in ætatibus lunæ.

Item de primo anno embolimæo in endecade.

CXXX. In primo igitur anno embolimæo endecadis sunt epactæ 20 et idcirco est luna in Kal. Septemb. et Octob. 25 in Kal. Novemb. et Decemb. 27, in Kal. Jan. 29, in Kal. Febr. prima, in Kal. Mart. 29, 6 Non. Mart. 30 luna Martii est. Illa autem luna, quæ 5. Non. Mart. incipit, et extingit 30; in Kal. Apr. embolismalis est. Illa vero quæ 4. Non. Apr. initiatur prima, ipsius luna est, extingit 29 prid. Kal. Maii: Et luna quæ in Kal. Maii evenit prima, ipsius luna est. Cæteræ vero ordinem suum sequuntur.

Item de secundo anno embolimæo endecadis.

CXXXI. In ipso autem anno sunt epactæ 23; luna in Kal. Septemb. et Octob. 28, in Kal. Novemb. et Decemb. 30. Illa autem luna, quæ in Kal. Novemb. 30 terminatur, luna ipsius est Novemb. Et illa quæ in Kal. Decemb. 30 finitur embolimæa. Quæ vero prima 4 Non. Decemb. inchoat, finitque 29, 3 Kal. Jan., ipsa est Decemb., in Kal. Jan. 2, et in Kal. Febr. 3. Cæteræ autem ordinem suum sequuntur.

Item de tertio anno embolimæo endecadis.

CXXXII. Sunt autem in ipso anno epactæ 26.

quæ 4 Non. Aug. inchoat, hnturque 30 prid. Kal. A Septemb. embolimæa est. In Kal. igitur Septemb., et Octob. per epact. 26 fit luna prima. Cæteræ vero deinceps ordinem suum sequuntur.

Item de IV anno embolimæo endecadis.

CXXXIII. Sunt namque epactæ in ultimo embolimæo endecadis 18. In Kal. autem Septemb. et Octob. luna 23. In Kal. Novemb. et Decemb. 25. In Kal. Jan. 27. In Kal. Febr. 28, in Kal. Mart. 27, in Kal. Apr. et Maii 28, in Kal. Jun. 30, in Kal. Jul. prima. In Kal. Aug. 2, in Kal. Septemb. 5. Ideo namque facimus unam ætatem lunæ in Kal. Apr. et in Kal. Maii, quia luna, quæ in Kal. Apr. est 28, 4. Non. Apr. 29, 3. Non. Apr. 30, embolimalis est.

Illa enim luna, quæ prid. Non. Apr. initiatur prima, et extenditur usque in 6 Non. Maii, 29 luna Aprilis est. Ipsa enim Paschalis, et evenit 14, 15 Kal. Maii: Et nisi ita fecisses, evenisset tibi in termino Paschali luna 15, et fuisset error in Pascha, sive in ætatibus lunæ. Luna vero, quæ initiatur prima 5 Non. Maii, et finitur 30 in Kal. Jun., luna Maii est. Illa vero quæ in Kal. Jul. est prima extingit 3 Kal. August., 30 luna Julii est. Illa autem luna, quæ in Kal. Augusti est 2 jam ordinem suum tenet; terminatur enim 29, 5 Kal. Septemb. Ideo namque evenit luna prima 4 Kal. Septemb., et 3 Kal. Septemb. 2 prid. Kal. Septemb. 3 in Kal. vero Septemb. non 4 secundum cõpotum, sed 5 propter saltum.

CXXXIV.

De cursu lunæ per 12 signa in anno.

Aries.	AKE.	NHC.	MGB	KEO.	DMG.	BLF	Martius.
Taurus.	B.	OID.		LFA.	NH.	C.	Aprilis.
Gemini.	CLF.	AKE.	NHC.	MGB.	EOI.	DMG	Maius.
Cancer.	DMG.	BLF.	A-ID.	NHC.	FAR.	ENH.	Junius.
Leo.	ENH.	CMG.	BKE.	OID.	GBL.	FA-I.	Julius.
Virgo.	FA-I.	DNH.	CLF.	AKE.	HCM.	CBK.	Augustus.
Libra.	GBK.	EOI.	DMG.	BLF.	IDN.	HCL.	September.
Scorpius.	HCL.	FAK.	EMH.	CMG.	KEO.	IDM.	October.
Sagittarius.	IDM.	GBL.	F-AL.	DNH.	LFA.	KEN.	November.
Capricornus.	KEN.	HCM.	GBK.	EOI.	MGB.	LFA-	December.
Aquarius.	LFA-	IDN.	HCL.	FAR.	NHC.	MGB.	Januarius.
	KE.	M.		GBL.	OID.		
Piscis.	MGB.	LFA-	ID N.	HEM.	A	NHC.	Februarius
	NRC.	KE	KE	IDN.	B KE	OID.	
Aries.	OID.	MGB.	LFA-		CLF.	AKE.	Martius.

A a KAL. JANU. Circumcisio Domini.
 b iv. Non.
 B c iii.
 d ii.
 C e Non.
 f viii. Id. Epiphania.
 D g vii.
 h vi.
 E i v.
 k iv.
 F l iii.
 m ii.
 G n Id. Octava Epiphaniæ.
 o xix. Kal. Febr.
 H p xviii.
 q xvii.
 I r xvi. Depos. S. Antonii monachi.
 Sol in Aquario.
 s xv.
 K t xiv.
 u xiii. S. Sebastiani martyr. S.
 L a xii S. Agnetis.
 b xi. Natale S. Anastasii ad aquas Salvias.
 M c x.
 d ix.
 N e viii.
 f vii.
 O g vi.
 h v. S. Perpetuæ, et Agnetis.
 A i iv.
 B k iii.
 l ii.
 C m KAL. FEBR.
 n iv. Non. dies S. Mariæ.
 D o iii
 p ii.

E q Non. S. Agathæ.
 r viii. Id.
 F s vii. Id. veris initium habet dies XCI.
 t vi.
 G u v.
 a iv.
 H b iii.
 c ii.
 I d Idus.
 e xvi. Kal. Mart.
 K f xv. Diabolus retrorsum recessit a Domino.
 xiv. S. Julianæ in campo Faustinae.
 Sol in Piscibus.
 L h xiii.
 i xii.
 M k xi.
 l x.
 N m ix.
 n viii.
 O o vii.
 p vi.
 A q v. Septb. Ægypt. mense Famenoth.
 r iv.
 B f iii.
 C t ii.
 D a KAL. MART.
 b vi. Non.
 E c v.
 d iv.
 F e iii.
 f ii.
 G g Non.
 h viii. Id. Prima incensio Lunæ Paschalis.
 H i vii.
 k vi.
 l v.

m	iv. Depos. S. Gregorii papæ.	c	xi
K n	iii.	D d	x.
o	ii.	e	ix.
L p	Idus.	E f	viii.
q	xvii. Kal. Apr.	g	vii. Dec. Ægypt. mens. Paoni.
M r	xvi.	T h	vi.
s	xv. Sol in Arietem.	i	v.
N t	xiv.	G k	iv.
u	xiii.	l	iii.
O a	xii. Natale S. Benedicti Abbatis. XIV. Luna et æquinoctium.	H m	ii. S. Petronillæ.
b	xi. Primum Pascha, et sedes Ep. prim. scl. cl.	n	
A c	x.	I o	KAL. JUN.
d	ix. Sedes concurrentium.	p	iv. Non.
B e	viii. Dominus crucifixus est, et conceptus.	K q	iii. Depos. S. Benedicti, et S. Johannis, et S. Faustini.
f	vii.	r	ii.
B g	vi. Ogd. Endec. mens. Farmuthi.	L s	Non.
h	v.	t	viii. Id.
D l	iv.	M u	vii.
k	iii.	a	vi. Dedicatio S. Stephani.
E l	ii.	N b	v.
m	KAL. APRIL.	c	iv.
F n	iv. Non.	O d	iii. Bernabe Ap.
o	iii.	e	ii.
G p	ii.	A f	Id.
q	Non. Ultima incensio Lunæ Paschalis.	g	xviii. Kal. Jul.
H r	viii. Id.	B h	xvii.
s	vii.	i	xvi.
I t	vi.	C k	xv. Nicandri, et Marciani. Sol in Cancrum.
u	v.	l	xiv.
K a	iv.	D m	xiii. Gervasii, et Protasii.
b	iii.	E n	xii.
L c	ii.	o	xi.
d	Id.	F p	x. S. Jacobi Alphæi Apost.
M e	xviii. Kal. Maii.	q	ix.
f	xvii.	G r	viii. S. Johan. Baptistæ. Solstitium.
N g	xvi.	s	vii. Dec. Ægypt. Mens. Ephipi.
h	xv. Sol in Taurum.	H t	vi. Johannis, et Pauli.
O i	xiv.	u	v. Dedicatio S. Petri.
k	xiii.	I a	iv.
A l	xii.	b	iii.
m	xi.	K c	ii. S. Pauli proprie Petoni Abbatis.
B n	x.	d	
o	ix.	L e	KAL. JUL.
C p	viii. S. Gregori martyrjs.	f	vi. Non.
D q	vii. S. Marci evang. et Letaniæ majores.	M g	v.
r	vi. Nonus Ægypt. Amphaom pasch.	h	iv.
E s	v.	N i	iii. Dedicatio S. Martini.
t	iv.	k	ii.
F u	iii.	O l	Non.
a	ii.	m	viii. Id.
G b	KAL. MAI. Natale apostolorum Philippi, et Jacobi fratris Johannis.	A n	vii.
c	vi. Non.	o	vi.
H d	v. Inventio S. Crucis.	B p	v.
e	iv.	q	iv. Naboris, et Felicis.
f	iii.	C r	iii.
g	ii.	s	ii. Dies Caniculares.
K h	Non.	D t	Id.
i	viii. Id. Ortus virgiliarum.	u	xvii. Kal. Aug.
L k	vii. Æstatis initium : † : habet dies XC.	E a	xvi.
l	vi	b	xv. Depos. Hermeresii Abb. Sol in Leone.
M m	v.	F c	xiv.
n	iv. Natale S. Pancrati martyrjs.	d	xiii. S. Severi.
N o	iii.	G e	xii. S. M. Magdalenzæ.
p	ii.	f	xi.
O q	Id. Pentecostes primus.	H g	x. S. Apollinaris Martyris.
r	xvii. Kal. Jun.	h	ix.
A s	xvi	J i	viii. Jacobi Zebedæi Apost. frat. Johannis,
t	xv. Sol in Geminos.	k	vii.
B u	xiv.	l	vi.
a	xiii	m	v. Nazarii, et Celsi.
C b	xii.	L n	iv.
		o	iii.
		M p	ii.

q KAL. AUG.
N **r** iv. Non.
s iiii.
O **t** ii.
u Non.
A **a** viii. Id. Romæ Sixti, Felicissimi, et Agapiti.
b vii. Autumni :†: initium.
B **e** vi
d v.
C **e** iv. Natale S. Laurentii.
f iiii.
D **g** ii.
h Id.
E **i** xix. Kal. Sept.
k xviii. Assumptio S. Mariæ.
F **h** xvii.
m xvi.
G **n** xv. Sol in Virgine.
o xiv.
H **p** xiii.
q xii.
I **r** xi.
f x. Autumnus oritur.
t ix. Residui v dies Ægypt. Epagomenæ.
a viii. Natale S. Bartholomæi Apostoli.
b vii.
M **c** vi.
d v. Natale S. Augustini.
N **e** iv. Decollatio S. Johannis Baptistæ. Primus Ægyptiis mens. Thoth.
f iiii.
O **g** ii.
h KAL. SEPTEMB.
A **i** iv. Non.
k iiii.
B **l** ii.
m Non.
C **n** viii. Id.
o vii.
D **p** vi. Nativitas S. Mariæ.
q v.
E **r** iv.
s iiii.
F **t** ii.
u Idus.
G **a** xviii. Kal. Octob. Cornelii, Cypriani, et Exaltatio S. Crucis.
b xvii.
H **c** xvi. S. Euphemie, et S. Lucie.
d xv. Sol intrat in Libram.
I **e** xiv.
f xiii.
K **g** xii.
h xi. Matthæi Apost. et Evangelistæ.
L **i** x. Passio S. Mauricii Martyris.
k ix.
M **l** viii.
m vii.
N **n** vi.
o v. Cosmæ, et Damiani.
O **p** iv.
q iiii. Dedicatio Basilicæ S. Angli Ægypt. mens. Saotii.
A **r** ii. Depos. Hieronymi presbyteri.
s
B **t** KAL. OCTOB.
u vi. Non.
C **a** v.
b iv.
D **c** iiii.

l iiii.
I **m** ii.
n Idus.
K **o** xvii. Kal. Novemb.
p xvi.
L **q** xv. Lucæ Evang. Sol in Scorpionem.
r xiv.
M **s** xiii.
t xii.
N **a** xi.
b x.
O **c** ix.
d viii.
A **e** vii.
f vi.
B **g** v. Apostoli Simonis, et matet h. ter. Ægypt. mens. Athyr.
h iv.
C **i** iiii.
k ii.
D **l** KAL. NOVEMB.
m iv. Non.
E **n** iiii.
o ii.
F **p** Nonæ.
q viii. Id.
G **r** vii. Hyemis initium : † : habet dies XCL.
s vi.
H **t** v.
u iv. S. Marci Episcopi.
I **a** iiii.
b ii.
K **c** Idus.
d xviii. Kal. Decemb.
L **e** xvii.
f xvi.
M **g** xv. Sol in Sagittario. Teclæ Virginis.
h xiv.
N **i** xiii.
k xii.
O **l** xi.
m x. Natale S. Cecilie.
A **n** ix. Natale S. Clementis.
o viii. Chrysogoni.
B **p** vii.
q vi.
C **r** v. Quart. Ægypt. mens. Choac.
s iv.
D **t** iiii.
u ii. Natale S. Andree.
E **a** KAL. DECEMB.
b iv. Non.
F **c** iiii.
d ii.
G **e** Nonæ.
H **f** viii. Id.
g vii. S. Ambrosii.
I **h** vi.
i v.
K **k** iv.
l iiii.
L **m** ii.
n Id. S. Lucie de Syracusis.
M **o** xix. Kal. Januar.
p xviii.
N **q** xvii.
r xvi.
O **s** xv. Sol in Capricorno.
t xiv.

f vi. S. Johannis.
E h v. Infantium et lactentium.
l iv.
F k iii.

l ii. S. Columbæ virg. et Syvestri.

De cursu solis per duodecim signa.

CXXXV. Quasi quodam modo 4 dierum munera primordialia 4 dierum creationis designarent. Et quia prima die lux condita est, prima die lucis materia ostendit mihi. Secunda die Creator firmamenti pulchritudinem extendit inter aquas, et aquas. Secunda die in muneribus vestimenta Sacerdotalia divisionum inter corpora Sacerdotum, et populi demonstrare cognovi. Tertia die, terra cum ornamentis suis apparuit. Tertia die auri electissima species, quæ gremio eruitur terræ, directa est mihi. Quarta die sol honor seculi cum sideribus cælo inditus est. Quarta die clara quædam, et rotunda in similitudine solis species honor mensæ allata est mihi, habens 27 semicirculos, qui si bis ducantur, erunt 54 propter horas lunaris cursus, quibus per singula signa currere solet, habens circulum rotundum in medio propter solis perpetuam rotunditatem, quomodo 10 horæ, et semis singulis mensibus ad crescere solent.

Sol igitur primo anno post bissextum initio primæ horæ noctis intrat in Arietem, et post dies 30 et decem semis horis exit de Ariete, hoc est hora 11 noctis trigesimæ primæ, et secundo puncto, et tertio puncto 11 hora ejusdem noctis intrat in Taurum, et ibi moratur 30 dies, et decem semis horas; et exit de Tauro 9 hora diei plena, et ibi habes unam horam ex 4 punctis in duobus signis, et sunt duorum signorum 60 dies, et 21 hora. Et decima hora diei intrat in Geminos, et exiet de Geminis 7 hora plena noctis, et duobus punctis 8 hora noctis, et tertio puncto intrat in Cancrum, et exiet de Cancro sexta hora diei plena, et ibi habes secundam horam, et 5 punct. duorum signorum, et sunt in Geminis, et in Cancro dies 60, et horæ 21, et habes in his 4 signis horas 42 et dies 120. Et intrat in Leonem septima hora diei, et exiet de Leone quarta hora noctis, et duobus punctis decima horæ et 3 puncto. Quinta hora noctis intrat in Virginem, et exiet de Virgine tertia hora diei plena, et habens unam horam ex 4 punctis Leonis, et Virginis, et habent 60 dies hæc duo signa, et horas 21, et sunt horum sex signorum dies 182 et horæ 63 et sunt, ut dixi, dies 182 et tertius dies dimidius ex duodecim horis, et tres horæ supra quadrantiles. Et intrat sol in Libram hora diei quarta, et exiet de Libra prima hora diei, et secundo puncto secundæ horæ noctis exiet de Scorpione 12 hora noctis plena, et habes unam horam ex 4 punctis, et sunt horum duorum signorum dies 60 et horæ 21. Et intrat sol in Sagittarium

Apta signa, et habes dies 300, et horas 105. Et intrat Sol in Aquarium decima hora noctis, et exiet de Aquario hora septima diei, et secundo puncto hora octava, et intrat tertio puncto octava hora diei in Pisces, et exiet de Piscibus sexta hora noctis plena; et hæc sunt sex horæ, quæ de punctis singulorum signorum ad crescant, et habent hæc duo signa 60 dies, et 21 horas. Has adde ad suprascriptos dies vel horas, sunt dies 12 signorum 360 et horæ 126. Partire 120 horas per 24 et sunt quinquies 24 quot sunt 5 dies, et erunt totius anni tricenteni, sexageni, et quinque dies, et sex horæ, quia ante habuisti centum viginti sex horas. Has sex horas per quadriennium ductas faciunt 24 horas, quod est unus dies, quem Latini bis sextum vocant; et si non adderetur in Februario quarto anno hæc dies, intraret itaque sol quartas decimas Kal. Apr. prima hora noctis in Arietem, et post 120 annos traditas solis, dum Arietem intrare debuisset, intrasset itaque in Taurum, nisi dies 30 in centum 20 annis bissextiles auferent cursus illius. Hæc et hujusmodi rationes tam suaves sunt in consideratione scientibus, ut cæteræ artes philosophiæ solent esse dicenti, et intelligenti eas. Nam philosophi non fuerunt conditores harum artium, sed inventores. Nam Creator omnium rerum condidit eas in naturis, sicut voluit. Illi vero, qui sapientiores fuerunt in mundo inventores erant harum artium in naturis rerum, sicut de sole, et luna, et stellis facile potest intelligi. Quid enim aliud in sole, et luna, et sideribus consideramus, et miramur, nisi sapientiam Creatoris? Et cursus illorum naturalis fertur. Itaque Abraham patriarcha ex astrologiæ ratione Creatorem Deum intellexisse, et venerasse, et inde amicus Dei appellatus est, et temptatus in fide jam fortis inventus est. Nam dicunt Hebræi, exisse eum de Hur Chaldaeorum, id est de igne Chaldaeorum, qui Chaldaei ignem pro Deo coluerunt. Solebat magister meus mihi sæpe dicere: Sapientissimi hominum fuerunt, qui artes in naturis rerum invenerunt. Obproprium grande, ut dimittamus eas perire diebus nostris, sed nunc pusillanimitas multorum non curat rationes rerum, quas Creator condidit in naturis. Scis optime, quam dulcis est in rationibus arithmeticæ versari, quam necessaria ad cognoscendas Scripturas divinas, quam jucunda est cognitio cælestium astrorum, et cursus illorum; et tamen rarus est, qui talia scire curet, et quod pejus est, reprehendunt hoc scire studentes, et ut cum ille naturæ rerum ignoratio inculpabilis potuisset illis esset, si divinis se ipsos tradere voluissent Scripturis, et laborare in illis, in quibus vitæ æternæ cognitio consideratur, et ut potuissent fidem catholicam veraciter defendere, et fiducialiter stare contra

tium mendacium habentes cauteriatam suam conscientiam.

Item alia

Si vis scire, quomodo ad crescent singulis annis mensibus solaris cursus decem semis horas, multiplicata decem per 10 fiunt 100 quia una hora decem minuta habet; decies vero decem minuta faciunt 100 minuta. Da unicuique diei ex triginta diebus tria minuta, faciunt 90 minuta, et remanent 10 minuta. His adde quinque minuta, quæ fiunt ex dimidia hora, et fiunt 15 minuta. Hæc partire per 30, faciunt tricies dimidium minutum 15 minuta. Et ad crescent quotidie in 30 diebus tria minuta, et dimidia pars unius minuti.

Item alia.

Et si scire vis, quantum quotidie crescat ad bissextum, partire 5 minuta in 30 fiunt sexies quinque; sexta pars unius minuti ad crescit quotidie, ut dimidia hora fiat per mensem unum; hanc dimidiam horam duc duodecies, et fiunt sex horæ. Has multiplica in 4; quater sex faciunt 24, quot sunt horæ unius diei per quadriennium ad crescit, ut bissextus fieri possit, et fiunt quarto anno 366 dies, qui senarius numerus multum valet in circulo anni, nam 360 faciunt sexies sexaginta, qui sexagenarius si per denarium * esse perfectum, sicut senarius per unitatem; nam unum duo, et tres faciunt sex, et est perfectus numerus in partibus suis. Ita sexagenarius quamdam perfectionem habet, si partitur per denarium numerum. Nam semel decem, et bis decem, et ter decem sexaginta sunt; nam quantum valet in primo versu numerorum senarius, ut perveniat ad decem, tantum valet in secundo versu numerorum sexagenarius, ut perveniat ad centum. Quicumque vero dies, qui supersunt trecentis sexaginta diebus in singulis mensibus est sexta pars mensis uniuscujusque. Sex vero horæ, ex quibus quarto anno sexta dies ad crescit, habent suam perfectionem in partitione senarii numeri, sicut paulo ante præfati sumus, et sicut Creator æquissimus in sex diebus fecit omnia opera primordialis mundi, ut significaretur in perfectione numeri senarii omnia in naturis suis fecisse eum perfecta, et ille ipse Creator magnus admirabilis perfectus est in natura sua, cui placuit omnia in senarii numeri perfectione perficere. Unde et sexto die creatus est homo perfectus anima, **D** et corpore, propter quem omnia creata sunt, quæ sex diebus condita esse leguntur. Unde et ipse Deus Dei Filius, qui est virtus, et sapientia Dei sexta ætate venit in mundum salvare hominem, quem sexta die creavit. Ita senarius numerus et in conditione primordialium creaturarum, et in successione sæculorum, quæ sex ætatibus concurrerunt, et quod sexta

A tur, quanto magis illius præcipui, maximique sideris cursus gloriose ordinatus extitit qui super omnia sidera splendore pariter, atque virtute præcellit? De cujus subtilissimo, magnificoque cursu quamvis multa subtiliter magnificeque et dicta sint, et dici possint, vix tamen aliquid invenitur, quod operosius numerando aliquid, dum examinatur, quam quod de bissexto, et quadrantis ratione distinguitur. De quo videlicet bissexto quamquam multi et magni multa, et magna dixissent jam edidissent, propter compendium tamen legentium seu scire ejusdem bissexti incrementa volentium, quædam secundum ingenium mihi ab omnipotenti Deo gratis datum breviter dnotare curavi, obsecrans ut ea dilectione a legentibus suscipiantur, quam nostræ humilitati præbent.

B Et si quid largiente Christo utile invenerit, datori omnium bonorum mecum gratiæ agantur. Si quid vero ineptum, corrigere, vel emendare caritatis studio non dedignetur, et quanquam quædam a majoribus ad minora, quædam vero a minoribus ad majora numerari soleant, sicut exemplis quamplurimis ostendi potest; nos tamen quia præfatos bissextos non ex majoribus ad minora, sed ex minoribus ad majora crescendo * perducitur, incrementa illius subtiliter, quantum nostra pusillitas ratiocinando comprehendere valet, rimare cogitantes, a minimis inchoemus, ut ad majora, Domino ducente, pervenire valeamus. Verumtamen illud non est prætereundum, quod in quibusdam locis per æquas divisiones, seu collectiones, vel a minimis ad **C** majora, vel a majoribus ad minora præfata ratio duci potest, eo quod propter indivisibilem, seu insensibilem atomi quantitatem sectio ulla haberi nequit. Sed et ad illud commemorandum, quod in quibusdam prædictorum numerorum nominibus, seu numeris auctoritatem, in quibusdam vero consuetudinem in hoc ipso opere tamdiu sequimur, quousque aliquis nobis auctoritatem majorem tribuat, aut consuetudinem meliorem ostendat. Ut igitur quibusdam placet, atomi 376 faciunt unum ostentum. Ostentum vero et dimidium procreant unum momentum continent atomos 564. Momenta autem duo, et duæ partes unius momenti procreant partem unam habentem ostenta 4, atomos 1504. Pars quoque, et dimidia efficiunt minutum unum comprehendens minuta 4, ostenta 6. Atomos 5256. Minuta etiam duo gignunt punctum unum amplectentem partes 4, momenta 8, ostenta 12, atomos 4512; puncta vero 5 complent horam unam constantem minutis 10, partibus 15, momentis 40, ostentis 60, atomis 22560. Horæ autem 24 reddunt unum diem habentem puncta 120, minuta 240, **D** partes 360, momenta 960, ostenta 1440, atomos

mille millia, et quater mille millia, et 918,400. Et A propter poenam peccati. Ille vero quia peccatum non habuit in anima, non est mortuus nisi tantum in carne, et hoc propter similitudinem carnis peccati, quam de Adam traxerat. Igitur simpla ejus mors profuit de plebe nostræ, et simpla ejus resurrectio profuit duple nostra mors carnis ejus, et resurrectio ejus duas mortis nostras, et duas resurrectiones nostras, duas et duas quatuor sunt; unam mortem Domini, et unam resurrectionem ejus, adde quatuor nostras, sex faciunt. Igitur simplam Domini, et duplum nostrum tres sunt, et tres partes habet, secundum quod supra diximus, senarius numerus. Nam et 36 horæ, quibus fuit Dominus in inferno, huic simplex, et duplex congruunt duodecim. Igitur horæ fuerunt B diurnæ, et 24 nocturnæ. Istæ 24 nocturnæ ad duplam mortem nostram concinnant, et illæ duodecim horæ ad mortem Domini simplam. Revera enim natura ejus senarium numerum habet 46 annis ædificatum est templum, adstruerunt in Evangelio Judei, quod intelligitur de corpore Domini. Quadraginta sex anni pro diebus positi sunt 46 diebus dicunt iustitiam formari in utero, et subjunde usque in diem parturitionis augmentari. Quadragies quippe seni sunt 266 qui faciunt menses novem, et dies sex. Computa ergo ab 8 Kal. Apr., quando passus est Dominus, et tunc etiam creditur fuisse conceptus usque ad diem 8 Kal. Januar., et reperies dies a 76, qui constat per senarium numerum. Quid de illa muliere in Evangelio, quam 18 annis curvaverat C Satanas, quam sanavit Dominus, nisi quia et ipsi anni senarium numerum habent? Ter igitur sex decem, et octo faciunt. Illa itaque mulier intelligitur genus humanum, quod sexta ætate scilicet a captivitate diaboli Dominus liberavit. Prima ætas est ab Adam usque ad Noe. Secunda ætas est a Noe usque ad Abraham. Tertia ætas est ab Abraham usque ad David. Quarta ætas est a David usque ad transmigrationem Babyloniam. Quinta ætas est a transmigratione usque ad adventum D. N. J. C. Sexta ætas, quæ nunc agitur, donec Excelsus veniat ad judicium. Sexta igitur ætate seculi reformatur genus humanum ad imaginem Dei. Profecto enim anni decem et octo non solum sex ætates, sed etiam tria tempora evidenter demonstrant; unum scilicet ante legem, alterum sub lege, tertium sub gratia. Igitur et ipse D annus senario numero continetur; habet enim dies 355, sextes quippe sexageni 360, remanent profectio 5 et quadrans 5 dies sexta sunt mensis tamen si et illud pro die ponas aperte totum sex faciunt. Ecce quantum me Deus adjuvet, de senarii numeri perfectione, etsi non quantum volui, tamen quantum potui, reddidi rationem.

Item alia.

Inter primum enim diem spiritalem adstrues esse creaturam, et quomodo habuit vespere, et mane? Respondetur: Omnis namque creaturæ cognitio in semetipsis vespere erat; in Deo autem mane, quia plus videtur ipsa creatura in Deo, quam in se ipsa videtur; creatura scilicet plus videtur in arte, quia facta est. Propterea enim ait Evangelista Johannes: Quod factum est in ipso vita est. Omnia igitur, quæ facta sunt, et vitam habent in ipso verbo Dei, vita sunt, in se ipsa non sunt vita. Cælum, terra, lapis vitam non habent, et tamen in Deo vita sunt. Vivant igitur in Deo sine initio, atque incommutabiliter omnes rationes creaturarum. Ac per hoc plus videtur in angelis sanctis in Verbo Dei, ubi sunt vita, quam in se ipsa. Ergo in cognitione firmamenti secundus in cognitione discretionis terræ, et maris. Tertius in cognitione solis, ac lunæ, et stellarum. Quartus in cognitione reptilium. Quintus in cognitione jumentorum, et ferarum, vel ipsius hominis, sextus neque enim hi dies solares intelligendi sunt, sed ipsius diei unius, quem intelligimus spiritalem creaturam, idest Evangelicam, sexies facta cognitio. Sex dies fecit propter senarii perfectionem. Si vis ut aliquid tibi de Scripturis colligam, libens adesto, et totum te ad audiendum præpara. Unus in numeris dividi non potest, ab ipso enim surgit omnis numerus. Ergo duo dividi possunt, et pars ejus unus est. Igitur divisio duorum in unum est. Quid aliquid hic numerus ostendit, nisi Trinitatem, quæ Deus est? Quæ quamvis tres personæ sint, in unâ creduntur unitate naturæ. Quaternarius scilicet duas partes habet; nam quarta ejus unus est, media ejus duo. Unum videlicet, et duo tria sunt. Ecce partes suas nec ultra exrescent, nec complent, et ideo imperfectus est numerus. Quinarius vero non habet nisi unum, quod est quinta ejus pars. Unus senarius igitur numerus perfectus est, quia partibus suis completur; habet enim unum, quod est sexta ejus, duo, quod est tertia, tria, quod est dimidia. Unum ergo, duo, et tria sex faciunt. Ideoque hujus numeri perfectionem sex diebus operatus est Deus omnem creaturam. Tres hæ partes senarii numeri demonstrant nobis Trinitatem numeri, mensuræ, et ponderis fecisse omnem creaturam. Primum valere senarii numeri perfectionem in Scripturis Sanctis frequenter reperimus, præsertim in morte Domini simpla. Mors itaque D. N. J. C. non fuit in anima, sed in carne sola; mors vero nostra non solum in carne, sed etiam in anima propter peccatum, in carne

De luna per 12 signa.

CXXXVI. Luna duobus diebus, et 6 horis, et besse unius horæ singula signa pervolat velociore suo cursu. Singula vero signa 30 habent partes. Si vis scire quantas horas luna peragat medium signum, idest 15 partes cujuslibet signi, divide 54 hor. in duas

pedietates, et bessem unius horæ, quæ sunt horæ
aniscujusque signi, et habebis 27 horas, et medium
signum partes 15 peragendas, et trientem, idest
tertiam partem unius horæ. In quibus horis
15 partes præpositi tibi signum luna percurrit.

Si vis scire, quo spatio unam partem signi pervo-
lat, tolle exinde 22 horas, 15 horas de singulis par-
tibus singulas horas, remanent 12 horæ. Has 12
divide per punctos singulos ea lege, quia hora a luna
5 punctos habet ergo 12 si quinques ducantur,
faciunt 60 puncta; partire per 15, quater 15 60 sunt.
Da 4 punctos singulis partibus, et videbis, quod
unam partem signi luna percurrit in spatio unius
horæ ex 4 punctis, et remanet triens, idest tertia
pars unius horæ; quot sunt ostenta 20, quia plena
hora 60 habet ostenta. Da singulis partibus unum
ostentum, et videbis, quod luna spatio unius horæ;
et 4 punctorum, et unius ostenti, quod est triens,
partem unam signi, quod est tricesima pars unius
signi, peragit.

De saltu lunæ per 19 annos, quomodo decrescit nox.

CXXXVII. Si vis sapere in 19 annis quomodo
dies, et nox minuitur, quando luna facit saltum,
singulis annis et mensibus per momenta, et atomos
unoquoque anno momenta 50 et medium (a et
nona decima pars de dimidio momenti) facit ipse
medius momentus atomis 282 in unoquoque mense
momenta 4. Et sextam partem momenti atomis 24.
Secundo mense momenta 4 et sextam partem mo-
menti, atomis 24. Tertio mense momenta 4 et sextam
partem momenti, atomis 24. Et sic in singulis men-
sibus. Hæcque 12 menses ad saltum lunæ, sit
summa in uno anno momenta 50 et dimidium. De
isto momento facimus atomos 282. Ipsa 50 momenta
faciunt unam horam, et quartam partem de hora,
et dimidium momentum, simili numero in 19 annis.
Ad saltum lunæ momenta in 19 annis 960. Ipsa mo-
menta faciunt horas 24, quæ minuit dies et nox in
19 annis, quæ luna facit saltum.

De flexibus digitorum.

CXXXVIII. Ita digitorum flexus servantur per
primum digitorum trium in læva ab extremo, in-
flexionem palmæ in medium artum dicitur 1, 2, 3, cum
dicis 4 extremum digitum leves. Cum dicis 5 secun-
dum ab extremo similiter erigas. Cum dicis 6 modi-
cum in medium palmæ extremo, et medio levatis
eriges. Quando ab 7 perveneris, minorem solum
cæteris levatis super palmæ radicem pones, juxta
quem in 8 medium. In 9 autem impudicum e regio-
ne compones 10, unguis indicis in medio fixus artu
pollicis 20, summitas pollicis medio artu inter indi-

A artum, unguamque indicis trie undique medio tere
indicis artum; medio pollicis fronte, inter artum et
ungulam sito, circumpone 70, pollicis artu curvato
trans medium indicis artum radicem pollicis a latere
circuivit undicis 80 pollicem in longum tendens
indice illius summitatem, unguamque circumpone
90 indicis, unguamque in pollicis radice eriges.
100 in dextera quomodo 10 in læva. 200 in dextera,
quomodo 20 in læva. 300 in dextera, quomodo 30
in læva. 400 in dextera, quomodo 40 in læva. 500 in
dextera, quomodo 50 in læva. 600 in dextera, quo-
modo 60 in læva. 700 in dextera, quomodo 70 in
læva. 800 in dextera, quomodo 80 in læva. 900 in
dextera, quomodo 90 in læva. Sic quoque a mille
currunt monades in læva 1 usque ad 9, 10,000 in
sinistra palma supra verticem supinatum retro
ponas. 20,000 eodem situ prona super manum colli.
30,000 eodem situ prona in medio pectoris. 40,000
eodem situ prona in latere dextro. 50,000 pollex in
umbiculo. 60,000 sinistra palma sub umbiculo
supina. 70,000 eodem situ in inguine pro-
na. 80,000 eodem situ in femore sinistro. 90,000
eodem situ prona, sed foris. Ita facitur in dextera
manu, cum dicis 100 millia. Cum autem dicis decies
centena millia, duæ palmæ apertæ erga faciem e
regione interpositæ, sed ante aures retro respicien-
tes tres digiti in sinistra manu, idest auricularis,
medicus, et impudicus usque ad 9 continent 1, 2,
3, etc. Duo digiti in sinistra manu, idest index, et
pollex usque ad 90 continent. 10, 20, 30, etc. Duo
in dextera manu digiti semper continent usque ad
900 pollex, et index. 100, 200, 300, etc. Tres in
dextera manu digiti continent usque ad 9,000, auri-
cularis, impudicus, et medicus. 1,000, 2,000,
3,000 etc. Continent sinistra manus particulas semper
usque ad 90,000, 10,000, 20,000, 30,000, etc. Con-
tinet dextera manus per juncturas semper usque ad
9,000, 100,000, 200,000, 300,000, etc.

*In Dei nomine incipit ratio Paschalis, et ceterorum
318 episcoporum, qui consideratione festi Paschalis,
et ceterorum sapientium virorum, qui dixerunt
auctoritatem.*

CXXXIX. Cum omnes Apostoli de hoc mundo per
universum orbem per singulas provincias Ecclesiæ di-
versa tenebantur jejunia. Nam et omnes Galli quacum-
que die 8 Kal. Apr. fuisset, semper Pascha celebrabant
dicentes: Quid nobis est a 14 luna comptum cum
Judæis facere Paschæ? Sed sicut est Domini natalis
quocumque die evenerit 8 Kal. Janu., ita et 8 Kal.
Apr., quando traditur Christi Resurrectio, debemus
Pascha tenere. b Orientales vero, sicut Eusebii Cæ-

jejunasset, et alii 40 horas. Cum hæc talis * observationis per singulas provincias, unde error erat sacerdotibus, eo quod a quibus una fides recta tenebatur, eorum dissentiret jejunia. Tunc papa Victor Romanæ Urbis episcopus hoc elegit, ut dirigeret auctoritatem, quia tunc non Hierosolyma, sed Cæsarea metropolis dicebatur, unde Paschalis ordinatio proveniret, quo modo Pascha recto jure a cunctis catholicis celebraretur ecclesiis, ubi Dominus, et Salvator mundi in carne fuerat conversatus. Accepta itaque auctoritate Theophilus non solum de sua provincia, sed etiam de diversis regionibus omnes episcopos, et sapientes viros ad concilium evocavit. Ubi cum illa sacerdotum vel sapientium virorum multitudo in omnibus Scripturis erudita in unum fuisset collecta; tunc prædictus episcopus protulit auctoritatem ad se missam a papa Victore, et quid sibi operis fuisset inunctum ostendit. Tunc pariter omnes episcopi dixerunt. Primum nobis inquirendum est, quomodo in principio mundus fuerit factus, et cum hoc fuerit diligentius investigatum, tunc poterit ex eo Paschalis ordinatio salubriter pervenire. Dixerunt ergo episcopi: Quo die credimus primum fuisse factum mundum, nisi Dominico? Alii dixerunt: Quomodo ergo potes probare, quia primus dies, dies Dominicus fuerit? Theophilus episcopus dixit: Probate, quod dicitis. Episcopi responderunt: Secundum Scripturæ auctoritatem divinæ factum est vespere, et factum est mane dies unus, et secundus, et tertius, et quartus, et quintus et septimus. In quo septimo requievit ab omnibus operibus suis, quem diem septimum Sabbatum appellavit. Cum ergo novissimus dies sit Sabbatum, quis potest esse primus, nisi Dominicus. Theophilus episcopus dicit: Ecce de die Dominico quia primus sit, probatum. De tempore quid vobis videtur? 4 autem tempora mundi in anno accidunt: Ver, Æstas, Autumnus, et Hyems. Quod ergo tempus primum factum esse creditis in mundo? Episcopi dixerunt: Vernalis. Theophilus episcopus dixit: Probate quod dicitis. Et illi responderunt: Scriptum est: *Germinat terra herbam seni secundum genus suum, et lignum pomiferum ferentem fructum.* Hæc enim veris temporibus videmus fieri. Theophilus episcopus dixit: Quo loco caput mundi esse creditis? in principio temporis, an medio temporis, an in fine? Episcopi dixerunt: In Æquinoxio, idest 8 Kal. Apr. Theophilus episcopus dixit: Probate quod dicitis. Et illi responderunt: Scriptura dicit, quia *fecit Deus lucem, et vocavit Deus lucem diem, et fecit Deus tenebras, et tenebras vocavit noctem, et divisit inter lucem et tenebras, aquas partes.* Theophilus episcopus dixit: Ecce de die, vel tempore probastis. De luna quid vobis videtur? utrum crescentem, an plenam, an imminutam a Domino fuisse creatam? Episcopi responderunt: Plenam. Et ille dixit: Probate quod dicitis: Episcopi responderunt: Dicit divina Scriptura: *Fecit Deus duo luminaria magna, et posuit ea in firmamento cæli, ut lucerent super terram, luminare majus, ut præesset diei, et lumi-*

nare minus initio noctis. Non poterat, nisi plenum.

Nunc ergo investigavimus, quomodo in principio factus fuerit mundus: idest die Dominico, verno tempore, in æquinoxio 8 Kal. Apr. luna plena. Per ipsum tantummodo tempus dies, et elementa resurgunt. Theophilus episcopus dixit: Nunc igitur agendum de ordinatione, quomodo debeamus Pascha tenere. Episcopi dixerunt: Numquid dies Dominicus præterire potest, et in eo Pascha celebraretur, qui tot et talibus benedictionibus sanctificatus est? Theophilus episcopus dixit: Apertius ergo dicit, quibus, et qualibus benedictionibus eum fuisse sanctificatum asseritis, ut scribere possimus. Episcopi responderunt: Prima illi benedictio est, quod in ipso tenebræ remotæ sunt, et lux apparuit. Secunda illi benedictio est, quod de terra Ægypti populus Israeliticus, velut de tenebris, quasi per fontem baptismi, per mare Rubrum de duro servitio fuerit liberatus. Tertia illi benedictio est, quia in eodem die celestis cibus manna hominibus datum est: Quarta illi benedictio est, quia Moyses mandavit ad populum: *Sit vobis observatus dies primus, et novissimus.* Quinta illi benedictio est, ut cxvii psalmus dicit, qui totus de Passione, et Resurrectione cantatur. De Passione ait: *Circumdantes circumdederunt me, et in nomine Domini vindicavi in eis. Circumdederunt me sicut apis, et exarserunt sicut ignis in spinis.* Et interjectis versibus: *Lapidem, quem reprobaverunt, factus est in caput anguli.* De Resurrectione autem dicit: *Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus, et lætemur in ea.* Et item interjectis versibus: *Constituit diem festum in confrequentationibus usque ad cornu altaris.* Sexta illi benedictio est, quod in ipsa Dominus resurrexit. Videmus ergo, quia diem Dominicum singulariter in Pascha tenere præcepit. Theophilus episcopus dixit: De tempore autem ad Moysen mandatum est a Deo: *Hic vobis erit mensis initium mensium; Pascha facite in eo.* Non dixit in prima die mensium, aut in decima, aut in alia qualibet, sed totos 30 dies in Pascha sanctificavit. Episcopi responderunt: Qui sunt illi 30 dies. Superius ergo jam responsum dedimus, principium mundi esse in æquinoxio 8 Kal. Apr., et ab 8 Kal. Apr. usque in 8 Kal. Mai: legimus consecrandos. Theophilus episcopus dixit: Et impium non est, ut illi tres dies passionis Dominici tantum sacramenti mysterium foras limitem excludantur? Passus namque Dominus ab 11 Kal. Apr. 5 Fer. quam Coena Domini vocamus, quia nocte a Judæis traditus, quando et cum discipulis discubuit, quando et Judæ prædixit, quod ab ipso esset traditurus. Quod et ita constat fuisse suppletum, et 8 Kal. Apr. resurrexit. Quomodo ergo hi tres dies foras terminum excludentur? Episcopi dixerunt: Nulla ratione fieri debet, ut tantum sacramentum foras limitem excludatur, sed introducatur in ordine Paschali hi tres dies. Constitutum est ergo in illa synodo ut nec ab ante 11 Kal. Apr., nec post 7 Kal. Mai, Pascha non debeant observare, et nec antea, nec postea, cuicumque constitutum limitem

transgrediendi esset libertas. Similiter et de luna A præceptum divinum servetur, quod mandatum est per Moysen, sit vobis observatum a 14 luna usque in 21. Has ergo 7 lunas constat fuisse consecratas, sed quia Judæi a 14 luna tenent Pascha, nos necesse est a 15 usque in 21 celebrare Pascha. Quando ergo sit intra illum litem constitutum ab xi Kal. Apr. usque in vii Kal. Mai: dies Dominicus, et luna aliqua ex illis 7 sanctificata obveniret, Pascha nobis 'ussum est' celebrare.

Incipit epistola Cyrilli Alexandrinæ Urbis episcopi.

CXL. Antiquitus Ecclesia Pascha 14. Luna cum Judæis celebrabat, quocumque die occurreret. Sed hunc ritum sancti Patres in Nicæna Synodo prohibuerunt, constituentes non solum Paschalem et mensem inquirere, sed etiam diem Resurrectionis Dominicæ observare, et ob hoc Pascha a 15 luna usque in vicesimam primam extenderunt, ut dies Dominicus non obmitteretur. Pascha autem vocabulum non Græcum, sed Hebræorum est, nec a Passione, quam Phasin Græce dicimus pati, sed a transitu Hebræo verbo Pascha appellata est, eo quod tunc populus Dei ex Ægypto transierit. Unde in Evangelio, cum vidisset, inquit, *Jesus, quia venit hora, ut transiret de mundo ad Patrem.* Cujus nox ideo per vigiliam ducitur propter adventum Regis, ac Dei nostri, ut tempus Resurrectionis ejus nos non dormientes, sed vigilantes inveniat. Cujus noctis duplex ratio est, sive quod in eadem vitam tunc recepit, cum passus est, sive quod postea hora, qua resurrexit, ad judicandum venturus est. Eo autem modo agimus Pascha, ut non solum mortem et resurrectionem Christi in memoriam revocemus, sed etiam cætera, quæ circa eum adstantur, ad Sacramentorum significationem inspicimus; propter initium enim novæ vitæ, et propter novum hominem, quem jubemus induere, et exuere veterem, *expurgantes vetus fermentum, ut simus nova conspersio, quoniam Pascha nostrum immolatus est Christus.* Propter hanc ergo vitæ novitatem primus mensis novorum in anni mensibus ad celebrationem Paschæ mystice adtributus est. Quod tertia Hebdomada dies Paschæ celebretur, id est qui dies occurrerit a 15 in 21 hoc significat, quia toto tempore seculi, qui septenario numero agitur, nunc tertium tempus est, quod hoc Sacramentum apparuit. Primum enim tempus est ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Ubi jam manifestum est Sacramentum prius occultum Prophetiæ Ænigmatice. Ideo et propter hæc tria tempora sæculi Resurrectio Domini tridua est. Quod vero a 15 luna usque ad vicesimam primam per dies septem Paschalis dies quæritur, propter ipsum numerum septenarium in universitate. Unde et Iohannes Anostolus in Apocalypsi ad septem scribit

tias usque in iii Non. Apr. primi mensis lunam inquirent, et si 15 luna die Dominico provenierit, in aliam diem Pascha protrahunt. Græci primi mensis lunam ab viii Id. Mart. usque in diem Non. Apr. observant, et si 15 luna die Dominico concurrerit, sanctum Pascha celebrant. Hujusmodi ergo dissensio inter utrosque Paschalem regulam turbat. Communis autem annus dicitur, qui tantum 12 lunas, hoc est dies 354 habet; dictus autem communis, quia sæpe duo ita conjuncti incedunt invicem, et se in Paschali solemnitate sequuntur. Nam embolismalis annus semper solus est, embolismalis annus est, qui 13 menses lunares, id est 384 dies habere monstratur. Ipse est annus sancto Moysi divinitus revelatus, in quo jubentur hi, qui longius habitabant, in secundo mense Pascha celebrare. B Embolismus autem nomen Græcum est, quod interpretatur Latine supraaugmentum, eo quod expleat numerum annorum communium, quibus 11 lunares dies deesse cernuntur. Embolismæ autem anni, et communes sic inveniuntur. Si enim a 15 luna Paschæ præcedentis usque ad quartam decimam sequentis 384 dies fuerint, Embolismalis annus est. Si 354, communis. Bissexus est per annos 4 unus dies adjectus. Crescit enim per singulos annos quarta pars assis, ac ubi quarto anno assem compleverit, bissexilem annum facit. Dictus autem bissexus, quia bis sexies ductus assem facit, quod est unus dies, sicut et quadrantem propter quater ductum, quod est bissexum, quod super dierum cursum in anno sol facit. A vii autem Non. Mart. usque in diem prid. Kal. Janu. in lunæ cursu bis adponitur, atque inde detrahitur. Intercalares autem dies idcirco vocantur, quia interponuntur, ut ratio lunæ solisque conveniat. Calare enim ponere dicitur. Intercalare interponere. Epactas Græci vocant, Latini adjectiones annus lunares, quæ undecim numerum usque ad tricenarium in se revolvuntur, quas ideo Ægyptii adficiunt, ut lunaris mensis rationi solis æquetur. Luna autem juxta cursum suum 29, et semis dies lucere dignoscitur, et sunt in anno lunares dies 354, remanent ad cursum anni solaris dies xi, quos Ægyptii adficiunt, unde et adjectiones vocantur. Absque hiis non invenies lunam, quæ sit in quolibet anno, et mense, et die. Istæ Epactæ semper in xi Kal. Apr. reperiuntur in eadem luna, quæ fuerit eo die. Continentur autem circulo decemnovennali, sed cum ad 19 pervenerint, qui est circulus decemnovennalis, jam sequenti anno non addes super 29 11, ut 10 adnuncies, destructis 30, sed inde revertere ut 11 pronuncies.

Explicit epistola S. Cyrilli.

CXLI. Epistola Paschasini episcopi ad beatissimum Papam Leonem de indaganda ratione Paschali. (Editio est a Paschasini et alia.)

lus : *Casta fave Lucina*. Sumpsit autem nomen per A
 derivationem a solis luce, eo quod ab eo lumen acci-
 pias, acceptum reddat. Stellæ dictæ a stando,
 quia fixæ stant semper in cœlo ; nec cadunt ; nam
 quod videmus e cœlo stellas labi, non sunt stellæ,
 sed igniculi aere lapsi, qui fiunt, dum ventus altiora
 petens æthereum ignem secum trahit, qui tractu suo
 imitatur stellas cadentes. Nam stellæ cadere non
 possunt, immobilesque, ut prædictum, sunt, et cum
 cœlo fixæ feruntur. Sidera dicta, quod ea navi-
 gantes considerando dirigunt ad cursum con-
 silium, ne fallacibus undis, aut ventis alio de-
 ducantur. Quædam autem stellæ idcirco signa
 dicuntur, quia ea nautæ observant in guber-
 nandis remigiis, contemplantes aciem fulgoremque
 eorum, quibus rebûs status cœli futurus ostenditur. B
 Sed et omnes homines ea intendunt ad prævidendas
 aeris qualitates per æstatem, et hyemem, verna-
 lemque temperiem. Ortu enim vel occasu suo certis
 stationibus temporum qualitates significant. Signo-
 rum primus Arcton, qui in axe fixus Septentrionali
 in se revolutus rotatur. Nomen est Græcum, quod
 Latine dicitur Ursa, quæ quia in modum plaustrum
 vertitur, nostri eam Septemtrionem dixerunt. Trion-
 nes enim proprie sunt boves aratorii dicti, eo quod
 terram terant, quasi teriones. Septemtriones enim
 non occidere axis vicinitas facit, quia in eo sunt.
 Arctophilax dictus, Arctonidem scilicet cursum
 sequitur eundem, et Bootem dixerunt, eo quod
 plastro hæret, *multis signum expectabile stellis*.
 Inter quas Arcturus est. Arcturus sidus est post C
 caudam majoris Ursæ positum in signo Bootis, unde
 Arcturus dicitur, *ἄρκτου οὐρά*, quia Bootis præcor-
 dis conlocatus est. Oritur autem Autumnali tempore.
 Orion Austrum ante Tauri vestigia fulget, et dictus
 Orion ab urina, id est ab inundatione aquarum ; tem-
 pore enim hyemis ortus mare, et terras aquis, ac
 tempestatibus turbat. Huic Latini Jugulam vocant,
 quod sit armatus, ut gladius, et stellarum luce ter-
 ribilis atque clarissimus. Quo fulgente omnis sere-
 nitas tollitur, ac obscuratur, et imminere tempestas
 cernitur. Hyades dictæ ab Hyan, id est a succo, et
 pluviis, nam pluvie hyetos dicuntur. Ortu quippe
 suo efficiunt pluvias, unde et eas Latini succulas
 appellaverunt, quia quando nascuntur, pluviarum
 signa nascuntur. De quibus Virgilius : *Arcturum,*
pluuiasque Hyadas. Sunt autem septem in fronte D
 Tauri, et oriuntur tempore vernali. Pleiades a plu-
 ralitate dictæ, quia pluralitatem Græci a το * tylicton
 appellant. Sunt autem stellæ septem ante januam
 Tauri, ex quibus sex videntur, nam latet una. Has
 Latini, Virgiliusque dicunt a temporis significatione,
 quod est ver, quando exoriuntur. Nam occasu suo hye-
 mem, ortu æstatem primæ, primæque navigationis tem-
 pus ostendunt. Canicula æstuale sidus, quæ et Syrius
 dicuntur, quando et molestæ sunt purgationes. Canis
 autem vocatur, propterea quod corpora morbo
 afficiat, sive propter flammæ candorem, quæ hujus-
 modi sit, ut præ cæteris lucere videatur. Itaque quo
 magis eam cognoscerent, Syriion appellarunt. Come-
 tes stella est dicta, eo quod comas luminis ex se
 fundat, quod genus sideris quando apparuerit, aut
 pestilentiam, aut bella, aut famem significat. Come-
 tes autem Latine crinitus appellatur, quia in modum
 crinium flammam spargit, easque Stoici dicunt esse
 ultra triginta, quorum nomina et effectus quidam
 Astrologi scripserunt. Lucifer dictus, eo quod inter
 omnia sidera plus lucis ferat. Est autem unus ex
 Planetis. Hic proprie et jubar dicitur, eo quod jubar
 lucis ostendat. Sed et splendor Solis, et Lunæ, et
 stellarum jubar dicitur, quod in modum jubar radii
 ipsorum extendantur. Vesperus stella Occidentalis,
 quam cognominatam perhibent a Vespero Spaniæ
 Rege. Est autem et ipsa ex quinque stellis planetis
 noctem ducens, et Solem sequens. Fertur autem,
 quod hæc stella Oriens Luciferum, Occidens Vesperum
 facit. De qua Statius : *Et alterno dependitur*
unus in ortu. Planetæ stellæ sunt fixæ in cœlo, ut
 reliquæ, sed in aere feruntur. Dictæ autem planetæ
 apo to planos, id est ab errore ; nam interdum in
 Austrum, interdum in Septemtrionem, plerumque
 contra Mundum, non nunquam cum Mundo feruntur.
 Quarum nomina Græca sunt. Phaeton, Phae-
 tonta, Phyriona asperum, Stelbom. Has Romani
 nominibus deorum suorum, id est Jovis, Saturni,
 Martis, Veneris, atque Mercurii sacraverunt ; de-
 cepti enim, et decipere volentes in eorum adula-
 tione, qui sibi aliquid secundum amorem præstatis-
 sent, sidera adtendebant in cœlo dicentes : Quod
 Jovis esset illud sidus, et illud Mercurii, et concepta
 est opinio vanitatis. Hanc opinionem erroris Diabo-
 lus confirmavit, Christus evertit. Jam vero illa, quæ
 ab ipsis Gentilibus signa dicuntur, in quibus et ani-
 mantium imago de stellis formatur, ut Arcton, ut
 Aries, Taurus, Libra, et hujusmodi alia, hi qui
 sidera perviderunt, in numerum stellarum specie
 corporis superstitionosa vanitate pernoti sinxerunt,
 et ex causis quibusdam deorum suorum et imaginis
 nomen confirmarunt. Nam Arietem primum signum,
 cui, ut Libræ, mundi lineam tradunt propter Am-
 monem Jovem ideo vocaverunt. In cujus capite qui
 simulacra faciunt arietis cornua fingunt, quod
 signum Gentiles ideo inter signa constituerunt,
 quia in Martio mense, qui est anni principium Solem
 in eo cursum suum agere dicunt. Sed et Taurum
 inter sidera conlocant et ipsum in honorem Jovis,
 eo quod in bovem sit fabulose conversus, quando
 Europam transvexit. Castorem quoque et Pollacem
 post mortem inter novissima signa constituerunt,
 quod signum Geminos dicunt. Cancrum quoque

tem gressum dirigit, ita ut prior pars sit posterior, et posterior prior. Leonem in Græcia ingentem Hercules occidit, et propter virtutem suam hunc inter astra et duodecim signa constituunt. Hoc signum Sol cum adtigerit, nimium calorem mundo reddit, et annuos flatus, et Etesias nempe facit. Virginis etiam signum idcirco inter astra collocaverunt, propterea quod fisdem diebus, in quibus per illud Sol decurrit, terra exhausta Solis ardore nihil pariat. Est enim hoc tempus Canicularium dierum. Libram autem vocaverunt ab æqualitate mensis ipsius, quia viii Kal. Octob. Sol per illud signum currens Æquinoctium facit, unde et Lucanus: *Ad justæ pondere libræ.* Scorpium quoque et Sagittarium propter fulgora mensis ipsius appellaverunt. Sagittarius vir equinis cruribus deformatus, cui sagittam et arcum adjungunt, ut ex eo mensis ipsius fulmina demonstrantur, unde et Sagittarius.

Incipit epistola Dionysii Exigui.

CXLIII. Dominis a me plurimum venerandis Bonifacio Prinicerio Notariorum, et Bono Secundario Dionysius Exiguus, etc. (*Edita a Bucherio in Append.*)

Incipit epistola S. Cyrilli v Kal. Decembr.

CXLIV. Dominis venerabilibus sanctis Fratribus episcopis Aurelio, Valentino, sed et omni Sanctæ Congregationi, etc. (*Edita a Bucherio pag. 72. Hunc autem finem in Codice nostro habet.*) Et omnia scripta autentica synodi Nicenæ protuli Innocentio presbytero ut adferat ad vos. Pax cum spiritu vestro et meo in Christo Jesu. Finit. Amen.

Incipit Epistola sancti Proterii Alexandrini episcopi ad Beatissimum Papam Leonem Romanæ Urbis Episcopum de ratione Paschali.

CXLV. Domino meo dilectissimo Fratri, et Consecratori Leoni Proterius, etc., (*Edita a Bucherio, p. 82.*)

Incipit Epistola Moriani Episcopi Alexandrini de ortu Paschali, eo quod senserunt alii diverse.

CXLVI. De eo quod scriptum est: *Post biduum Pascha fiet,* incongruum fuit Pascha Judæorum in Æquinoctio, hoc est in viii Kal. Apr. In Æquinoctio renovatio novissima Mundi, et redemptio per Crucem Christi, quia in Æquinoctio fuit Mundi constructio, et compositione dispar sibi invicem fuerat utraque. Deinde Adam longitudo facta est, et potentia Dei tribus diebus factis; sed Sol addidit cursum dierum, quando inluxit in Mundo quarto diei e contrario dempsit, cur noctium etenim Adæ venerationem et honorem æquinoctii novissimi, et Paschæ Christi persignata est, et facta est prima Mundi constructio in æquinoctio primo. In æquinoctio quaque facta est solutio, et redemptio Israel de servitute Judæorum, et in eodem æquinoctio post xii Kal. Apr. præcepit filiis Israel celebrare Pascha, quod est typus Paschæ futuri in finem ex initio. Typus namque Christi agnus, qui est occisus, et manducatur quotidie Agnus a septem viris, hoc est a septem gradibus Ecclesiæ. Tantum autem mi-

nisterium Dei scitote, quod non mirum si accenderet, si in judicium conveniret æquinoctium, quod est viii Kal. Apr. sexta FERIA luna 14, et resurrectio luna 16 post xii Kal. Apr., quod æquinoctium vernalis, hoc est initium anni Solaris, et ante hoc initium non facitur Pascha apud Hebræos, et Græcos, et Latinos, nisi in errore, quia dies Dominica, in qua facta est lux, non fuit ante xii Kal. Apr., quod est in nocte 2. FERIA numero crucis. xii autem Kal. Apr. 3 FERIA, et x Kal. Apr. 4 FERIA, in qua dictum est: *Post biduum Pascha fiet.* Deinde aliquod ita fiat post biduum Pascha, id est post completionem et integritatem duorum testamentorum, et transcensus ad regnum Dei conveniente ad 6. FERIAM æquinoctio luna 14 et solemnitate Resurrectionis die Dominica, hoc est totius generis humani, ex quo genere virga de radice Jesse exiit quæ redemit Israel de Ægypto, quæ conversa est in Serpente, ut liberarentur Israelitæ ab Ægypto. Quid Serpens persuasit homini, hoc est Diabolus mortem. Si ergo a Serpente est mors, Virga in Serpente, Christus in morte, Serpens exaltatur in heremo aere, ut sanaret vulnera corporum respicientem aenium. Ut solvit servitute Israelitarum famulantium in Ægypto, sic omnis Moysi a serpentibus a venenis intuendo Serpente magnum Sacramentum quod est intuendo Serpente sanari, nisi credo in mortuum Christum sanari a morte peccatorum. Et ut liberaretur populus ab Ægypto per Virgam in Serpente conversam, et Agnum in Pascha occisum, hoc est Christum in morte, ita liberator totum humanum genus in Pascha Passionis Christi, qui est verus serpens occidens Serpente, id est Diabolum, et devorans Virgas Magorum, id est Philosophorum, et ministrorum Diaboli. Qui est autem, expavit Moyses, et fugit, quia quando mortificatus est Christus, expaverunt, et fugerunt discipuli. Caudam apprehende posteriore apprehendente, ut est illud: *Posteriora mea videbis.* Primo factus est Serpens sed cauda retenta, visus est Cæphæ, deinde 11. Est etiam in cauda Serpentis finis seculi, quia mortalitas generis humani anbulat per mortem a Diabolo inlatam, sed in fine seculi, sicut a cauda redimus ad manum Dei, et efficitur stabilitum regnum Dei. Post hæc autem omnia breviter dicam, quod numquam breviter apud Hebræos ante xii Kal. Apr. quia luna nata in viii Id. Mart. 14 in xi Kal. Apr. Observa igitur cursum lunarem juxta regulam Græcorum, et more Ægyptiorum, et non secundum Epactas, id est adjectiones lunares, quia ibi pervenitur a 4 luna usque ad 16, hic autem ad 15 juxta compositionem Eusebii, qui primus conscripsit circulum 19 annorum, Athanasii, Theophili, Cyrilli, Dionysiique exigui, usque dum scripsit Victorius Hilario Papæ Urbis Romæ Episcopo. Tunc accesserunt disputatores Alexandrini et Antiocheni circulos post alios describere. Finiunt hæc Epistolæ in Dei nomine. Amen.

Incipit præfatio Patronio Episcopo.

CXLVII. Domino Beatissimo et nimium deside

ratissimo Patri Patronio Episcopo Dionysius Exiguus, A etc. (*Edita a Bucherio pag. 485. Hic vero ista leguntur.*) Quia vero S. Cyrillus primum Cyclum ab anno Diocletiani centesimo quinquagesimo secundo cœpit, et ultimum in anno 47 terminavit, nos a ducentesimo quadragesimo octavo anno ejusdem, etc. *In nomine Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti de Mundi principio.*

CXLVIII. Quomodo factus est novus initio creaturarum Dei? in quo die? in diebus mensis? et in diebus septimanæ? et in quo anno? et in quo tempore? sive in die? an in nocte? et in qua hora? interrogamus. In Æquinoctio autem, et in die Dominico, et in communi anno, et in Ogdoadæ, et in primâ hora creatus est, et in momento oculi omnia simul facta sunt a Deo, secundum Apostolum dicentem hunc sermonem: *ut dixit, omnia simul facta sunt, et similiter a Deo vivo in die Judicii omnia simul destruentur, et in meliorem statum renovabuntur.* Recto ergo tramite dierum, quos prædiximus superius nuper, principium, et finis illorum numeratur, quod primum xii Kal. Apr. in principio diei Dominicæ incipit, quasi fuisset ante in sabbato dimidium ipsius diei, et in sexta hora Dominicæ diei finitur, sed paulo post x Kal. Apr. consecutus est. Et similiter in sexta hora 2. Feria consummatus est, et x Kal. Apr. usque ad dimidium 3. Feriæ incipiens a sexta hora secunda Feria migravit, et ix Kal. Apr. usque ad dimidium 4. Feriæ apparuit, incipiens ante sextam horam 5. Feriæ, et in hoc die Sol luxit. Initio ipsius, et in viii Kal. Apr. usque ad dimidium 5. Feriæ morabatur, incipiens a sexta hora 4. Feriæ ante, et in viii Kal. Apr. ostensa est luna in cœlo in fine illius diei in 14. Lunæ ætate. Sciendum est autem, cur major facta est Aurora Solis in principio mundi, quam maneat in his temporibus, eo quod splendidior erat Sol ante peccatum Adæ septem lucernis, quas habebat, et non manet in eo, nisi una pars tantum de septem lucernis causa peccati illius Adæ. Sed nemo potuisset sustinere eum propter ardorem ejus, nisi defendisset nos Deus tribus cœlis pro eo.

Nos scire volentibus, quomodo dicunt Hebræi 12 menses anni, hoc modo respondemus: quod non adnumerant Judæi secundum Solem, sed secundum cursum Lunæ. Tantum adnunciat qui lun. 29 et semisse utuntur ætati cum uniuscujusque incipientis a 15 luna primi mensis usque ad 14 lunam Paschæ, excepto videlicet primo anno, quem curamus numerari a 15 luna usque ad 14 lunam primi mensis.

Initia mensium apud Ægyptios hæc sunt: iv Kal. Septemb., iv Kal. Octob., v Kal. Novemb., v Kal. Decemb., v Kal. Jan., vii Kal. Febr., v Kal. Mart., vi Kal. Apr., vi Kal. Maii., vii Kal. Jun., vii Kal. Jul., viii Kal. Aug. Ii sunt intercalares dies, ut ix Kal. Sept., viii Kal. Sept., vii Kal. Sept., vi Kal. Sept., v Kal. Sept. Et congregantur in unum apud Ægyptios intercalares dies, quia 300* unius mensis non habent secundum Solem, sed trecentisim 12 menses habere

monstrantur. Illi autem Ægyptii supradicti totum annum complent, incipientes a iv Kal. Septemb. usque in iv Kal. Septemb. Sciendum est nobis quæ sunt partes mensis, et quot habuerunt apud Romanos. Primum illud autem hoc modo solvitur. Quatuor partibus monstrantur habuisse, ut est tres menses, et 14, et decimus. Sed tamen principium incipientes a mense Martio, et Aprili et Maio, annum totum suum compleverunt in tribus mensibus. Et aliquando in 4 mensibus, quando Junius conjungitur ipsis mensibus supradictis tribus, et tunc in decem mensibus adjectis quinque ipsis, ut est Jul., Aug., Septemb., Oct., Novemb. et Decemb., et tunc in 12 mensibus postea ii sunt adjecti Jan. et Febr. omnibus, quos diximus nuper, et consummatur annus Solis per hos duodecim menses. Sed de cauda anni Januarium et Februarium addiderunt sapientes Gentilium virorum. Nobis ergo interrogantibus, qui sunt isti, qui constituerunt menses primitus a Romanis, scire convenit, hoc modo solvitur, quod Numa Pompilius, et Zyngus duces mirabiles composuerunt menses apud Romanos, et invenitur proprium numeris ipsorum ab ipsis mensibus, eo quod Numa Pompilius Julium et Augustum tantum addidit, et Zyngus alios omnes composuit menses in commemoratione Idolorum suorum facere utilitatem per hos menses supradictos. Ideo facti sunt omnes per potestatem Domini. Quibus modis nomina sortiti sunt menses apud Romanos? Quatuor modis dicuntur: Idolis, Regibus, et numeris, ut est: Januarius a Jano Idolo accepit, quia in eodem mense docuit Romanos, ut impleant illi sua verba tota dicens: Lignum fumigantem, oleumque tincta ad corpus meum devorandum, et totos inimicos vestros retro jacentem pro eo quod me videt morientem, omnes vos amici mei accendite, et postquam moriturus sum, templum ædificate in nomine meo ad orandum in eo, et imaginem meam facite cum duabus speciebus facies viri et mulieris, ut adorent me viri, et mulieres in hoc templo, et multa ostia in eo templo aptate, ut aperiantur adversus eos, qui vos persequuntur, et non possint bellum facere adversus vos causa hujus rei. Et hic Janus bifrons, de quo accepit Januarius nomen; aliter Januarius de Janua nomen accepit, quia hic est Janua anni. Mensis Februarius dictus est de Lavatione, quia Febrium interpretatur lavaerum, eo quod Lurconis, vel Laperci corpora sua de immunditia hyemis lavaverunt, vel eo quod sit febris. Deinde Februarius nominatur propter frigiditatem temporis istius. Martius de Marte idolo accepit nomen, quia mortuus erat in illo Mense, et propter hoc celebratur apud Gentiles hic mensis. Aprilis ab aperiendo dicitur, eo quod aperit mundus flores in eo, vel eo quod aperitur cœlum oculis, quod operiam nubibus erat ante. Maius dictus est de majoribus Romanorum in sapientia, vel de Maja matre Mercurii. Aliter de Majo Deo idolo, qui Opiter magni-

tudine potentiae dicitur. Junius a Junioribus Romanorum dictus est in sapientia. Aliter de Junone dictus est, quae soror Jovis, filia Saturni fuit. **Julius** a Julio rege Romanorum dicitur propter honorem regis. Nomen illius positum est in illo mense, quia primus dedit regnum Romanis. Numa Pompilius hos duos menses addidit Julium et Augustum. **Julius** Caesar cedente populo, quia per vim abstrahit regnum. Augustus ab Augusto Octaviano rege dictus est. Augustus autem, qui solemniter stans interpretatur, quia per pacem invenit regnum. **September** eo quod sit septimus imber a Martio, qui est principium veris. Simili quoque ordine **October**, **November** et **December** ex numero imbrum, atque veris acceperunt vocabulum. **Kalendae** dictae sunt pro Kalendo, vel colendo, eo quod initia mensium apud gentiles. Aliterque id est vocationis, quae sit a verbo Graeco Kalo, et interpretatur voco. Ideo **Kalendae** dicuntur a vocando, quia vocabantur omnes apud gentiles in die hoc ad sacrificandum ad oppidum magnum, et dicebatur eis, qui debuissent offerre. **Kalendae lunae** dicebantur primitus, invento hoc nomine lunae, id est prima lunae primi mensis dicuntur **Kalendae mensium** diebus. **Nonae** a nundinis dicuntur, eo quod in hoc die exercebantur nundinae. Aliter eo quod nonus dies sit ante idus. **Idus** a die dictae sunt primitus in medio mensis, ut ejus cognosceretur medietas. Id de die dicitur transmutata una litera, et immutatur u pro e, factumque est nomen. Aliter Graecum est, et interpretatur cor mensium, et nominis ejus genitivus invenitur, ut est idus, iduvum, idibus. Interrogandum, quare dicatur mensis quarto **Nonas** habere, et sexto **Nonas**, et quare non decem post **Idus**, et septemdecim, et octodecim, aut sexdecim? Ab imperatoribus Romanorum factum est, ne alii insidiatores dolum fecissent uno die facilio conductionis, ut dubitatio esset in die conductionis absque dubio quando quam dabitur in mensem 30 tertio dicitur maloniensem aurem. In mense tricenario unum quarto dicitur malum id trigentarios trans diem silet trigentarios unos trans duos dies die, quo incipit prid. Kal. Jan. absque dubio incipit Apr. absque bissexto: eodem autem die incipiunt, si bissextus fuerit. Quarto autem die incipiunt Febr. et Mart. a die quo initiatur Jan. Die vero ex quo incipiunt Kal. Jan. secundum initiatur Majus, tertio incipit Augustus, quarto incipit November. Haec sunt observationes Kalendarum mensium.

Incipit epistola papae Leonis ad Marcianum imperatorem per Darianum.

CXLIX. Tam multis non annis Christi ecclesiae

A custodire praecipitur. Mense primo decimo die mensis agnus anniculus immaculatus segregari et seriari usque ad 19 et in nono decimo die Domino per Moysen occidi praecipitur ab universo filiorum Israel caetu ad vesperum, qua fractiones ipse Dominus verus agnus, cum ad verum Pascha progreditur, aliquid permanere volens, custodit aliquas, non servari cupiens, commutavit, quia cum in primo mense secundum praecipitum legis immolari dignatus est, et 14 nullo modo pervenire suae Passionis tempore permisit. Aliqua tamen contra figuram fecisse narrat Evangelium, quia cum a Juda traderetur Judaeis, non decima die mensis praemittendus est, et cum sui corporis et sanguinis sacramenta dare in sua vita discipulis suis dignatus fuerit, hoc contra figuram fecisse monstratur. Cui ille agnus qui typo Christi in Pascha praecipitur occidi, assatus igne cum capite, et pedibus, et intraneis post suam occisionem consumi a populo manducaretur. Hoc autem, ut mihi videtur, propter duas rationabiles causas Dominus fecisse cognoscitur. Nam cum Pascha cum discipulis manducaret, nisi postea sacrificium commutasset dicens: *Hoc est corpus meum*, sic etiam postea observari debere crederetur. Haec autem altera, ut opinor, causa, ut cum Corpus Domini integrum, et suum sanguinem in se continens ante Passionem cernerent, hoc corpore spiritaliter refici crederent, et sic etiam nunc a nobis crederetur. Hoc etiam intueri debemus, quod non 14 ad vesperum, ut lex praecipit, ille agnus qui tollit peccatum mundi, et Pascha nostrum immolatus est Christus, sed quinto decimo die, in quo manifestum est diem Festum Judaeorum cum suo sacrificio a Domino esse solutum. Sed quid in hoc intelligere debemus, quod prius figuralis Agni carnem comederet, et postea sui corporis cibo suos apostolos reficeret, et post Judaeorum typicam nostrum Pascha immolatus est Christus, hoc ut opinor ut non veritas figuram, sed figura veritatem praecederet, quia non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale. Unde eleganter amica Sponsa Christi sponsi universalis Ecclesia anathematizat eos, qui cum Judaeis Festivitatem Paschalem 14 luna celebrari definiunt, et cetera. Et hujusmodi umbralis observantiae, et hoc tantum observare dignatus est, quod et Dominus in primo mense post quartam decimam diem Paschalem festivitatem procedente una Sabbatorum celebrari sine ulla ambiguitate censuerit, licet in hoc varietas Ecclesiae orta est, aliis sufficere credentibus, ut non cum Judaeis 14 luna Pascha celebrarent. Alii autem hoc fortiter, cauteque custodiunt, ut immolationem veri Agni Dei, qui tollit

mentes etiam convertamus, quibus præcipitur spiritaliter mense novorum 14 die mensis primi Paschalem carnem comedere, ut in vobis nascentibus bonorum operum fructibus, cum Decalogi a nobis fuerint verba completa in Evangelii perfectione quater numero consistentes * ternis nostri agni in vespere mundi, in quo seculorum finis pervenerit; non enim est * tenebricatis cordibus Spiritu sancto noctem nostram inluminante comedamus. Finit.

De vominibus Mensium.

CLI. Januarius, Aquarius, hydrodios, Februarius, Piscis, Acthis. Martius, Aries, Crios, Aprilis, Taurus, Taurus. Majus, Geminus, Dardamus. Junius, Cancer, Carcenos. Julius, Leo, Leon. Augustus, Virgo, Parthenos. September, Libra, Tygos. October, Scorpius, Scorprios. November, Sagittarius, Tòxotis. December, Capricornus, Evoceros.

De Mensibus Hebræorum.

Nisan, Aprilis. Jar, Majus. Siban, Junius. Tahani, Julius. Ab, Augustus. Elur, September. Theseri, October. Marsuan, November. Casleu, December. Tereth, Januarius. Sabath, Februarius. Adare, Martius.

De Mensibus Macedonum.

November Apolus. December Audinæus. Januarius Peritus. Februarius Disthor. Martius Psanticus. Aprilis Artemisius. Majus Desios. Junius Panemos. Julius Loos. Augustus Sarpieos. September Hyperberetheus. October Dius.

De Mensibus Egyptiorum.

Thot Septemb. Paophi Octob. Athir Novemb. Chiac Decemb. Tubi Janu. Mechir Febr. Famenoth Martius. Farmuthi Aprilis. Paschon Majus. Pacni Junius. Epifa Julius. Mensuri Augustus.

De regulari Anno Domini, et de Inductione.

CLII. Ad annos Domini ab Incarnatione ideo mittimus 12 regulares, quia nato D. N. J. C. illa Indictione, quæ tunc erat anni 3, erant præteriti et remanserunt 12. Propterea auctores ad supplendum numerum de ipsis 12 regulares constituerunt.

Ad indictionem vero ideo mittimus 3 regulares, quia illi 3 anni, qui de illa Indictione præterierant, inde 3 regulares constituerunt.

Ad bissextum unum require, quia nato Domino primus annus erat post bissextum.

Ad Cyclum decemvennalem unum regularem mittimus, quia nato Domino unus annus Decemvennalis Cycli præcessit.

Ad circulum lunæ de annis Domini duos subtrahimus, quia nato Domino de illo Cyclo Lunari duo anni remanserunt.

Ad concurrentes 4 regulares mittimus, quia per quaternos 7 Cyclus Solaris discurrit, id est 28 annos.

Ad Epactam per 40 multiplicamus, quia de anno

A utriusque linguæ Græcæ videlicet et Latine elegantia scientia præditus composuit, et conscripsit de numero annorum ab initio mundi, vel Incarnatione D. N. J. C. quomodo invenire debeas, nec non et reliqua, quæ subnexa sunt.

CLIII. Si vis scire annos ab initio mundi, multiplica 15, 400, fiunt 6. Iterum multiplica 15, 21, fiunt 315. Adde Indictionem ejusdem anni, in quo computas, ut puta anni præsentis, quæ est 3, fiunt simul 6,318. Isti anni sunt ab ortu mundi. Hoc tantummodo memor esto lector sollicitus, ut succedentibus annis semper, quando ad 15 Indictionem perveneris, 21 per 15 multiplices, iterumque per 22 per 15 multiplica, et post 15 Indictionem completam, et unum semper adjice.

De indictione.

B Si vis scire de annis ab initio mundi indictionem facere, sume annos ab initio mundi, ut puta 6,318. Hos divide per 15 partes, quia indictio per 15 annos discurrit, hoc modo: Prius subtraha 15, 400, fit 6,000. Remanent 318. Iterum 20, 15. Fit 300. Item 15, semel fit 15, remanent 3 tota indictio est. Si nihil remanserit, decima quinta erit.

De annis ab Incarnatione D. N. J. C.

Si vis nosse quotus annus est ab Incarnatione D. N. J. C. compota 15, quinquaginta quatuor, fiunt 810. His semper adde 12 regulares. Propterea autem auctores 12, regulares ad annos Domini adposuerunt, quia quando Incarnatio facta est, 12 anni de illa indictione remanserunt. Ideo autem regulares dicuntur, quia numerum annorum Domini regulare videntur. 12 ergo additis ad prædictum numerum, fiunt 521. Adde indictionem ejusdem anni, cujus volueris, ut puta 6, fiunt simul 827. Isti sunt anni Domini N. J. C. Hoc tantummodo memor esto lector sollicitus, ut succedentibus annis semper quando ad quintam decimam indictionem perveneris, si 54 per 15 multiplicabis, iterum 55 per 15 multiplicabis, et post 15. Indictione completa et unum semper adjice, quibus additis semper 12 superscriptis regularibus, implebis numerum annorum Domini, et nihil remanet, quod per 12 addere possis, sicut in aliis indictionibus remanet, ut in prima indictione 1, in secunda 2, in tertia 3, vel usque ad 14, tot remanent de compoto superscripto quota fuerit indictio. In 15 vero indictione si ad summam superiorem, id est 54, vel 55 per 15 multiplicabis, semper 4 addas. Hoc argumento ad annos Domini inveniendos pervenies.

Item alia de annis Domini.

Si vis invenire annos ab Incarnatione Domini N. J. C., multiplica 15 quadragies, fiunt 600 et 15 terdecies, fiunt 795. Adde semper regulares 12 ad prædictum numerum, et indictionem ejusdem anni 3 fiunt simul 810. Isti sunt anni D. N. J. C. Hoc

De indictione.

Si vis scire quota sit indictio anni presentis, sume annos Domini, quot fuerint, ut puta 810. His semper adijce 3 regulares. Propterea vero auctores posuerunt 3 Regulares ad indictionem, quia tertia indictio erat, quando Incarnatio fuit. Tribus ergo additis ad predictum numerum, anni Domini sunt 813. Hos partire per 15 partem, quia cyclus indictionum per 15 annos discurrit. Ideo quinquageni 15 sunt 750. Item quaterni quindecies sunt 60, remanent 3. Tertia indictio est anni presentis, si nihil remanserit, 15 erit indictio.

De circulo decemnoventi.

CLIV. Si vis sapere, quotus annus sit circuli decemnoventalis annorum, sume annos Domini, qui fuerint, ut puta 810, et semper 1 regularem adijce, quia quando Incarnatio facta fuit, unus annus decemnoventalis cycli precessit, uno ergo addito ad annos Domini, sunt 811. Hos partire per 19 partem, quia cyclus decemnoventalis per 19 annos discurrit, 19 quadrageni, sunt 760. Item bis decemnovies fit 38, remanent 12. Tertius decimus circulus est decemnoventalis anni presentis. Quod si nihil remanserit, nonus decimus annus est decemnoventalis cycli.

De epactis lunæ.

CLV. Si vis cognoscere, quoti sunt epactæ, id est adjectiones lunares, sume annos Domini, qui fuerint, ut puta 810, hos partire per 19 partem, quia cyclus lunaris per 19 annos discurrit. Decemnovies quadrageni sunt 760. Item bis decemnovies sunt 38, remanent 12. Hos per 11 partem multiplica, sunt 132. Hos partire iterum per 30 partem. Quaterni triceni sunt 120, remanent 12. Duodecima epacta est adjectionis lunaris.

De Cyclo Lunæ.

Si agnoscere volueris, quotus Cyclus Lunæ est qui decemnoventali Cyclo continetur, tene annos Domini in manu tua, qui fuerint, ut puta, 810. De his semper subtrahe duos, quia quando Incarnatio facta est, duo anni de illo Cyclo Lunari remanserunt. Subtractis ergo duobus, remanent 808, hos partire per 19 partem, quia Cyclus Lunaris post 19 annos in se revertitur. Decemnovies quadrageni sunt 760. Item bis decem novies sunt 38, remanent 10, nonus Lunæ est decemnoventalis Circuli. Quotiens autem nihil remanet nonus decimus est.

De Concurrentibus.

Si vis nosse adjectiones Solis, id est Concurrentibus.

Incipit cyclus annorum octoginta, et quatuor, qui computatur die Kalendarum Januariarum Festo et Gallo consutibus (est ann. 298), et impletur Siagrio et Antonino cons. (est ann. 382), et redit ad caput Merobaldo et Saturnino cons. (est ann. 467) a.

Anni	Dies solis	Luna xxi	Pasch. v Id. Apr.	Luna xxi
ii	die ii	luna xxiii	Pasch. ix Kal. Apr.	luna xvii
iii	die iii	luna iv	Pasch. Id. Apr.	luna xvii
iv	die v	luna xv	Pasch. Non. Apr.	luna xx

Artes septimanæ dies, sume annos Domini, qui fuerint, ut puta 810 et annorum Domini quartam partem semper adijce supra annos Domini, sunt 202, qui sunt simul 1012. His semper adde 4 regulares. In sine fit omnis summa 1016, hos partire per 7, quia Cyclus Solis per 28 annos discurrit. Septies centum sunt 700. Item septies 40 sunt 280. Itemque septies 5 sunt 35, remanet 1. Tot concurrentes sunt septimanæ dies, qui de Solis cursu perveniunt.

De bissexto.

Si vis scire, utrum bissextus sit annus, an vero annus preparationis bissexti: sume annos Domini, qui fuerint, ut puta 810. Hos partire per quartam partem. Si 4 tantum remanent, bissextus est, quia post 4 annos peractos intervenit. Centum quaterni sunt 400. Item nonageni quaterni sunt 360. Item deni quaterni sunt 40. Item bis quaterni sunt 8, remanent duo. Secundus annus est preparationis bissexti. Si 3 remanserint, tertius annus erit preparationis bissexti. Si nihil remanserit, hoc est, si totus numerus per quaternos æqualis fuerit, bissextus annus erit. Ne tibi forsitan aliqua caligo erroris occurrat per omnem compotum, quem duces, si nihil supra fuerit, scies eundem compotum esse, per quem duces, ut puta si per 19 duces, et nihil superferit, scies 19 esse; si per 15 duces, 15; si per 7 duces, 7; si per 4, quatuor.

Item de bissexto.

Si vis scire de bissexto, tene annos Solaris Cycli, quicumque fuerint in presenti anno, V. G. 14 annus Cycli Solaris est. Dimitte semper 1, remanent 13. Partire per 4 partes. Dimitte 12, quia 4 terni sunt, remanet 1. Primus annus est preparationis bissexti. Si nihil remanserit, bissextus erit.

Sequuntur cycli decemnoventales Cyrilli, et Dionysii ab anno 798 incipientes, et in 987 desinunt.

De Cyclo Paschali.

CLVI. Paschalem Cyclum Hippolytus episcopus temporibus Alexandri imperatoris, etc. (*Edita sunt ab Isidoro Hispalensi lib. vi, cap. 17, Origin.*)

Incipit Tractatus sancti Athanasii episcopi Alexandrini de ratione Paschæ.

Mensis hic vobis initium mensium primus erit vobis in mensibus anni, etc. (*Opusculum istud olim misi ad Cl. V. D. Bernardum de Montfaucon Monachum Benedictinum Congr. S. Mauri, qui et illud publici juris fecit tom. 11, pag. 741, Operum S. Athanasii a se editorum; quare omittendum hic censui.*)

vi	die vii	luna ii	Pasch. v Id. Apr.	luna xvii
vii	die ii	luna xix	Pasch. Kal. Apr.	luna xix
viii	die iii	luna xxviii	Pasch. Kal. Maii.	luna xxii
ix	die iv	luna x	Pasch. viii Id. Apr.	luna xvi
x	die v	luna xxi	Pasch. v Kal. Apr.	luna xix
xi	die vii	luna ii	Pasch. xv Kal. Maii	luna xix
xii	die i	luna xiv	Pasch. iv Non. Apr.	luna xvi
xiii	die ii	luna xxv	Pasch. viii Kal. Apr.	luna xix
xiv	die iii	luna vi	Pasch. xviii Kal. Maii	luna xx
xv	die v	luna xvii	Pasch. Non. Apr.	luna xxii
xvi	die vi	luna xxviii	Pasch. xiv Kal. Maii	luna xvii
xvii	die vii	luna ix	Pasch. iv Id. Apr.	luna xix
xviii	die i	luna xx	Pasch. Kal. Apr.	luna xxi
xix	die iii	luna i	Pasch. xi Kal. Maii	luna xxii
xx	die iv	luna xii	Pasch. viii Id. Apr.	luna xviii
xxi	die v	luna xxvi	Pasch. iv Kal. Apr.	luna xxi]
xxii	die vii	luna iv	Pasch. xv Kal. Maii	luna xx
xxiii	die i	luna xv	Pasch. iv Non. Apr.	luna xvii
xxiv	die ii	luna xxvi	Pasch. viii Kal. Apr.	luna xxi
xxv	die iii	luna viii	Pasch. xviii Kal. Maii	luna xxii
xxvi	die iv	luna xix	Pasch. iv Kal. Apr.	luna xvii
xxvii	die vi	luna xxx	Pasch. xiv Kal. Maii	luna xix
xxviii	die vii	luna xi	Pasch. iv Id. Apr.	luna xxi
xxix	die i	luna xxii	Pasch. vii Kal. Apr.	luna xvii
xxx	die ii	luna iiii	Pasch. viii Kal. Maii	luna xvii
xxxi	die iv	luna xiv	Pasch. viii Id. Apr.	luna xx
xxxii	die v	luna xxv	Pasch. xi Kal. Apr.	luna xvi
xxxiii	die vi	luna vi	Pasch. iii Id. Apr.	luna xvii
xxxiv	die vii	luna xvii	Pasch. iv Non. Apr.	luna xx
xxxv	die ii	luna xxi	Pasch. viii Kal. Apr.	luna xxii
xxxvi	die iii	luna x	Pasch. vii Id. Apr.	luna xvi
xxxvii	die iv	luna xxi	Pasch. iii Kal. Apr.	luna xx
xxxviii	die v	luna ii	Pasch. xiii Kal. Apr.	luna xx
xxxix	die vii	luna xiiii	Pasch. iii Non. Apr.	luna xvi
xl	die i	luna xxiii	Pasch. vii Kal. Apr.	luna xix
xli	die ii	luna v	Pasch. xvii Kal. Maii	luna xx
xlii	die iii	luna xvi	Pasch. vii Id. Apr.	luna xxi
xliiii	die v	luna xxvii	Pasch. xi Kal. Apr.	luna xvii
xliiv	die vi	luna xxviii	Pasch. iii Id. Apr.	luna xix
xli v	die vii	luna xix	Pasch. iii Non. Apr.	luna xxii
xli vi	die i	luna xxx	Pasch. xvii Kal. Maii	luna xvi
xli vii	die iii	luna xi	Pasch. vii Id. Apr.	luna xvii
xli viii	die iv	luna xxii	Pasch. iii Kal. Apr.	luna xxi
xli x	die v	luna iv	Pasch. ii Id. Apr.	luna xvi
li	die vi	luna xv	Pasch. iii Id. Apr.	luna xvi
lii	die i	luna xxvi	Pasch. vii Kal. Apr.	luna xvi
liii	die ii	luna vii	Pasch. xvii Kal. Maii	luna xxi
liiii	die iii	luna xix	Pasch. ii Kal. Apr.	luna xviii
liv	die iv	luna xxix	Pasch. xl Kal. Apr.	luna xxi
lv	die vi	luna x	Pasch. aive xii Kal. Maii	luna xviii
lvi	die vii	luna xxi	Pasch. iii Id. Apr.	luna xxi
lvii	die i	luna ii	Pasch. vi Kal. Apr.	luna xvii
lviii	die ii	luna xiii	Pasch. xii Kal. Maii	luna xviii
lix	die iv	luna xxiv	Pasch. vi Id. Apr.	luna xxi
lx	die v	luna vi	Pasch. x Kal. Apr.	luna xxi
lxi	die vi	luna xvii	Pasch. ii Id. Apr.	luna xviii
lxii	die vii	luna xxviii	Pasch. ii Non. Apr.	luna xxi
lxiii	die ii	luna ix	Pasch. xv Kal. Maii	luna xvi
lxiv	die iii	luna xx	Pasch. vi Id. Apr.	luna xvii
lxv	die iv	luna i	Pasch. ii Kal. Apr.	luna xx
lxvi	die v	luna xii	Pasch. ii Non. Apr.	luna xvi
lxvii	die vi	luna xxiii	Pasch. vi Kal. Apr.	luna xix
lxviii	die i	luna iv	Pasch. xvi Kal. Maii	luna xx
lxix	die ii	luna xv	Pasch. Kal. Apr.	luna xvi
lxx	die iii	luna xxvi	Pasch. x Kal. Apr.	luna xviii
lxxi	die v	luna vii	Pasch. ii Id. Apr.	luna xix

lxxxi
lxxxii
lxxxiii
lxx

die iiii
die iv
die vi
die vii

luna xxviii
luna ix
luna xx
luna i

Pasch. x Kal. Apr.
Pasch. ii Id. Apr.
Pasch. Kal. Maii
Pasch. xv Kal. Maii

luna xxi
luna xxii
luna xviii
luna xviii

Iterum ad caput revertitur.

Explicit.

Nullum sane pes moveat, eo quod quintus annus Cycli designatum diem Paschæ habeat, hoc est xii Kal. Apr. Die Dominica luna 16 hoc semel in annis 84 faciendum est hac ratione, eo quod violentia lunæ, vel lex Paschæ prohibet, ne die v Kal. Apr. aliquis præsumptivè æstimet se Pascham facere, qua die erit luna 23 et super semisse. Maxime cum lege sit cautum, ne modum lunæ statum aliquis excedat, et in gravem offensionem incurrat. Sed potius est ut die xii Kal. Apr. celebretur Pascha; ubi levis reprehensio est, quam criminis nota, sicut et in veteri laterculo continetur. Et hoc necessario oportuit intermitti, esse quosdam annos, in quibus duplicis Paschæ, sive duæ in unum veniunt, et quia una observanda est, erit in arbitrio summi Sacerdotis conferre cum Presbyteris, qui dies eligi debeat, dummodo omnes unanimis ipsum diem Paschæ in unum convenientes celebremus.

Explicit Tractatus de ratione Paschæ, hoc est de 12 Kal. Apr.

In commentariis Victorini inter plurima hæc etiam scripta reperimus. Invenimus in membranis Alexandri Episcopi, qui fuit in Hierusalem, quod transcripsit manu sua de exemplaribus Apostolorum, ita viii Kal. Janu. natus est Dominus N. J. C. Sulpitio et Camerino Coss. Et baptizatus est viii. Id. Janu. Valeriano et Asiatico Coss. Passus est x Kal. Apr. Nerone III et Valerio Messala Coss. Resurrexit viii Kal. Apr. Coss. suprascriptis. Ascendit in cælos v Non. Mai. post dies 40 Coss. suprascriptis. Johannes Baptista nascitur viii Kal. Jul. et circumciditur Kal. Jul. Ad Mariam vero locutus est Angelus viii Kal. Apr. Sexto jam Conceptionis mense Elisabeth habere dicens. Ex quo supputatur eodem die Dominum fuisse conceptum quo et resurrexit Amen

Domino et filio Sisibuto Esidorus.

Dum te præstantem ingenio, facundiaque, etc.
(Editum est opusculum inter S. Isidori Hispanensis
Opera hoc titulo: De rerum natura.)

Incipit Versus

Annus Solis continetur
Quatuor temporibus,
Ac deinde adimpletur
Duodenis mensibus.
Quinquaginta, et duabus
Currit Hebdomadibus,
Una die superducta,
Et sex horis paribus.
Tricentenis sexaginta,
Atque quinque diebus.

A

Sic ambitum Zodiaci
Sollustrat discursibus,
Sed excepta parte quarta
Noctis atque diei,
Quæ dierum superesse
Cernitur seriei.

De quadrante post annorum
Bis binorum terminum
Calculantes colligendum
Decreverunt bissextum.
Tantus ei honor datus
A regali culmine,
Quod si fuit nominatus
A Julio Cæsare.
Quem ponendum anni sine
Decrevente Gajus
Dies quinque iterante
Quam brevis Februarius
Hinc annorum diversantur
Luna longitudinis,
Quorum quidem Embolismi
Quidem sunt communes;
Brevis quippe qui vocatur
Communis Lunaribus.
Sic semper duodecim
Terminatur mensibus
Tricentenis quinquagen.
Bisque binis diebus.
Hic undenis annus Soli
Percurrit discursibus;
Longus annus Embolismi
Supercrecens dicitur;
Lunæ tribus, atque decem
Mensibus colligitur.
Longus iste annus lunæ
In dierum termino
Continetur tricenteno
Octogeno quaterno
Novem idem Embolismis,

Atque decem diebus
Pervidetur annum Solis
Superatur est cursibus.
Brevioris Annus totus
Terminatur circulos
In trecentis quinquaginta
Atque quatuor diebus.
Uno nempe atque decem
Diebus in ordine
Brevis annus anno Solis
Superatur agmine.
Embolismo incremento
Magna larga copia
Anni lunæ brevi ordine
Suppletur inopia.

D

Dehinc decem atque novem
Annorum constituitur
Tempus certum, quo lunaris
Terminus porrigitur,
In quo luna replicantur
Cursu quodam subtili
Decies quini quinquies noni
Simul quinis circuli.

Huic cyclus ut exigit
Perscrutando ratio
Semper partes dies saltus
Interserit spatium
In duodenæ horæ fine
Percurrit incensio.

Sic momento quater ducto
Cursu * semper menstruos.
Et momentū duodenæ
Addita particula
Per mensuum duodenarum
Singula curricula
Atomi superadditis
Ducenteno numero
Trigesies et quinquies
Ducto eorundem cumulo.

Saltus lunæ supercrescit
Cursu subtilissimo
Ducenteno mense quino
Necnon et trigesimo.
Qui sic fiunt quater ducti
Efficiunt cumulum
Momentorum nongentorum
Quadraginta ad cumulum.

Quibus puncti fiunt cuncti
Sex et novem decies
Momentorum nongentorum
Atque decem sexies,
Denis nonis annis ductis
Habent suum spatium
Dies solis atque lunæ
Æquum pondus partium.

Dionysius attentus

A
Cyclum nobis tradidit,
Communis et imbolissimus
Jus Paschale reddidit.
Sanctissimus ipse abbas,
Diem saltus memorat,
Quinis denis Kalendarum.
Magii demonstraverat,
Calculavit unum diem
Bis * obtinuit termini,
Ne deesset idem munus
Primo anno communi
Hoc augmentum si concrescit.

Mensibus plurissimis
Ducentenis, atque quinis
Nec non et trigesimis.
B
Græci dicunt, et Ægyptii
De saltu certissima
In undenis Kalendarum
Epacta trigesima
In Latinis diem saltus
Memorant in quindecim
Kal. Decemb. concelebrant.

Hujus cycli pars vocatur
Ogdoas anterior,
Ac deinde appellatur
Endecas ulterior.
Ogdoadi deputantur
Octo anni priores.
Endecadis undena
Comprobatur series
C
In hoc cursu fiunt anni
Communes duodecies.
Anni vero embolissim
Subpntantur septies,
Per decem et novem annos.
Hic calculus tenditur
In eundem lunæ cursum
Cyclus revertitur
Sex millia nongentorum
Triennarum biennium
Bisque trinis supramissis.

Reliqua desiderantur.

HISTORIA

TRANSLATIONIS CORPORIS S. CORNELII PAPÆ

Apud Compendium.

(L. RABOU. Recueil de divers écrits pour servir d'éclaircissements à l'Histoire de France: monuments historiques sur Charlemagne et Charles le Chauve.)

MONITUM.